

82. Keskiviikkona 20 päivänä syyskuuta 1989

kello 16.30 (16.45)

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi pääkaupunkiseudun rakennusverosta annetun lain muuttamisesta 2366

Hallituksen esitys n:o 105

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42

Suuren valiokunnan mietintö n:o 106
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42 a

Siv.

Esitellään:

2) Hallituksen esitys n:o 106 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1990 .. 2368

3) Hallituksen esitys n:o 107 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1990 2439

4) Hallituksen esitys n:o 108 valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1990 ”

5) Hallituksen esitys n:o 109 laiksi vuodelta 1990 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista ”

6) Hallituksen esitys n:o 110 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta ”

7) Hallituksen esitys n:o 111 laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta 2439

8) Hallituksen esitys n:o 112 laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta ”

9) Hallituksen esitys n:o 113 laeiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta sekä tappiontasauksesta tuloverotuksessa annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta ”

10) Hallituksen esitys n:o 114 laiksi kehitysalueiden veronhuojennuksista ja laiksi leimaverolain 97 a §:n muuttamisesta ”

11) Hallituksen esitys n:o 115 laiksi liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n muuttamisesta sekä laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ”

12) Hallituksen esitys n:o 116 laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain muuttamisesta ”

13) Hallituksen esitys n:o 117 ympäristönsuojelua koskeviksi muutoksiksi liikevaihtoverolainsäädäntöön ”

14) Hallituksen esitys n:o 118 laiksi kerman ja vähärasvaisen maidon tassaumaksusta annetun lain 22 §:n muuttamisesta ”

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi pääkaupunkiseudun rakennusverosta annetun lain muuttamisesta

Jatkettu kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 105

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42

Suuren valiokunnan mietintö n:o 106

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42 a

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42 a. Valtioapäiväjärjestyksen 68 §:n 4 momentin mukaan eduskunta voi nyt hyväksyä tai hylätä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotetun lakiehdotuksen.

Viime istunnossa tehdyt perustelulausumaehdotukset otetaan nyt huomioon.

Keskustelu:

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Äsken käydyn äänestyksen tärkein tulos rakennuslain osalta on se, että tämä lakiesitys myös sisältönsä osalta palaa eduskuntaan vielä uudelleen käsiteltäväksi. Hallituksella on varmasti houkutuksena näpäyttää nyt sen kannalta ns. hankalaksi osoittautunutta eduskuntaa tuomalla tänne uusi esitys salamavauhtia ilman uutta harkintaa ja kunnollista valmistelua. Odotan kuitenkin valtiovarainministeriöltä ja koko hallitukselta kypsempää asennetta ja sellaisen esityksen valmistelemista, jossa maata tarkastellaan eriytyneesti siten, että rakennusveron ulkopuolelle jätetään Lappi ja muut kehitys- ja työttömyysalueet. Tällaista asennoitumista hallitukselta nyt odotan ja uskon, että tällainen kannanotto vastaa myös tämän salin todellisen enemmistön mielipidettä.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Koska muutoseikkojen perusteella emme voi enää esittää muutoksia tämän lain sisältöön, ainut tapa osoittaa tässä yhteydessä hallituksen esitys vääräksi ja epäoikeudenmukaiseksi

on äänestää tätä lakia hylättäväksi. Näin ehdotan, vaikka vielä tässäkin yhteydessä on syytä selvästi sanoa, että meillä oli ja on edelleenkin vankka ja voimakas tahto ja näkemys siitä, että rakennusveroa todella tarvitaan nimenomaan niillä alueilla, missä rakentamisen ylikuumeneminen on vaikein, eli neljännellä perusvyöhykkeellä ja muutamissa suuremmissa keskuksissa.

Siis ehdotan tämän lakiehdotuksen hylättäväksi.

Ed. Laaksanen: Herra puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen tekemää ehdotusta tämän lain hylkäämisestä.

Toteaisin myös omalta osaltani sen, että kyllä hallituksen on todella vakavasti otettava huomioon ne opposition esittämät näkemykset, että tämä hallituksen esitys rakennusveron ulottamiseksi koko maahan oli kaikkea muuta kuin järkevä. Ja kun on oletettavaa, että hallitus joka tapauksessa todella valmistele uuden ehdotuksen tämän lain jatkoksi, niin tässä yhteydessä hallituksen tulee ottaa huomioon opposition taholta esitetyt perustellut näkemykset siitä, että aluepoliittisesti koko maata ei pidä tarkastella yhtenä kokonaisuutena eikä asettaa tällaista 40 prosentin rakennusveroa koko maahan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Laaksosen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ahonen, Aittoniemi, Ala-Harja, Antvuori, Backman, Björkstrand, Dromberg, Haavisto, Hacklin, Hetemäki-Olander, Hietala, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen-Leppänen, Häkämies, Ikkala, Jaakonsaari, Joenpalo, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Kalliomäki, Karinen, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Ketunen, Knuuttila, Kohijoki, Kärhä, Lahti-Nuuttila, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lax, Liikanen, Lindroos, Linnainmaa, Louvo, Luttinen, Malm, Miettinen, Myller, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyman, Olila, Paakkinen, Paavilainen, Pesola, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pulliainen, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rauramo, Renlund, Riihijärvi, Rinne, J. Roos, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savolainen, Siitonen, Skinnari, Soininvaara, Taina, Taxell, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uosukainen, Valli, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Vennamo, Westerlund, Viinanen, Viljanen, Vistbacka, Vähänäkki ja Zyskowicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, Ajo, Alaranta, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Hautala, Heikkinen, Helle, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Jokiniemi, Juhantalo, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kemppainen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Kääriäinen, Laaksonen, P. Lahtinen, Laine, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Löyttyjärvi, Majjala, Moilanen, Mänistö, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Puska, Renko, Rynänen, Röntynen, Saapunki, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Tennilä, Wahlström, Vihriälä, Virolainen, Vähäkangas, Väistö, Väyrynen ja Väänänen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, R. Aho, Alho, Almgren, Björklund, Bärlund, Donner, Elo, Gustafsson, Halonen, Hilpelä, Hämäläinen, Ikonen, Jansson, Jouppila, Jurva, Kanerva, Korkia-Aho, Kuuskoski-Vikatmaa, M. Lahtinen, Louekoski, Mattila, Melin, Metsämäki, Mäkelä, Nyby, Paasilinna, Paasio, Paloheimo, Perho, Pesälä, Pietikäinen, Puhakka, Puolan-

ne, Rantanen, Rehn, T. Roos, Saari, Savela, Suominen, Särkijärvi, Tenhiälä, Tiuri, Tähkämaa, Uitto, Urpilainen, Valo ja Vuoristo.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 49. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Tämän jälkeen on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista. Ed. Pekkarisen ehdotus on erillinen, muut ehdotukset ovat vastakkaiset.

Äänestyksissä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Kankaanniemen ehdotuksesta ed. Luttisen ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ehdotuksesta ed. Pulliaisen ehdotusta vastaan, sen jälkeen tässä äänestyksessä voittaneesta ehdotuksesta ed. Apukan ehdotusta vastaan ja sitten tässä äänestyksessä voittaneesta ehdotuksesta mietintöä vastaan. Lopuksi äänestetään ed. Pekkarisen erillisestä ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Luttisen ja ed. Kankaanniemen ehdotusten välillä.

Ed. Luttisen ehdotus ”jaa”, ed. Kankaanniemen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 3)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Luttisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Pulliaisen ja ed. Luttisen ehdotusten välillä.

Ed. Pulliaisen ehdotus ”jaa”, ed. Luttisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 39 jaa- ja 118 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 4)

Eduskunta on tässäkin äänestyksessä hyväksynyt ed. Luttisen ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Apukan ja ed. Luttisen ehdotusten välillä.

Ed. Apukan ehdotus ”jaa”, ed. Luttisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 59 jaa- ja 99 ei-ääntä; poissa 41. (Koneään. 5)

Eduskunta on myös tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Luttisen ehdotuksen.

4) Äänestys ed. Luttisen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Luttisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 158 ei-ääntä; poissa 41. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Luttisen ehdotuksen.

Äänestys ed. Pekkarisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Pekkarisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 43. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys n:o 106 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1990

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Samalla sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 3)—14) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Herra puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 1990 tulo- ja menoarvioksi sisältää maatalouden osalta uuden tulolain mukaisen hintatason, tukitason ja viennin turvaamisen. Kokonaisvientituki ei kotimaisen kulutuksen pienenemisestä johtuen saattavasti pienene mutta valtion osuus kyllä, johtuen maatalouden osallistumisesta viennin rahoittamiseen, ei kuitenkaan niin suuressa määrin kuin esimerkiksi vuosina 1985 ja 1986 vanhan, siis vielä voimassa olevan tulolain aikana.

Säästyviä valtion vientitukivaroja käytetään hallitusohjelman mukaisesti maatalouden ja maaseudun kehittämiseen. Huomattakoon, että maaseudun kehittämiseen ohjataan varoja muidenkin kuin maa- ja metsätalousministeriön pääluokan kautta. Panostus maatalouden rakenteen kehittämiseen lisääntyy tässä keskustelussa eilen esitetyistä päinvastaisista väitteistä huolimatta. Maatilatalouden kehittämisrahaston osalta on tärkeitä jaettavissa olevat varat, ei suoranainen budjettisiirto. Rahaston oma rahoitus kasvaa siten, että jaettavissa on suunnilleen sama summa kuin kuluvana vuonna budjettisiirron pienenemisestä huolimatta, ja sen lisäksi korotukilainoja voidaan ohjata ensi vuonna maatilatalouden kehittämiseen 75 miljoonaa markkaa enemmän kuin tänä vuonna. Nuorten viljelijäin tukeen esitetään budjetissa myöntämisvaltuudet 135 miljoonaan markkaan tämänvuotisen 115 miljoonan markan sijasta. Maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan kehittämiseen ohjataan yhteensä avustuksina ja lainoina 255 miljoonaa markkaa tämänvuotisen 225 miljoonan markan asemesta. Merkityksetöntä ei myöskään ole varojen lisääminen mm. maaseudun vesihuollon ja kauppapalvelujen kehittämiseen.

Metsätalouden puolella on syytä panna merkille budjettiesitykseen sisältyvä mittava lisäys metsänparannusmäärärahoihin. Kun otetaan lisäksi huomioon, että peltojen metsitys siirretään maatalouden tasapainottamisvaroista tapahtuvaksi, tulee metsänparannusvaroja vuoden 1989 budjettiin verrattuna

käytettäväksi noin neljännes enemmän. Samanaikaisesti on kuitenkin kiinnitettävä enemmän huomiota varojen käyttöön, käytön ohjaamiseen mahdollisimman tehokkaalla tavalla, ottaen huomioon metsä 2000 -ohjelman määrittelemät painopisteet. Metsätalouden organisaatiouudistus, jonka tarkoitus on muun ohella saada suurempi osa yksityismetsätalouteen suunnatuista varoista hyödyntämään käytännön työtä kentällä, tulee käsittelyyn tulevan vuoden aikana.

Maatalouden tuotantopolitiikkaa on tarkoitus vähitellen kehittää uuden maataloustulolain luomien mahdollisuuksien mukaan vapaampaan suuntaan ja siihen suuntaan, että maatalous itse ottaa aikaisempaa enemmän vastuuta tuotantopolitiikasta. Tämä koskee erikoisesti maidon tuotantoa. Tuotantopolitiikan muuttaminen on erittäin tärkeää maatalouden tulevaisuuden kannalta. Pysähtynyt rakennekehitys ja sukupolvenvaihdokset on saatava liikkeelle. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei tuotannon kokonaismäärää pitäisi edelleen säännellä. Tämä on sekä yleinen että myös maatalouden etu.

Herra puhemies! Kuluneen kesän ja alkaneen syksyn aikana on elintarvikesektorilla esiintynyt ilmiöitä, jotka haittaavat sektorin toimintaa ja aiheuttavat epäedullista kuluttajahintakehitystä. Hyvä ruissato tekee mahdolliseksi saavuttaa vuosia tavoiteltu omavaraisuus. Ihmeellistä kyllä julkisuudessa on esiintynyt kritiikkiä kotimaisen rukiin käytön lisäämistä kohtaan ja uhkauksia leivän hinnan korotuksista 13—15 prosentilla. On syytä tässäkin yhteydessä todeta, että rukiin jauhatuseoksen kotimaisuusasteen nostaminen aiheuttaa suoranaisesti 2—4 prosentin eli 10—20 pennin nousun leivän hinnassa. Kotimaisen vehnän jauhatusasteen nostaminen ei vaikuta lainkaan vehnäleivän hintaan.

Liha-alalla esiintyy selvää ylikuumenemista, joka on johtanut lihan kuluttajahinnan voimakkaaseen kohoamiseen ja tämä taas kulutuksen laskuun. Liha-alalla olisi korjattava tilanne mahdollisimman pian, jotta emme vaaranna nykyisten tuotantomahdollisuuksien ylläpitämistä. On syytä korostaa, että valtiovallan maksettavaksi ei voida panna liha-alan itse aiheuttamia, mm. tarpeettomasta viennistä aiheutuvia lisäkustannuksia. Jos ylikuumenunut tilanne jatkuu, on pakko tarkastella uudelleen vientituen perusteita.

Samoin on tarkasteltava oikeuksia tuontiin niiden liha-alan yritysten kohdalta, jotka eivät noudata yhteisesti sovittuja pelisääntöjä. Myös tuottajien saamat tavoitehintojen ylitykset kostautuvat helposti pitemmällä aikavälillä tuotantomahdollisuuksien vähene-
misenä.

Ylikuumenemista esiintyy myös peruna-kaupassa, mutta siten, etteivät vähittäishinnat tunnu lainkaan seuraavan hyvästä sadosta johtuvaa tuottajahintojen alenemista. Tällä hetkellä tuottajat saavat ruokaperunasta 80 pennistä markkaan kilolta, mutta kuluttajat maksavat samasta perunasta 3—6 markkaa kilolta. Näin suuri markkamääräinen marginaali on kohtuuton ja johtaa ainoastaan perunan korvaamiseen muilla tuotteilla. Tässä yhteydessä voin mainita, että eilen ja tänään eräissä Helsingin seudun liikkeissä tehty kysely irtoperunan hinnasta osoitti, että hinnat vaihtelevat 1,50 markasta 5,80 markkaan siten, että koko otoksen keskihinta oli 4,22 markkaa, joka sekkin on vähintään nelinkertainen tuottajahintaan verrattuna.

Elintarvikkeiden hinnat ovat olleet vilkaan keskustelun aiheena pitkin kesää. Hallituksen toimesta valmisteilla oleva elintarvikkepoliittinen ohjelma johtaa toivottavasti entistä selkeämpään elintarvikkeiden hinnoitteluun ja myös hintojen alenemiseen tai ainakin kurissa pysymiseen. Liikevaihtoverotusta keventämällä tai se elintarvikkeilta ja maatalouden tuotantopanoksilta kokonaan poistamalla voitaisiin hintoihin vaikuttaa huomattavasti. Onhan elintarvikkeiden hinnoissa keskimäärin yli 10 prosenttia liikevaihtoveroa. Ongelmana on kuitenkin se, ettei ole tietoa, tulisiko verotuksen keventäminen todella vaikuttamaan vastaavassa määrin hintoihin.

Herra puhemies! Kaiken kaikkiaan on todettava, että käynnissä oleva elintarvikkeiden hintakeskustelu on terveellistä, ja suositelen sen käymistä edelleen mutta siten, että otetaan huomioon kaikki asiaan vaikuttavat tekijät ja lähdetään olemassa olevista tosiasioista.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Pohjala puuttui puheenvuorossaan varsin keskeiseen kysymykseen, nimenomaan elintarvikkeiden hinnanmuodostukseen. Kuten ministeri pu-

heenvuorossaan totesi, tämän asian ympärillä on käyty keskustelua useaan otteeseen ja varsin kiihkeässä sävyssä ja sellaisella lähtökohtatilanteella, että elintarvikkeiden korkeaan hintaan pyritään löytämään syyllisiä lähinnä alkutuotannon piiristä.

Ministeri omassa puheenvuorossaan aivan oikein totesi, että liikevaihtoverotusta keventämällä elintarvikkeiden osalta samoin kuin maatalouden koneilta ja tuotantopanoksilta voidaan elintarvikkeiden hintoja alentaa, koska se rasitus keskimäärin tänä päivänä on yli 10 prosenttia. Tässä mielessä ottaen huomioon sen, että Euroopan yhdentyessä mielestäni liikevaihtoverotusjärjestelmän elintarvikkeiden osalta pitää myös yhtenäistyä ja aivan erityisesti vapaakauppasektorin tuotteita ajatellen, ihmettelen sitä, että hallitus ei tässä budjettiesityksessään ole mitenkään puuttunut elintarvikkeiden liikevaihtoverotuksen keventämiseen. Kylmä tosiasiahan on se, että verrattuna esimerkiksi Ranskaan, Englantiin tai vastaaviin maihin niiden elintarvikkeiden liikevaihtovero on huomattavasti pienempi, ja tämä on se yksi keino, jolla voidaan suomalaisten elintarvikkeiden korkeita hintoja alentaa. Ministeri omassa puheenvuorossaan vähän epäili, toteutuuko se käytännössä. Minusta järjestelmä pitää toteuttaa niin, että se myös näkyy hinnoissa.

Ed. E. Aho: Herra puhemies! Haluan puheenvuorossani puuttua vain kolmeen budjettiin liittyvään kysymykseen: 1) hallituksen uskottavuuteen vero- ja talouspolitiikassaan, 2) asiaan, joka budjetin yhteydessä on jäänyt aivan liian vähälle huomiolle, eli kysymykseen Suomen telakkateollisuuden tulevaisuudesta ja tapaukseen Wärtsilä Marine ja vielä 3) erääseen maakunnalliseen ja maakuntien kannalta tärkeään kysymykseen.

Ensinnä mitä tulee hallituksen talous- ja veropolitiikan uskottavuuteen, täällä on sättitty hallituksen puolelta oppositiota ja sanottu, että oppositio esittää vääriä tulkintoja asioista, se ei ole oikein perustein arvioinut hallituksen esitystä. Kaivoin esille viimesyksyiset budjettiin liittyvät kannanotot ja puheenvuorot eduskunnassa, ja ainakin minulle syntyi — en tiedä, katsoinko asioita vihreiden lasien läpi — sellainen käsitys, että opposition mielipiteet ja arviot budjetin vaikutuksista osuivat paljon paremmin oikeaan kuin ne mielipiteet, joita hallituksen puolelta

esitettiin. Haluaisin ottaa tässä muutaman esimerkin.

Ensinnäkin pääministeri välirikymyskeskustelussa viime syksynä totesi, että opposition argumenteiksi on löytynyt sanomalehtien myyntiotsikoita ja järjestöjen kampanjailmoituksia mutta ei sen vakuuttavampaa aineistoa. (Ed. Mäki-Hakola: Oppositio elää menneisyydessä!) Samassa puheenvuorossa, ed. Mäki-Hakola, pääministeri Holkeri totesi: ”Nolointa keskustalle tässä tilanteessa on tietenkin syytös verotuksen kiristämisestä. Hallituksen esitykset eduskunnalle ovat toteutuessaan suurempi veron kevennys kuin mitä oppositiosta ennen budjettiriihtä huomattiin edes vaatia.”

Ed. Mäki-Hakola, kun tutkii hallituksen budjettiesitystä ja siihen sisältyviä verolakeja ja niiden yhteydessä olevia tilastotietoja siitä, mitä verotukselle on tänä vuonna tapahtunut, tämä pääministerin väite osoittautuu täysin paikkansa pitämättömäksi. Meidän käsityksemme, jotka pääministerin mukaan perustuivat sanomalehtien myyntiotsikoihin ja järjestöjen kampanjailmoituksiin, olivat paljon paikalleen osuvampia ja paljon enemmän oikeassa kuin pääministerin, en tiedä mihinkä perustuvat, käsitykset, joita hän viime syksynä esitti.

Edelleen budjetin lähete keskustelussa eduskunnassa toinen valtiovarainministeri esitti käsityksiään verouudistuksen sisällöstä ja totesi, että hallitusohjelman mukaisesti hallitus on huolehtinut siitä, että pienen ja keskituloisten asema ei verouudistuksen yhteydessä heikkene. Nyt meillä on täällä esitys verolainsäädännön muuttamiseksi, joka lähtee siitä ajatuksesta, että korjataan niitä epäkohtia, joita nimenomaan keskituloisten kohdalla on syntynyt. Miksi korjata epäkohtia, joita ei kuulemma ole olemassakaan?

Sama pätee seuraavaan lainaukseen, edelleen ministeri Puolanteen tekstistä: ”Vähennysjärjestelmää muokattaessa ministerityöryhmä kiinnitti erityistä huomiota vähennysten perhepoliittisiin vaikutuksiin.” Kiinnitti ilmeisesti huomiota, mutta ei tehnyt tarvittavia johtopäätöksiä. Tällä kerralla jälleen yritetään korjata tehtyjä virheitä, ja nyt kiinnitetään jälleen uudelleen huomiota lapsiperheiden asemaan.

Kaiken huippu minusta näistä perhepolitiikkaa koskevista lausumista oli samaan puheeseen sisältyvä lause: ”Varsinkin kehi-

tysalueiden lapsirikkaat kunnat, joissa lisäksi asuu suhteellisen pienituloisia veronmaksajia, ovat olleet hallituksen erityisen huolen kohteina.” Ne olivat varmasti huolen kohteina, mutta ratkaisujen sisällöstä sitä ei kyllä millään tavalla huomannut.

Nämä esimerkit osoittakoot sen, että ne arviot, mitä viime syksynä opposition puolelta esitettiin verouudistuksen ja budjetin vaikutuksista taloudelliseen kehitykseen ja kansalaisten verorasitukseen, olivat varsin oikeaan osuneita. Luulen, että samalla tavalla tulee käymään tämänkin budjetin yhteydessä.

Herra puhemies! Sitten toiseen kysymykseen, joka oikeastaan puuttuu koko budjetista, mutta liittyy siihen välittömästi, eli Wärtsilä Marinen tapaukseen. Joudun käsittelemään tätä asiaa valitettavasti oikeastaan pelkästään lehtitietojen perusteella. Siksi joudunkin tässä puheenvuorossa esittämään enemmän kysymyksiä kuin kannanottoja.

Valtion toimissa telakkateollisuuden tukemiseksi ei ole kyse pienistä asioista. Julkisuudessa on esitetty arvioita valtiolle mahdollisesti kertyvistä takausvastuista. Ne liikkuvat sadoista miljoonista miljardiluokkaan. Ovatko nuo arviot oikeita vai vääriä, siitä toivoisi hallituksen myös eduskunnassa esittävän oman käsityksensä.

Myös se tapa, jolla valtion sitoumuksia on tehty, on herättänyt julkisuudessa arvostelua. Ensin kauppa- ja teollisuusministeriö kielsi jyrkästi, että on tehty salaisia sopimuksia tässä yhteydessä. Myöhemmin on käynyt ilmi, että niitä kuitenkin tehtiin. Tietääkseni eduskunta ei tähän päivään mennessä ole saanut minkäänlaista selvitystä telakkateollisuutta koskevista järjestelyistä ja niiden valtiolle aiheuttamista rasituksista. (Ed. Seppänen: Eikä tule!) Tietoa tarvitsisi koko eduskunta, erityisesti valtiovarainvaliokunta ja sen jaostot, ennen kaikkea kauppa- ja teollisuusjaosto. Kyse on niin suurista periaatteellisista ja taloudellisista sitoumuksista, että niiden sisällön ja vaikutusten pitäisi olla täsmällisesti eduskunnan tiedossa.

Kolmas hämmästyksen aihe on kauppa- ja teollisuusministeriön kansliapäällikön osuus näiden asioiden käsittelyssä. En voi puuttua asian juridiseen puoleen, koska sen arvioiminen käytettävissä olevin tiedoin ei ole mahdollista. Jokin aika sitten, niin kuin hyvin muistamme, kansliapäällikkö Wahlroos

esiintyi hyvin näyttävästi ja itsevarmasti maatalouspolitiikan asiantuntijana. Kansliapäälliköllä oli hyvin vankka näkemys siitä, miten maataloustuotannon on käymässä ja mitä suomalaiselle maataloudelle ja elintarviketeollisuudelle tulisi tehdä. Ulkopuoliselle syntyi väkisinkin se kuva, että jos kansliapäällikkö Wahlroos saisi vain asiat hoitaakseen, niin asiat sujuisivat huomattavasti paremmin, ruoka Suomessa halpenisi, ja valtion tuki maataloudelle rajusti supistuisi.

Telakkateollisuuden kriisi, se tilanne, mihin siellä on ajauduttu, osoittaa, että kansliapäällikkö Wahlroosin olisi pikemminkin pitänyt keskittyä ja käyttää aikansa oman alansa rakennekehityksen seuraamiseen. Yhteiskunnan kannalta olisi ollut välttämätöntä tietää ja tuntea, mihin suuntaan telakkateollisuus on kulkemassa ja miten yhteiskunnan tulisi sitä kehitystä ohjata. Valtion kannalta olisi ollut tärkeää, että kauppa- ja teollisuusministeriön johtavalla virkamiehellä olisi ollut selkeä käsitys siitä, mitkä ovat telakkateollisuuden kilpailuolosuhteet ja miten niihin tulisi vastata.

Wärtsilä Marinen tapauksessa valtion maksettavaksi kertyy joka tapauksessa satojen miljoonien vastuut. Kenen hyväksi ne miljoonat menevät, telakkatyöläisten, hankkeessa mukana olevien pankkienko vaiko yksityisten osakkeenomistajien? Kaikki kysymyksiä, joihin toivoisi hiljalleen löytyvän vastauksia.

Vaikutusmahdollisuuksien puute ei ole Wahlroosin kohdalla tekemisen esteenä. Hänhän on tällä hetkellä paitsi kauppa- ja teollisuusministeriön kansliapäällikkö, myös Valtiontakuukeskuksen hallituksen puheenjohtaja sekä Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n hallituksen puheenjohtaja. Luulen, että tämä asia on sellainen, että eduskunta tämän talvikauden aikana siihen haluaa puuttua ja haluaa myös hallitukselta selkeitä tietoja siitä, mitä sitoumuksia on tehty ja millä tavalla niihin sitoumuksiin on aikomus vastata. Vastaukseksi mahdollisiin ongelmiin ei riitä, että tekeväle sattuu, vaan veronmaksajilla ja veronmaksajien edustajana eduskunnalla on oikeus jo etukäteen tietää, mihin heidän rahojaan käytetään ja paljonko.

Herra puhemies! Lopuksi aivan lyhyesti erääseen pieneen, mutta maakuntien kannalta varsin tärkeään kysymykseen budjetin yhteydessä, johon toivoisi valtiovarainvalio-

kunnan ja sen jaostojen perusteellisesti pa-
neutuvan. Kysymys on sotilaspiirijärjestel-
män kohtalosta. Hallituksen esityshän sisäl-
tää kannanoton, jonka hyväksyessään edus-
kuntakin sitoutuisi siihen, että sotilaspiirit
lakkautettaisiin ja tämä organisaatio uudis-
tettaisiin. Kun on kuunnellut sekä siviilipuol-
len ihmisten että myös osin sotilaiden käsi-
tyksiä uudistuksen sisällöstä, on tullut kyllä
luja vakaumus siitä, että uudistus on huo-
nosti valmisteltu. Ne johtopäätökset, joita
ehdotetaan tehtäväksi, eivät perustu vank-
kaan ja lujaan käsitykseen siitä, että näin
saavutetaan ja luodaan parempi, tehokkaampi
organisaatio. Päinvastoin on pelättävissä,
että tällä tavalla puolustusvoimien ja puolus-
tushallinnon yhteydet maakuntiin ja maa-
kuntien ihmisiin heikentyvät.

Herra puhemies! Tästä syystä toivoisinkin,
että valtiovarainvaliokunta tämän kysymyk-
sen huolellisesti pohtisi ja löytyisi eduskun-
nasta tahto, joka lykkäisi ratkaisujen teke-
mistä ja panisi valmistelun tältä osin uudel-
leen tehtäväksi.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Kun kuuntelin ed. E. Ahon
puheenvuoroa, niin ilmoitan, että olen ed. E.
Ahon kanssa sekä Wärtsilä Marinen että
kansliapäällikkö Bror Wahlroosin asiasta ai-
van samaa mieltä. Minusta on todella ih-
meellistä, että eduskuntaa ei näin suurista
asioista ole ollenkaan informoitu. Mitä jul-
kisuudessa on ollut tietoja, niin siitä saa sen
käsityksen, että Wärtsilä Marinen asiassa on
saatettu liikutella satojen miljoonien, jopa yli
tuhannen miljoonan suuruisia talousvaroja.
Julkisuudesta on saanut myös sen kuvan,
että valtion vastuut ovat todella suuret.

Samoin kun ajattelemme virkamieslainsäädäntöä ja kansliapäällikkö Wahlroosin roolia virkamieslainsäädännön näkökulmasta, voi vain ihmetellä, kuinka on yhteensovitettavissa se, että hän on ottanut virkatoimensa ulkopuolella sellaisia tehtäviä vastaan, että hän joutuu sitten jäävänsä itsensä. Kun on kysymyksessä näin korkea virkamies kuin kansliapäällikkö, soisi todella, että tähän asiaan tulee selvyys.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Minä ihmettelen ed. Kettunen
puheenvuorossa sitä, mihin tässä asiassa
katoaa kauppa- ja teollisuusministerin poliiti-

tin vastuu. Miksi tässä syytetään vain
kauppa- ja teollisuusministeriön kansliapääl-
likkää, kun ministeriössä on ministeri, jonka
vastuualueeseen samat asiat kuuluvat? Minä
olen itse esittänyt tälle ministerille kirjallisen
kysymyksen näistä asioista ja saanut täydellisen
nollavastauksen. Ensinnäkin tämä vas-
taus viipyi yli niiden 30 päivän, mikä on
kirjallisten kysymysten vastausaika, ja sen
ohella ministeri ei vastannut lainkaan hänelle
esitettyyn kysymykseen. Hän kertoi niitä,
mitä piti tarkoituksenmukaisena itse kertoa,
katsomatta, mikä oli kysymys.

Tässä mielessä minusta koko eduskunta
ollaan asettamassa Wärtsilä Meriteollisuus-
asiassa hämmästyttävällä tavalla valtion va-
rojen valvojana ulkopuolelle sen tiedonsaan-
nin, joka eduskunnalla kaikista tämän tyyppisistä
asioista pitää olla. Mutta päinvastoin
kuin ed. Kettunen, en asettaisi kaikkea vas-
tuuta kansliapäällikön niskoille, vaan haluaisin
saattaa vastuuseen myös ministeri Suo-
misen, ja uskon, että tavalla taikka toisella
lähipäivinä kyseinen ministeri myös tullaan
jonkinlaiseen vastuuseen asiasta asettamaan.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Täällä on hyökätty minis-
terin ja kansliapäällikön kimppuun. Otta-
matta siihen kantaa on kuitenkin muistetta-
va, että takauspäätös tehdään yrityksen an-
tamien tietojen perusteella. Mielestäni aivan
keskeinen kysymys on se, ovatko Wärtsilä
Marinen tiedot, joiden perusteella takauksia
on myönnetty, oikeita, rehellisiä tietoja.
Tämä asia on varmasti tarkastelun arvoinen
kysymys, ja mikäli tiedot ovat harhaanjohta-
via, ehkä petollisia, sen jälkeen on kyllä
syytetoimien vuoro.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Ed. Seppäselä totean, että
olen koko ajan myös julkisuudessa edustanut
sitä linjaa, että ensinnäkään ministerit ja
korkeat virkamiehet eivät saa osallistua suur-
ten yhtiöiden ja ennen kaikkea pörssiyhtiöi-
den johtoeleimiin, hallituksiin, hallintoneuvos-
toihin jne. Olen sitä mieltä, että mikäli tässä
asiassa on tapahtunut virheitä, laiminlyönte-
jä, niin kaikki, jotka näihin laiminlyönteihin
ja virheisiin ovat syyllistyneet, on saatettava
vastuuseen.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro):
Ed. Viinaselle, herra puhemies, haluaisin

sanoa, että ministeri on ottanut tässä asiassa täydellisen poliittisen vastuun silloin, kun hän leimaa salaisiksi eduskunnaltakin ne asiatiedot, jotka mahdollisesti auttaisivat eduskuntaa arvioimaan ministeriön virkamiesten, ministerin itsensä tai Wärtsilän käyttäytymisen tässä tapauksessa. Minusta ministeri suojelee Wärtsilän edustajia, jos hän ei anna tietoa siitä, millaisia sitoumuksia valtiolla on. Jos ministeri ei tässä asiassa vedä Wärtsilää vastuuseen siitä, millaisia tietoja on annettu, ministeri itsensä on vedettävä vastuuseen siitä, miten hän on tässä tilanteessa käyttäytynyt.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Viinaselle toteaisin, että en missään tapauksessa ole syyttänyt ketään laiminlyönneistä tai tehdyistä virheistä tässä tapauksessa. Moitin vain sitä, että eduskunnalle ei ole tiedotettu näistä asioista millään tavalla. Kuitenkin on kysymys hyvin suurista taloudellisista vastuista ja sillä tavalla eduskunnan kannalta tärkeistä tiedoista.

Toisaalta puhuin kauppa- ja teollisuusministeriön korkeimman virkamiehen yleisestä vastuusta tuntea tähän alaan liittyviä asioita ja osata varautua tuleviin tilanteisiin. Hän omalla esiintymisellään osoitti, että hänellä olisi ollut asiantuntemusta hoitaa oman tehtävänsä ulkopuolella olevia asioita. Niistä hänellä tuntui olevan hyvin selkeä käsitys. Olisi kuvitellut, että hänellä olisi samanlainen käsitys myös omaan alaansa liittyvistä asioista. Nyt tapahtumat näyttävät osoittavan, että näin ei asianlaita ole.

Mielestäni tiedottamista eduskunnalle olisi puoltanut myös se, että meidän teimme täällä edellisellä vaalikaudella Wärtsilä — Valmet-ratkaisuun liittyen aika ison päätöksen, joka taisi merkitä noin 700 miljoonan markan tukea eräälle järjestelylle, joka on nyt osittain purkautunut. Mielestäni tälläkin tavalla hallituksella olisi ollut velvollisuus kertoa eduskunnalle näistä asioista jo siinä vaiheessa, kun ratkaisuja tehtiin.

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Eilistä ryhmäpuheenvuorojen sarjaa kuunnelllessani laitoin merkille eräitä huomioita eräistä puheenvuoroista, ja lähinnä tarkastelen hallitusryhmien puheenvuoroja.

Jos oikealta lähtee, RKP:n puheenvuorossa kiinnitti huomiota sen kriittisyys etenkin kuntien lisärasituksia kohtaan.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa nousi korostetusti esille hyvä verouudistus, mikä varmasti pitää paikkansa, kun ajattelee kokoomuksen kannalta. Se korostui erityisen voimakkaasti.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorosta olisin odottanut enemmän painotuksia tulonjakopolitiikkaan, mutta kaikkein korkeimmalle kai nousi asuntorahaston perustaminen. Täytyy vain ihmetellä sitä, mihin olen aikaisemminkin kiinnittänyt huomiota, eikä näitä asuntorahoja pystytä jakamaan muuta kuin uutta byrokratiaa luomalla. Raha liikkuu Postipankin ja valtiokonttorin kautta mielestäni yhtä hyvin kuin asuntorahastonkin kautta, kun sitä vain yhteiskunnassa annetaan. Viime aikoina on se ongelma ollut, että asuntotuotantoon varatut määrärahat eivät ole riittäneet. Jonakin vuonna niitä on jäänyt ylimääräisiä, kun ei ole tehty päätöksiä.

Suomen maaseudun puolueen puheenvuorosta jäi päällimmäisenä mieleen se, että pieniä, tulkinnanvaraisia, varovaisia askelia on otettu.

Tämä budjetti, josta nyt on käytetty jo kolmisenkymmentä puheenvuoroa, on, niin kuin on useampaan kertaan todettu, hyväosaisten budjetti, siitä ei mihinkään pääse.

Kuntien eläkemaksujen korottaminen tänä ja ensi vuonna samoin kuin kuntien jako-osuuden alentaminen verotilityksissä vähentävät kuntien käytettävissä olevia varoja nettomääräisesti noin 800 miljoonaa markkaa. Kun vastaavasti kuntien tulot ovat jo 3,5 prosenttia alhaisemmat kuin edellisenä vuonna, viime vuonna ja tänä vuonna kunnat joutuvat kiristämään vyötä ja lähinnä köyhät pienet kunnat. Tästä huolimatta valtiovarainministeriön aloitteesta ja koko hallituksen siunauksella aiotaan tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä hyväksyttää eduskunnalla puolentoista miljardin markan suuruinen kuntien pakollinen suhdannetalletus. Tämä on monelle pienelle kunnalle kestämaton tilanne, ja siitä varmasti tullaan hyvin paljon tänä syksynä keskustelemaan. Mielestäni tämä pitäisi eduskunnassa kaataa.

Joskus tulee mieleen, heräävätkö edustajatoverit ajattelemaan tätä menoa yhteiskunnassa. Mikä tilanne todella on niissä kunnissa, joissa on 1 500—2 000 asukasta, joissa ei juuri ole enää pennissä venyttämistä? Mutta nähtävästi ajatus on, että kun näitten kun-

tien talous, sitä kautta asukkaat ja veronmaksajat, laitetaan hyvin altaalle, he hakevat apua sitten naapurikunnista eli suuremmista kunnista. Tämäkin joltain osin on perusteltua, mutta sen pitäisi lähteä vapaaehtoisuuspohjalta.

Mielestäni tällainen pakkosäästäminen, jota tässäkin nyt ajetaan, ei hyödytä varmaan yhteiskuntaa, vaan kai siinä pääpotin vievät pankit, pääomapiirit, jotka lainaavat sitten rahaa kunnille kalliilla korolla, jonka maksavat viime kädessä veronmaksajat.

Kun jo entisten lainojen hoitomenot ovat kohtuuttomat, niin uusien lainojen ottaminen ja niiden koroista selviytyminen on monelle kunnalle ongelmallista ensi vuonna. Siksi korostan sitä, että kaikki paine, mitä poliittisesti tämän suhteen on saavutettavissa, pitäisi käyttää siten, että eduskunta ainakin tämän kohdan budjetissa korjaa.

Kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe on ollut täällä myös esillä, SKDL on sitä vaatinut lähes kymmenen vuoden ajan, joka syksy vähintäänkin kerran siitä äänestetty. Yleensä sille ei ole löytynyt riittävää kannattajakuntaa, mutta puheissa kylläkin tuolla kentätasolla.

Myös ne eläkeläispuolisot, jotka ovat nyt odottaneet, että budjettiin olisi kirjattu kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe, ovat syystä pettyneitä. Se asia on ollut täällä esillä, ja sitä on turha jauhaa. Siinä on tulkintaerimielisyys hallituksen sisällä ja hallitusryhmien välillä, mitä tämä lausuma tarkoittaa, kun viitataan budjetissa eläkekomitea 87:n mietintöön. Tämä ongelma pitäisi poistaa välittömästi, ja sille on perustelut esitetty moneen kertaan. Tulemmekin pitämään siitä huolen, että täällä syksyn aikana tullaan siitä äänestämään.

Eläkekomitean esityshän tarkoittaa sitä, että sillä ensinnäkin heikennettäisiin pienituloisten eläkeläisten asemaa ja sitten hieman korjattaisiin. Mielestäni tämä on epäsolidaarista ja epäreilua politiikkaa niitä pieniä eläkeläisiä kohtaan, jotka ovat hyvin raskealla työllään rakentaneet tätä maata.

Mieleeni tulee, onkohan tässä yhteydessä SMP:n edustajille budjettiriihessä ja -neuvotteluissa syötetty suklaata, joka on nähtävästi otettu vastaan hyvin toivein, mutta asia on edelleen jäänyt auki.

Herra puhemies! Kun eri yhteyksissä eri puheenvuoroissa on puhuttu verouudistuk-

sesta, siihen liittyvistä kysymyksistä, jotenkin tulee mieleen, mitä esimerkiksi sosialidemokraattiset kansanedustajat puhuvat kentällä niille työläisjoukoille, joita he täällä edustavat. Ihmetellä täytyy, kun eilen illallakin useampaan kertaan eri puheenvuoroissa korostettiin, että pieni- ja keskituloisen tulonsaajan verotus kevenee.

Haluan lainata valtiovarainministeri Erkki Liikasen käyttämää puheenvuoroa 13.9.1988 eli viime syksyltä. "Verouudistuksen suuri linja tiivistyy seuraavasti: Palkka- ja eläketulojen verotus kevenee. Suuryritysten ja pääomatulojen verotus laajenee." — Tämä on huomattava, että se laajenee. — "Verokevennykset tulevat yhtäläisesti kaikkiin pelkkää palkka- ja eläketuloa saaviin tuloryhmiin kuitenkin niin, että pienituloisia suositaan erityisesti." — Erityisesti pienituloisia. — "Verotus yksinkertaistuu, koska selkeä verojärjestelmä on kansalaisten oikeusturvan kannalta välttämätöntä."

Tässä on hyvin paljon sellaista tuttua, joka liittyi viime syksyn keskusteluun ja myös siihen aineistoon, joka veronmaksajien kustannuksella jaettiin joka talouteen. Mutta nyt kun tätä tekstiä ja lausuttua vasten miettii tämän syksyn kuvioita ja täällä sanottua, jostain syystä ei ole noussut myöskään ministeri Liikasen puheissa ainakaan kovin monesti esille se, että pieni- ja keskituloisen ihmisen verotus kevenee ensi vuonna. Budjettikirja, joka on nyt pääasiallinen käsittelyn kohde, kertoo kaikkinsa jotakin muuta. Ja ei sitä voi miksiään muuksi muuttaa, koska se on laskettu hyvin suurella asiantuntijajoukolla, jossa on mm. Veronmaksajain Keskusliitto, joka mielestäni kohtalaisen hyvin osaa laskea nämä. Valtiovarainministerin suunnalla on aina silloin tällöin poliittisia painotuksia.

Edelleen haluan lainata valtiovarainministeri Ulla Puolanteen 20.9.1988 käyttämää puheenvuoroa osin. Hän lausuu: "Hallitus toteuttaa kokonaisverouudistuksen. Näin todetaan kirjaimellisesti hallitusohjelmassa, jossa myös on sovittu uudistuksen päälinjoista: eri tulolajien yhtäläisestä verottamisesta, vähennysjärjestelmän selkeyttämisestä, marginaaliverotuksen alentamisesta kaikissa tuloluokissa siten, etteivät eri tuloluokkien keskinäiset veroasteet muutu."

Eli viime syksynä ministeri Puolanne lausui sitä, mitä hallitusohjelmaan on kirjattu:

verotusta selkeytetään. Tähän voi lausua tänä päivänä, että sitä on selkeytetty ja sitä on monimutkaistettu. Mutta myös hän lausui ulos sen viime syksynä, etteivät veroasteet kansalaisten keskuudessa muutu. Tässä hallituksen budjettiesityksessä ja tulevaisuuden verolakiesityksissä ne tulevat muuttumaan, ja ne tulevat muuttumaan sillä tavoin, että niiden kansalaisten, joilla on hyvin huomattavat tulot, verotus tulee kevenemään.

Edelleen lainaan erästä osaa hallitusohjelmasta koskien verotusta: "Verouudistus ja siihen liittyvät tulonsiirrot tulee toteuttaa siten, että tulonjako yhteiskunnassa ei muutu pieni- ja keskituloisten eikä lapsiperheiden asemaa heikentävällä tavalla." Tämä on lausuttu hallitusohjelmassa. Se kertoo, että tämä on ollut tavoite. Mutta siihen ei ole päästy, ei ainakaan viime syksyn esityksillä eikä myöskään tämän syksyn.

Mielestäni tässä vero-ottelussa, joka nyt kesän kuluessa on käyty hallituksen sisällä, on hyvin huomattavan pistevoiton ottanut kokoomus. On valitettavaa, että sosiaalidemokraatit ja pienen kansan puolesta puhujat, SMP:n edustajat, ovat sen menneet allekirjoittamaan. (Ed. Kettunen: Onko edustaja ihan tosissaan?) — Minä olen valitettavasti tosissani, koska yritän olla rehellinen kansalaisia kohtaan, yritän olla rehellinen myös edustajavereita kohtaan.

Eräs esimerkki: Suomessa on lähes kaksi miljoonaa ihmistä, joiden vuositulo jää alle 80 000 markan. Se on aika huomattava joukko meidän kansalaisistamme. Hallitus esittää veroalea 1 500 markkaa/vuosi, mutta samanaikaisesti niille, joilla on vuositulo yli 200 000 markkaa/vuosi, 5 600 markkaa/vuosi. Tätä taustaa vasten, kenelle tulee veroetua, kun otetaan huomioon liikevaihtoveron, välillisten verojen, kunnallisveron, muihin kustannusten nousu? Kuka saa ja kuka ei saa? Aika yksinkertaista. Laskunhan maksaa yleensä tavallinen kuluttaja, tavallinen kansalainen, joita on tässäkin tapauksessa hie-man yli kaksi miljoonaa, joilla on alle 100 000 markkaa/vuosi, eli suurin osa kansalaisista. Tämän sitten eduskunnan enemmistö siunaa tulevana joulukuuna, mikä on erittäin valitettavaa.

Herra puhemies! Muutama sana vielä asuntopoliittisesta teatterista. Tässä teatterissa, jota on jatkunut tässäkin talossa useita vuosia, ovat vain menettämässä monet nuo-

ret ihmiset. He eivät nähtävästi tue tätä teatteria ainakaan silloin, kun pyydetään heitä tukemaan äänestyksen kautta tähän taloon entisiä kansanedustajia valittavaksi. he ovat pettyneitä eduskuntaan. Tämän teatterin pääosissahan ovat pitkään olleet liikepankit ja suuret rakennusfirmat, ja kapellimestarina toimii valtiovarainministeri Liikainen, apunaan ympäristöministeri Bärklund.

Nyt tämän budjettiesityksen kautta sama teatteriesitys jatkuu myös ensi vuonna. Yhteiskunta eli eduskunta ei halua ottaa poliittista otetta vielä ensi vuonnakaan asuntotuotannossa, vaan sitä hallitsevat niin rakentamisen kuin hintojen suhteen täysin tämän teatterin päärooleissa olevat tahot, jotka äsken mainitsin. Tämä on valitettavaa, mutta päivittäin tulee viestiä, että nuoret asunnon hankkijat, jotka ovat tulevaisuudessa meidän päättäjiämme, haistattavat kyllä valitettavasti "pitkät" tälle eduskunnalle.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Aluksi haluan ed. P. Leppäselälle sanoa, että emme saaneet Smolnassa valitettavasti suklaata mutta pikkuisen kyllä kahvia.

Riippumatta siitä, millainen ja mistä pohjasta muodostunut hallitus maassamme kulloinkin istuu, löytyy valtion tulo- ja menoarviosta aina sekä myönteisiä että kielteisiä asioita. Tämä sama sääntö koskee myös valtion vuoden 1990 budjettiesitystä.

SMP:n ryhmäpuheenvuorossa käytiin jo läpi kansalaisten kannalta hyviä ja huonoja ratkaisuja, joten en käy niitä enää uudestaan luettelemaan. Eduskuntaryhmämme lähti kuitenkin budjettitavoitteissaan siitä, että maamme vähävaraisten ihmisten toimeentuloa tulee helpottaa. Jokaiselle ihmiselle on taattava riittävä perustoimeentuloturva. Tällä hetkellä valtiovallalla olisi siihen käytännössä ennennäkemättömän hyvät mahdollisuudet hyvän taloudellisen tilanteen takia.

Verouudistuksen nyt toteutuvat jatkotoimenpiteet osoittavat valitettavasti, että veroasteikon alentaminen hyödyttää eniten suuri- ja keskituloisia. Keskituloisilla tarkoitetaan 90 000—150 000 markkaa vuodessa ansaitsevia. Pienituloiset saavat tosin pienen prosentuaalisen tarkistuksen, mutta valitettavasti se ei ole kuin murto-osa siitä, mitä suuripalkkaiset saavat prosentuaalisesti lähes samansuuruisella tarkistuksellaan. On siis aiheellista kysyä, mihin jäivät pienituloisten

ja matalapalkkaisten verohelpotukset. Todelisuudessa vain pieni joukko kansastamme viettää kulutusjuhlaa, ja sen vuoksi suurimmat verohelpotukset olisi tullut kohdistaa alle 90 000 markkaa vuodessa ansaitseville.

Pienituloisia maassamme ovat juuri työelämässä olevat naiset, jotka työskentelevät usein palvelualoilla, sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla sekä teollisuuden palveluksessa ja siellä ennen kaikkea tekstiili- ja kenkäteollisuudessa. Usein yksitoikkoisen ja raskaan työn vastikkeeksi he eivät ansaitse edes 90 000 markkaa vuodessa. Ainakin maaseudulla heidän kuukausiansionsa jäävät alle 5 000 markkaan ja korkeintaan 7 000—8 000 markkaan kuukaudessa. Sopiikin kysyä, moniko mies samassa työpaikassa vuosikymmenestä toiseen suostuu tekemään yhteiskunnalle arvokasta työtä näin pienellä palkalla.

Puhuttaessa tasa-arvosta olisi erittäin tärkeää ollut verohelpotusten antaminen sille työntekijäryhmälle, joka on palkkakuopassa. Tasa-arvosta puhumisen tulisi koskea tasapuolisesti kaikkia asioita yhteiskunnassa. Kymmeniätuhansia, jopa satojatuhansia eläkeläisiä elää 2 000 markan kuukausieläkkeellä, kun taas toiset nauttivat ylisuurista eläkkeistä. Mielestäni SMP:n vuosikautia esittämä ajatus eläkekatosta tulisi pikaisesti saatua voimaan. Ei ole mitään järkeä siinä, että yhteiskunnan tuella ylläpidetään samaa eriarvoisuutta, joka vallitsi aikoinaan työelämässä ollessa.

Pieneläkeläisille tulee saada riittävä tasokorotus, joka ei todellisuudessa vaadi valtiolta suuria investointeja, kunhan vain oikeudenmukaisuus eläkeasioissa otetaan käytäntöön. Myös sairaus- ja äitiyspäivärahoihin on saatava tasokorotus, sillä runsaalla 50 markalla ei kukaan ihminen tule tänä päivänä ja tämän päivän hinnoilla toimeen.

Herra puhemies! Eri puolueiden ryhmäpuheenvuoroissa lapsiperheet on huomioitu varsin moninaisesti. Lapsilisien korotukset ovat myönteinen askel parempaan, vaikka ne eivät tällä vaalikaudella kolminkertaistuisikaan. Kotihoidon tuen perusosa, joka on tällä hetkellä vain noin 1 300 markkaa kuukaudessa, on olemattoman pieni eikä näin ole vaihtoehtoinen hoitomuoto lasten päivähoitojärjestelyissä. Valitettavasti kotona tapahtuvaa lapsen hoitamista ei arvosteta siinä määrin, että siihen oltaisiin valmiita investoimaan valtion varoja. Kuitenkin kotona ta-

pahtuva lastenhoito on alle kouluikäisille lapsille turvallisinta ja paras hoitomuoto. Asiasta on jo tutkimuksellisia tuloksiakin, joita täytyisi huomattavasti nykyistä paremmin ottaa huomioon. Kodistahan lapsi saa tärkeät kasvatuksen alkeet sekä säännöt ja kiellot tulevaa elämäänsä varten.

Sosiaalipuolella myönteistä kehitystä on tapahtunut avosairaanhoidon palvelujen tehostamisessa, kotisairaanhoidossa ja yleensäkin kotipalvelutoiminnan tärkeyden tunnistamisen kautta. Vanhusten ja pitkäaikaissairaiden kotipalvelutoiminnan resursseja tulee edelleenkin lisätä. Puhuttaessa avohoidosta tulee myöntää se tosiasia, että siihen tarvitaan lisää kotiaivustajia ja terveydenhuollon virkoja. Tämä hoitomuoto on myös inhimilliseltä kannalta tervettä ja yhteiskunnan kulujen osalta halvempaa kuin laitoshoido.

Leikkausmahdollisuuksia sairaaloissa, ennen kaikkea sepelvaltimon ohitusleikkausvoimavaroja, tulee entisestään lisätä. Tuntuu inhimillisesti ajatellen kauhealta se, että työikäiset kansalaiset kuolevat leikkausjonoihin. Tämä johtuu siitä, että tavallinen ihminen ei pysty maksamaan esimerkiksi Mehiläisen sairaalassa suoritettavasta ohitusleikkauksesta 60 000—70 000 markkaa.

Koen epäkohtana myös sen, että kehitysvammaisia ja pitkäaikaissairaita pidetään tiloissa ja laitoksissa, jonne he eivät kuulu. Myös monet vanhukset joutuvat viettämään vuosikautia esimerkiksi mielisairaaloissa, koska sairaansijat muualla ovat täysiä. Tähän epäkohtaan tulisi pikaisesti puuttua ja luoda yhteiskunnastamme inhimillisempi niille, jotka eivät pysty olemaan tai jaksaa olla enää aktiivisessa työelämässä mukana. Tämän päivän hyvinvointiyhteiskunnan tulee huolehtia myös vähempiosaisistaan.

Puolustusministeriön hallinnonalalla olisin mielelläni määrärahan osoittamista Parkanon pioneerivarikon monitoimitalon rakentamisen aloittamiseen. Parkano on viime vuosina ollut lähinnä teollisen rakennemuutoksen aiheuttaman työttömyyden johdosta suurissa vaikeuksissa. Lisäksi pioneerivarikon tilat ovat ahtaat ja laajennustarve on todella huutava.

Asevelvollisten ja reserviläisten koulutukseen olen saanut kansalaisten keskuudesta toiveita, että heille annettaisiin teoreettista opetusta enemmän turhien maahan—ylöskomennuksien sijasta. Esimerkiksi mittaus-

patteristossa palvelevat eivät tunne edes kompassin käyttöä, joten tästä tulisi varmastikin mennä terveiset puolustusministeriöön ja pääesikunnan suuntaan.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla myönteisenä voidaan todeta metsänparannusvarojen tuntuva lisäys. Määräraha ensi vuodelle on vajaat 400 miljoonaa markkaa. Tämä tieto on otettu maaseudulla kiittolisena vastaan. Muun muassa vuoden 1990 alusta voi ensiharvennuksesta saadusta tulosta vähentää puolet, ja vähennys koskee siis verovuonna luovutettua puutavaraa. Myytävän puun tulee läpimitaltaan olla ennen hakkuuta yli 8, mutta alle 16 senttimetriä. Laskelmien mukaan verovähennys on hehtaaria kohden noin 1 000—3 000 markkaa. Tähänastinen metsänparannusvarojen vähäisyys on aiheuttanut sen, että metsänparannus- ja -hoitotöiden nykytasosta ei voida pitää kiinni vaan taimikonhoito-, metsänviljely-, metsäojitus-, pystykarsinta- ja tienrakennustöistä metsätöissä on huomattava osa jäänyt tekemättä. Myös metsänparannuslaina- ja -avustusvarojen suhde on siinä määrin vääristynyt, että osa lainavaroistakin on jäänyt käyttämättä ja toisaalta avustusvarat ovat loppuneet jo usein puolella välissä vuotta.

Ensi vuoden budjettiin ei valitettavasti ole saatu riittävästi määrärahoja liikenteeseen. Näin on käynyt huolimatta siitä, että eduskunnassa käydyn liikennepoliittisen selontekokeskustelun yhteydessä lähes kaikki vaativat tuntuvaa tasokorotusta tiemäärärahoihin. Suurimmat markkamääräiset menoraat kohdistuvat pääteiden kunnostamisesta ja uudelleen rakentamisesta aiheutuviin menoihin. Satakunnan osalta voin tyydytyksellä kuitenkin todeta, että myös alempiasteiset tiet ovat saaneet aloittamismäärärahoja. Satakunnan suurimpia hankkeita lähitulevaisuudessa on Pori—Helsinki-valtatiehankkeen toteuttaminen.

Herra puhemies! Maamme pienet työvoimavaltaiset yritykset eivät tervehdi valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarviota hurraahuudoilla. Tämä johtuu siitä, että budjetin kyliäisenä heitä kohtaa TEL-maksun korotus 2 prosenttiyksiköllä. Nämä korotukset koskettavat juuri eniten työvoimavaltaisia pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Budjetissa oleva puolen prosentin sosiaaliturvamaksun alentaminen ei kompensoi lähellekään tätä

korotusta. Puhutaan täysin oikein, että pienissä ja keskisuurissa työvoimavaltaisissa yrityksissä on maamme tulevaisuuden toivo. Budjetissa toteutettavat toimenpiteet ovat sitä kuitenkin omalta osaltaan heikentämässä ja siten huonoa yrityspolitiikkaa. Mielestäni suurille automatisoiduille pääomavaltaisille yrityksille tulisi säätää robottivero. Kuitenkin tuntuu siltä, että juuri nämä yritykset ovat valtiovallan erityisessä suojeluksessa.

Käynnistys- ja investointiavustuksia tulisi tuntuvasti lisätä, koska avustuspäämäärärahat loppuvat säännöllisesti kesken vuotta. Varsinkin kehitysalueilla, erityistukialueilla avustusten täysimääräinen saaminen olisi elintärkeää. Maaseutua ajatellen haja-asutusalueiden kaupoille on luvassa valtion vuoden 1990 budjetissa toimintatuen lisäämistä. Toimintatuen käsittely tulisi kuitenkin saada tämänhetkistä nopeammaksi, sillä esimerkiksi helmikuussa jätetyt anomukset tulevat hakijan tietoon vasta marraskuussa. Vähittäiskauppojen aukioloaikojen laajentaminen on mielestäni myönteinen askel, joka omalta osaltaan elävöittää maaseutua ja sen kaupaelinkeinoja. Kuten SMP:n ryhmäpuheenvuorossa mainittiin, maassamme vallitsee sekä työvoimapula että työttömyys. Työttömät työnhakijat ovat usein iäkkäitä, vähän koulutusta saaneita ja yhden ammatin taitajia. Heidän tilanteensa edellyttäisi syvälle käypää ammatinvalinnallista ohjausta sekä nykyistä tehokkaampaa ja ajan henkeen mukautuvampaa koulutusta ja työnvälitysprosessia. Vallitsevan työttömyyden kanssa samanaikaisesti työvoimapulaa potevat yritykset edellyttävät taas tehotoimia työvoiman hankinnassa ja koulutukseen liittyvissä asioissa. Työvoimatoimistojen nykyinen henkilökunta ei kuitenkaan ehdi suorittaa kohtuudella sille kuuluvia tehtäviä. Parannuskeinona tähän olisivat ainoastaan ammatinvalinnan ohjaukseen ja työnvälitykseen saatavat uudet työntekijät. Tämä palvelisi sekä työnhakijoita että työnantajia ja toisi virallisen työnvälityksen jälleen kilpailukykyiseksi alalle perustettujen yksityisten toimistojen kanssa.

Ympäristöasiat ovat puhuttaneet tahollaan jokaista kansalaista, mutta kummastelen ympäristöministeriön pääluokan menojen vähentymistä runsaalla 30 prosentilla kuluvan vuoden budjettiin verrattuna. Olisi voinut kuvitella, että tälle hallinnonalalle olisi lisätty

entisestään määrärahoja, sillä ympäristöämme vaivaavat tällä hetkellä entistä enemmän ympäristöongelmat.

Tshernobylin onnettomuudesta on kulunut vuosia, mutta seuraukset ovat edelleenkin nähtävissä ja näkyvät vielä tulevienkin sukupolvien ajan. Tänä päivänä ydinvoimaloiden lisäkapasiteettia puuhaavat piirit ja henkilöt eivät enää tunnu muistavan, että tämä maattamme läheltä uhannut suuronnettomuus olisi saattanut aiheuttaa maallemme huomattavasti suurempia vahinkoja, mikäli sääolosuhteet olisivat olleet toisenlaiset. Me emme saa koskaan unohtaa tätä viimeistä varoitusta, sillä onnettomuuksista ja vahingoista tulisi oppia eikä harkäpaisesti kulkea eteenpäin tehtyjä virheitä huomaamatta.

Herra puhemies! Rikkipäästöt niin Suomessa kuin ulkomaillakin on saatava kuriin ja lähdettävä siitä, että saasteiden aiheuttajat on saatava maksamaan aiheuttamansa vahingot. Muina tärkeinä ympäristöongelmina voidaan mainita esimerkiksi vesistöjen heikko tila useissa kunnissa, minkä seurauksena järvet ovat rehevöityneet, ja tämän takia ruoppaukset ja niittotyöt tulisi saada pikaisesti käyntiin. Kiireellisinä, mutta rahallisesti vähämerkityksellisinä toimenpiteinä nämä työt näkyisivät laajalti ja olisivat kuitenkin suurimerkityksellisiä luonnon tilalle. Käsitellessämme vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesitystä tulisi meidän muistaa se, että ympäristöasioissa emme ainoastaan käsittele yhtä vuotta eteenpäin, vaan luomme pohjaa tulevien sukupolvien elämälle ja elinolosuhteille.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Käsitellen puheenvuorossani kahta aihepiiriä, toisaalta Suomen kansainvälistä ympäristöpolitiikkaa, toisaalta asuntopolitiikkaa eli budjettiesityksessä ulkoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloja.

Tänään käynnistyi Rovaniemellä arktisen ympäristökonferenssin valmistelukokous, jonka suomalaisia osanottajia ovat ympäristöministeriö ja ulkoministeriö tiedotusvälineiden mukaan evästäneet varsin hämmäntävillä ohjeilla. Kokouksen osanottajille jaettujen kirjallisten ohjeiden mukaan, jotka ympäristöministeriön apulaisosastopäällikkö Olli Paasivirta on allekirjoittanut, suomalaisen on Puolan saastepäästöjä koskeissa puheenvuoroissaan esitettävä ”peiteltyjä, ei kovin suoranasaisia ehdotuksia toimenpiteiksi,

joita asianomainen ympäristöongelma vaatii”.

Valmistelukokoukseen ottaa osaa 50 edustajaa 8 maasta. Suomi lieene näistä maista ainoa, jossa glasnost ei vielä ole edennyt siihen pisteeseen, että tutkijat voisivat peittelemättä kertoa, mistä esimerkiksi Itä-Lapin metsätuhoissa on kysymys ja minkälaisia toimenpiteitä niiden torjuminen vaatii. Suorastaan hilpeää on, että tällaisia ohjeita kirjoitellaan ympäristö- ja ulkoministerioissa samaan aikaan, kun valmistellaan pääsihteri Mihail Gorbatschovin Suomen vierailua ja siinä yhteydessä myös päätöstä Suomen ja Neuvostoliiton yhteisistä toimista Kuolan saastepäästöjen vähentämiseksi.

Voi vain kuvitella, minkälaiseksi muodostuisi tänään Rovaniemellä alkanut kokous, jos muidenkin kuin isäntämaan tutkijat olisivat saaneet vastaavan paimenkirjeen. Kahdeksasta maasta tulisi paikalle korkeinta tieteellistä asiantuntemusta ja aika käytettäisiin peiteltyjen ja epäsuorien ilmauksien etsimiseen ongelman ja ratkaisuehdotusten kuvaamiseksi. Herää väkisinikin kysymys, ovatko ulkoministeri Paasio, ympäristöministeri Bärklund ja koko hallitus kokouksen osanottajille annettujen kirjallisten ohjeiden takana, ja jos ovat, miksi.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina Suomesa käyty ulkopoliittinen keskustelu on monella tavalla sivunnut erästä Suomen ulkopoliitiikan peruskiveä, kansojen itsemääräämisoikeuden kunnioittamista. Suomella ei ole tarvetta eikä halua puuttua toisten valtioiden sisäisiin asioihin ja meillä on vastavasti oikeus edellyttää, että Suomen sisäpolitiikka on maan sisäinen asia. Viime viikkoina käyty keskustelu osoittaa, että suomalaisilta heruu kovin vähän ymmärrystä niille, jotka etsivät sisäpoliittisiin manöövereihinsä tukea maan rajojen ulkopuolelta.

Onko sitten kansojen itsemääräämisoikeus täysin rajaton? Onko esimerkiksi luonnonvarojen käytöstä päättäminen vain kansakunnan sisäinen asia. 1980-luvun kansainvälinen ympäristökeskustelu ja mm. Brundtlandin ansiokas raportti ovat osoittaneet, että ympäristökeskustelun rajojen vetäminen valtioiden rajojen mukaan on keinotekoisista eikä ainakaan auta ympäristöongelmien ratkaisussa. Kun kysymys on maapallon yhteisestä eloonjäämisestä, on puhuttava ja puututtava niin Brasilian sademetsien kohtaloon, Kiinan

kivihiihen käyttöön, Euroopan saastepesäkeisiin, Kuolan metsätuhoihin kuten myös Suomen erämaa-alueisiin, Soklin kaivos-hankkeeseen tai vaikka Harjavallan kohtuutomiin raskasmetallipäästöihin, joihin puoluesihteerin Kääriäinen on ansiokkaasti kiinnittänyt huomiota.

Sekä ulkopoliittikan että ympäristöpolitiikan ongelmana on vielä, että luontevat forumit tämän kaltaisten kansainvälisten kysymysten käsittelyyn yhä puuttuvat. Monet valtiot vetoavat sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaatteeseen nimenomaan silloin, kun niille kiusalliset ympäristökysymykset nousevat esiin.

Arvoisa puhemies! Suomen ulkopoliittikan aktiiviseksi tavoitteeksi tulisi nostaa sellaisen kansainvälisten foorumien aikaansaaminen, joilla ihmiskunnan yhteisiä eloonjäämiskysymyksiä voitaisiin käsitellä ja niistä voitaisiin tehdä rakentavia ehdotuksia ilman pelkoa siitä, että joudutaan olemaan epäkohteliaita toisten valtioiden edustajille tai että loukattaisiin tärkeänä pidettävää itsemääräämisoikeutta. On todennäköistä, että kansainvälisissä sopimuksissa ja kansainvälisessä oikeudessa ympäristökysymykset tulevat saamaan 1990-luvulla korostetun sijan. Suomen ulkopoliitikalle olisi kunniaksi, jos se pystyisi ennakoimaan tätä kehitystä tukemalla uusien kansainvälisten ympäristöfoorumien syntyä niin Suomen lähialueilla, Euroopassa kuin maailmanlaajuisellakin tasolla.

Suomen tulisi olla aloitteellinen jo olemassa olevien kansainvälisten foorumeiden, esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston, Euroopan neuvoston, Etyk-prosessin ja YK:n, muodostumiseksi myös asiantunteviksi ympäristöfoorumeiksi. Mutta ennen kaikkea tarvitsisimme kansainvälisen pysyvän keskusteluyhteyden Itämeren alueelle ja Fennoskandiaan. Vanhasta Hansa-liiton alueesta pitäisi nyt muodostaa yhteinen ympäristötoimintalue.

1990-luvun ympäristökeskustelun yksi merkittävä piirre tulee olemaan myös se, että keskustelua eivät enää käy yksinomaan valtiot tai tutkijat keskenään, vaan entistä aktiivisemmin uudet kansalaisliikkeet. Jo nyt on nähtävissä, että monet kansalaisliikkeet kansainvälistyvät vähintään yhtä nopeasti kuin talouselämä. Näille kansanliikkeille pitäisi myös turvata oma osuutensa kansainvälisessä ympäristökeskustelussa. Kansan-

liikkeiden rooliksi näyttää muodostuneen aktiivisten varjotapahtumien järjestäminen rinnan virallisten tilaisuuksien ja keskustelujen kanssa. Kansainvälisessä ympäristökeskustelussa pitäisi päästä siihen, että valtioiden viralliset edustajat ja kansalaisliikeaktiivit istuisivat yhteisen pöydän ääreen ratkomaan yhteisiä ongelmia.

Arvoisa puhemies! Suomi ei voi esiintyä näyttävästi kansainvälisessä ympäristökeskustelussa, elleivät maan sisäiset pyrkimykset ympäristönsuojelussa ole kunnossa. Kun kaikissa juhlapuheissa ja lähes kaikissa täällä kuulluissa ryhmäpuheenvuoroissakin ympäristöasioiden merkitystä korostetaan, on luonnollista vaikea ymmärtää, miksi ympäristöministeriö yhä kamppailee höyhensarjassa vuoden 1990 budjettiesityksessä.

Rehellisyyden nimessä on annettava tunnustus hallitukselle ja ministeri Liikasilta siitä, että kolme tärkeää asiaa on tässä budjetissa mennyt eteenpäin. Ensiksikin hallitus on omaksunut opposition haittaveroajattelun, vaikka taso ei olekaan tyydyttävä. Verohelpotukset ympäristöinvestointeihin ja katalysaattoriautoihin ovat hyvä asia eivätkä tule hetkeäkään liian aikaisin.

Varsinaisessa ympäristöministeriön pääluokassa ei sen sijaan juuri valoa näy. Kun suomalaiset asennetasolla ovat hyvin valmiita omaksumaan kierrätys- ja uudelleenkäyttöajattelun, on anteeksiantamatonta, ettei ensi vuoden budjetti tuo tälle saralle mitään uutta. Monissa kunnissa on jo käynnistetty erilaisia kierrätys-hankkeita ja perustettu kierrätyskeskuksia. Ne ovat sekä ympäristön että kansantalouden kannalta erittäin perusteltuja. Esimerkiksi Turun kierrätyskeskuksessa otetaan freonit talteen romutettavista jääkaapeista. Lähivuosina tällaisesta toiminnasta todennäköisesti tulee lakisääteistä, ainakin siitä pitäisi sellaista kehittää. Tässä vaiheessa olisi äärimmäisen tärkeää, että riittävän laajaan kokeilutoimintaan niin kunnissa kuin yksityisellä sektorillakin osoitettaisiin määrärahoja. Budjettiesitys näiltä osin on kuitenkin perin vaatimaton.

Arvoisa puhemies! Lopuksi puutun vielä ympäristöministeriön pääluokan toiseen tärkeään puoleen, asuntorahoitukseen. Päätös asuntorahaston perustamisesta ei näytä tuoneen suomalaisen asuntopoliittikkaan mitään uutta laadullista askelta. Aravavuokra-asuntojen määrän turvaaminen on tietysti

tärkeä päämäärä jo sinänsä, vaikka näyttääkin siltä, että maan hinnannousu ja rakennuskustannusten kasvu voivat estää budjet-tiesityksen tavoitteiden toteutumisen.

Suomalaisen asuntopolitiikan järkyttävä piirre on siinä, että nuoret ihmiset ja lapsiperheet käyttävät elämästään 10—15 aktiivisinta vuottaan vain tyydyttääkseen yhden elämän välttämättömyyden, katon päälle. Tavalliselle asunnontarvitsijalle ei ole mitään iloa siitä, että omakotitalo tai perheasunto Suomessa alkaa olla miljoonaomaisuus. Niin kauan kuin asuntoa tarvitsee, niistä omaisuuksista ei muulla tavalla pääse nauttimaan. Ilo jää kokonaan silloin perikunnalle.

Asuntojen hintojen karkaaminen ja nuorten ensiasunnon hankkijoiden tilanteen vaikeuttaminen entisestään kuuluvat nyt istuvan hallituksen suurimpiin synteihin. Asuntopolitiikka Suomessa on ajettu täydelliseen jumiin, jota nyt rakennusverolla ja vuokra-säännöstelyn purkamisella yritetään avata. Olemassa olevat tukijärjestelmät kuten asp ja arava eivät näissä oloissa enää riitä.

Sen vuoksi hallituksen tulisi kiireesti valmistella valtakunnallista asunto-osuuskuntajärjestelmää, jossa pienellä omalla sijoituksella saisi omistusasunnon kaltaisen asumisturvan. Hallituksen tulisi myös löytää ratkaisu asuntolaina-aikojen pidentämiseksi 25—30 vuoteen ja asuntolainojen irrottamiseen niistä peruskoron muutoksista, joilla on tarkoitus hillitä turhaa kulutusta. Asuminen varmasti ei näihin turhan kulutuksen kohteisiin kuulu.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Vuoden 1990 tulo- ja menoarvio on kuin palava kirja, joka polttaa opposition käsissä kuin Salman Rushdien Saatanalliset säkeet. Oppositio on vaatimassa huomattavia lisäyksiä yhteen ja toiseen paikkaan, ja samanaikaisesti se puhuu löysästä budjetista. Ristiriita on melkoinen. Saman tyyppinen tilanne käytiin läpi jo vuosi sitten. Mitään todellisia uusia keinoja oppositiolla ei ole ollut tarjota vaihtoehdoksi. (Ed. Pulliainen: Oho!) — Näin on.

Oppositionkin on tunnustettava, että Suomessa menee kovaa. Niin yksityisten kansalaisten kuin yritystenkin kohdalla elintaso on noussut viime vuosien aikana, jos vain omaa yritteliäisyyttä on riittänyt. Niille, jotka ha-

luavat tehdä työtä, on ollut työtä tarjolla, (Ed. Apukka: Kenellä on, kenellä ei!) sillä työttömyysprosentti on ollut alhaisempi kuin vuosiin. On aloja, joilla työvoimapula on ollut suorastaan huutava, niin että on jouduttu miettimään keinoja jopa vierastyövoiman tuomiseksi maahan. Samalla on jouduttu miettimään aikuiskoulutuksen mahdollisuuksia vastata nopeasti muuttuviin työvoimatarpeisiin samoin kuin työssä käyvien ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa eläkeelle siirtymisen pidentämiseksi.

Suomalaiset ovat edelleenkin voimakkaasti sitoutuneet työn tekemiseen, mikä on erittäin kunnioitettavaa, ja sitä tarvitaan maamme edelleen kehitettäessä, mutta toisaalta suomalaiset kuluttavat itsensä loppuun suhteellisen lyhyessä ajassa verrattuna muiden maiden eläkkeelle siirtymisiin ja itsemurhiin. Taloudellinen hyvinvointi ei välttämättä turvaa henkistä hyvinvointia. Siksi ennalta ehkäisevän terveydenhuollon, kuntoutuksen ja koulutuksen keinoin tulee niin yhteiskunnan kuin yksityisen tahon kautta panostaa entistä voimakkaammin henkisen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Hallituksen tulo- ja menoarvioesityksessä onkin ammatilliseen koulutukseen tuntuvat lisäykset. Aikuiskoulutuksen kehittäminen vaatii niin valtionhallinnolta kuin paikallistasoilta järkevää toimintapolitiikkaa. Jotta koulutus onnistuu, tulee saada pätevät opettajat hoitamaan tehtäviä. Se puolestaan vaatii opettajien koulutusta. Nykyisin on turhan usein käynyt kurssikeskuksissa niin, että opilaat ovat joutuneet opettamaan opettajia. Siitä on ollut seurauksena oppilaiden turhautuminen ja kurssien oppilasmäärän supistuminen ja jopa kurssien ajautuminen lopettamiseen oppilaiden vähenemisen vuoksi. Niille, jotka ovat todella halunneet saada pätevyyden tiettyyn ammattiin, tilanne on ollut sietämätön. Kyseessä olevien tapausten estämiseksi tulee ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten tasoa valvoa, jotta niin opettajien kuin oppilaidenkin edut tulevat turvatuiksi. Ei riitä, että jossakin hurmiossa perustetaan keskuksia sinne ja tänne. On myös varmistettava, että koulutus on laadukasta ja vastaa tarkoitustaan. Koulutuksen tulee olla joustavaa eikä turhan byrokraattista, jotta sillä pystytään vastaamaan nopeasti vaihtuviin työvoimatilanteisiin.

Joustavasta koulutuksesta puheen ollen on

syitä siirtyä luokanopettajien poikkeuskoulutukseen. Luokanopettajapula on todellinen ongelma pääkaupunkiseudulla, jolla useat kymmenet epäpätevät opettajat hoitavat luokanopettajien tehtäviä. Tilannetta on yritetty helpottaa järjestämällä opetusministeriön ja Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen toimenpiteinä luokanopettajien poikkeuskoulutusta.

Pääkaupunkiseudulla on kuitenkin runsaasti sellaisia akateemisen loppututkinnon tai tutkinnon suorittaneita ja opetustyössä menestyviä henkilöitä, joilla ei ole mahdollisuuksia osallistua kyseiseen poikkeuskoulutukseen. Näille henkilöille tulisi suunnitella ja järjestää kokeiluluonteisesti työn ohessa ja yksilöllisten opinto-ohjelmien puitteissa luokanopettajakelpoisuuteen tähtäävää poikkeuskoulutusta lukuvuoden 1990—91 alusta. Olen jättänyt asiasta raha-asia-aloitteen ja toivon, että valtiovarainvaliokunta ottaisi määrärahan tähän koulutukseen erittäin vaikean luokanopettajapulalan poistamiseksi.

Tästä voikin siirtyä pääkaupunkiseutupakettiin, jonka piti antaa todellisia mahdollisuuksia alueen ongelmien purkamiseksi ja laadullisten tekijöiden parantamiseksi. Ollakseni täysin rehellinen mitään ainutkertaista en siitä löytänyt lukuun ottamatta Helsingin yliopiston tiettyjen toimintojen hajasijoituspyrkimyksiä, joita henkilökohtaisesti vastustan. En myöskään voi täysin ymmärtää tiettyjen elinkeinotoimintojen kehittämisen estämistä.

Pääkaupunkiseudulla samoin kuin koko Uudellamaalla on hyvin eri palvelutasolla olevia kuntia. Lisäksi kiristynyt kilpailu asettaa ne keskenään eriarvoiseen asemaan. Valtiovallalla on ollut ja tulee olemaan merkittävä rooli ohjaillessaan pääkaupunkiseudun kehitystä. Se voi antaa todellisia sysäyksiä pääkaupunkiseudun kehittämiseksi niin, että siitä hyöttyy koko maa. Nyt kuitenkin suuntana tuntuu olevan kehityksen jarruttaminen ja siitä kärsii koko maan tulevaisuuden kehitys. Sekin kehitys, mikä olisi ulkomailta suuntautumassa maahamme, estyy. Samoin monet suomalaiset yritykset harkitsevat toimintojensa siirtämistä pois Suomesta. Tätäkö me haluamme?

Monessa pääkaupunkiseudun kunnassa on oivallettu tämä asia, mutta kuunnellaanko kuntien ääntä? Tuntuu usein siltä, että kuntien ääni ei kuulu läheskään yhtä tasavertai-

sena kuin valmistelijoiden ääni. Ainakin ministeri Rantasen ääni kuuluu. Hän on taitavasti ohjailemassa liikaa kasvua Tampereelle. Olisiko syytä harkita alueen nimeämistä erityistoimenpidealueeksi, ennen kuin suurempia vahinkoja sattuu?

Budjetissa on tarjottu porkkanoita yritysten siirtymiselle pääkaupunkiseudulta. Jos porkkanat johtavat siirtymisiin, toivon, että yritykset katsovat muun Uudenmaan sopivaksi sijoittautumispaikakseen, sillä Uudellamaalla on moninaisia mahdollisuuksia ja etuna lisäksi pääkaupunkiseudun läheisyys.

Liikenneolosuhteiden kehittäminen vaikuttaa luontaisesti kasvun jakaantumiseen tasaisemmin ja laajemmalle alueelle, jos niin halutaan. Budjetissa on selvästi painopisteen siirtymistä tapahtunut raideliikenteen kehittämiseen. Se ei kuitenkaan saa estää tieliikenteen kehittämistä. Tulevaisuudessa ihmiset haluavat liikkua entistä yksilöllisemmin, halusimmepa me sitä tai emme. (Ed. Rinne: Se on resina sitten se vaihtoehto!) — Se on kuitenkin totuus, joten yksityisautoilun edut on myös turvattava.

Ympäristön kannalta on hyvä, että valtion ensi vuoden tulo- ja menoarviossa on ryhdytty entistä merkittävämpiin toimenpiteisiin lyijyttömän bensiinin käytön edistämiseksi ja katalysaattoriautojen suosimiseksi.

Rikollisuus on huomattavasti lisääntynyt Suomessa, kuten useissa puheenvuoroissa on jo todettu. Entistä nuoremmat syyllistyvät pahoinpitelyihin, varkauksiin ja murtoihin. (Ed. Rinne: Mistähän johtuu? Meneekö liian lujaa?) — Siitä voimme keskustella. — Alle 15-vuotiaita rikoksentekejiä on yhä enemmän, eikä heitä saada vastuuseen omista teoistaan. Tämä lainsäädäntökin voisi olla tietenkin hieman erilainen. Kun he lisäksi ovat sangen tietoisia poliisivoimien riittämättömyydestä, heistä tulee röyhkeämpiä ja röyhkeämpiä.

Tilanne on todella vakava niin Espoossa kuin Vantaalla samoin kuin monissa Uudenmaan kasvukunnissa. Väestö on muuttanut tänne, mutta poliisit eivät. Turvallisuus on kuitenkin ihmisten perusoikeus. Jos poliisi esimerkiksi ennättää vasta puolen tunnin päästä paikalle tai ehkä ei ollenkaan, niin mitä tehdään? Pahoinpitelijät ovat häipyneet, eikä heitä tavoita mistään. Oletko mahdollisesti itse seuraava uhri tai kenties oma lapsesi? Näin on moni vanhempi soittanut

huolissaan, ja kysymys kuuluu sen jälkeen: Miksi kukaan ei tee mitään?

Nyt oikeusministeri Louekoski tietenkin sanoisi, että nuoret täytyy saada sosiaalipuolen henkilökunnan, erityisnuorisohjaajien ja koulukuraattorien hoitoon. Kun useimmat jengin jäsenet ovat jo käyneet läpi kaikki instanssit eikä mikään auta, joko nyt on luvallista turvautua ajatukseen, että poliisivoimia on lisättävä.

Ministeri Rantanen on useampaan kertaan nyökytellyt ymmärtäväisesti uusmaalaisille kansanedustajille heidän käydessään ministerin luona, mutta apua ei vain ole löytynyt. Toivon, että eduskunnassa saadaan tuntuva lisäys Espoon, Vantaan ja kesken Uudenmaan poliisivirkoihin. Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta on tehnyt asiasta raha-asia-aloitteen. Nyt on käsittääkseni ainutkertainen mahdollisuus hoitaa asia edes osin kuntoon siirtämällä lakkautettavia poliisin vakansseja kyseessä oleviin kuntiin.

Alle kolmivuotiaiden päivähoiton järjestämisessä monet Uudenmaan läänin kunnat ovat vaikeuksissa 1.1.1990 alkaen. Kunnat ovat kysyneet merkittävästi vähentämään aikaisemmin arvioitua paikkavajettaan tarjoamalla lakisääteiseen kotihoidon tukeen kuntalaisia. Kuntalaisien avulla arvioidaan kotihoitohalukkuuden kasvavan oleellisesti alle puolitoista- ja alle kaksivuotiaiden ryhmissä. Kuntalaiset ovat helpottaneet huomattavasti paineita kunnallisiin päivähoitopaikkoihin.

Hakemuksiin perustuva Uudenmaan läänin kuntien 0—3-vuotiaiden paikkavaje on elokuun tietojen mukaan 2 600 paikkaa. Joulukuussa 1988 vaje oli vielä 4 675. Koska kunnat ovat kaikin keinoin pyrkineet vaikuttamaan siihen, että alle kolmivuotiaiden lasten päivähoito saataisiin kuntoon, Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta on tehnyt lakialoitteen valtionosuuden saamiseksi kuntalaisiin tukeakseen kuntien toimintaa. Lisäksi olemme tehneet lakialoitteen vanhempainrahakauden pidentämisestä.

Arvoisa puhemies! Edellä mainitut toimenpiteet eivät kuitenkaan poista päiväkotirakentamistarpeita, vaan neuvottelukuntana olemme jättäneet ensi vuoden tulo- ja menoarvioon raha-asia-aloitteen sosiaalipalvelujen käyttökustannuksien aloittamisvaltuuden lisäyksestä vuodelle 1990 lasten päiväkotien rakentamista varten. Toivomme todella, että

se johtaa myös tulokseen lasten päivähoiton kuntoon saattamiseksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Drombergin äsken käyttämä puheenvuoro oli varmastikin dramaattisin esitys, mikä tämän budjettikäsittelyn yhteydessä on julkituotu. Hän näyttää olevan täysin sokea omalle sanomalleen. Hän alussa kertoi, miten yhteiskunnalla menee fanaattisen lujaa, sitten hän näki heti kohta itsemurhia, ongelmia. Hän kutsui poliisivoimia apuun jnp. Hän ei huomannut lainkaan sitä, että kun vanhemmilla menee oikein lujaa, tulee kaikenlaisia ongelmia. Minusta olisi erittäin hienoa, että ed. Dromberg lukisi tuon sisältä lukemansa puheenvuoron uudelleen huoneessaan ajatuksella ja toteaisi, että siinä alussa hän vastasi kaikkeen lopussa tulleetseen. Kaikki loppu oli aivan tarpeellonta.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos nyt edustaja olisi kunnellut tarkkaan tämän asian, niin se kyllä tarkoitti, että nimenomaan taloudellisesti tänä päivänä menee suomalaisilla melko hyvin ja useilla menee erittäin hyvin. Sitä yritin tähdentää, että se taloudellinen hyvinvointi ei aina merkitse henkistä hyvinvointia. Tähän halusin kiinnittää huomiota.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pikkuisen vielä kannattaisi ed. Drombergin pysähtyä tuohon ajateluun, että jos taloudellisesti menee niin valtavasti lujaa, meneeköhän sillä tavalla liian lujaa, että kaikki menee henkisesti poskelleen. (Ed. Jaakonsaari: Puhuja lisää vielä vauhtia!) — Näin on. Vielä piti lisävauhtia saada, niin kuin ed. Jaakonsaari tuossa kuiskaajana takana ehdotti. (Ed. Jaakonsaari: Tarkoitin ed. Pulliaisen vauhtia!) — Vieläkin toivoisin, että ed. Dromberg todella lukisi oman puheensa uudestaan ja arvioisi sitä rivi riviltä ja sana sanalta ja menisi itseensä ja sitten rakentaisi uuden maailmankuvan ja tulevaisuudenkuvan sen pohjalta.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Valtava rikollisuus johtuu pääasiassa siitä, että ihmiset kokevat syrjäytävänsä. Nuoret eritoten kokevat jäävänsä vaille sitä, mitä he tarvitsevat. Siihen esittä-

minen ratkaisuksi pelkästään tai lähestulkoon pelkästään poliisivoimien lisäämistä osoittaa kyllä jotain sellaista, että voi epäillä, ollaanko todella menossa johonkin sen kaltaiseen yhteiskuntaan, että koirat kiertävät hyväosaisten huviloita piikkilanka-aitojen ja rakennuksen välillä.

Tämän syrjäytymisen syistä kyllä pitäisi ehdottomasti keskustella niitten lähtökohdista, jotka lopulta turvautuvat väkivaltaan. Monet nuoret eivät näe muuta mahdollisuutta kuin turvautua väkivaltaan. Väkivalta on hurjassa kasvussa eritoten pääkaupunkiseudulla, eritoten Helsingissä. Tämä ilmiö leviää myös muuhun maahan. Kyllä todella ovat vähissä keinot, jos ei ole muuta kuin poliisivoimien lisääminen. Kyllä enemmän tarvitaan rakkautta ja vähemmän poliiseja.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nimenomaan toin esille puheessani, että on käyty läpi kaikki mahdollinen sosiaalipuolen ja nuorisopuolen apu, ja juuri kuuntelin radiosta, miten nuorisohjaaja toi esille niitä vaikeuksia, joita heillä on, koska heillä ei ole tukenaan poliisivoimia täällä pääkaupunkiseudulla silloin, kun he todella tarvitsisivat muunkin tyyppistä apua.

Tietenkin nämä ovat hyvin syvällisiä ongelmia. Ne ovat perheen ongelmia ja koko yhteiskunnan ongelmia, ja siinä mielessä tietenkin täytyy sanoa, että myös vanhemmilla ihmisillä ja vanhemmilla läheisillä pitäisi olla enemmän aikaa nuorille. Mutta kun vanhemmatkaan eivät enää voi nuorille mitään ja kaikki keinot on käytetty, silloin täytyy myös muiden turvallisuus taata. On esimerkkejä Vantaallakin. Kun omalla pihalla kaksi äitiä pahoinpidellään nuorisojengin toimesta, se tuntuu tavattoman pahalta, ja apua ei saa poliisivoimista. Silloin on jotakin myös tässä yhteiskunnassa vikana, elikkä turvallisuus tulee ihmisille taata.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tietysti kun siihen tilanteeseen on menty, silloin pitää ehkä kiinnittää myös tähän puoleen huomiota. Mutta enemmän pitäisi kiinnittää huomiota siihen, mistä johtuu, että sellaiseen tilanteeseen on tultu. Jos tälle tielle lähdetään, että lähestulkoon kokonaan nähdään ratkaisu vain poliisivoimissa, silloin kyllä tarvitaan kohta armeija paikalle ja joka ainoan vanhuksen lähelle tarvitaan konepistoolimies.

Meillä on Englannissa loistavia esimerkkejä thatcherismista. Siellä väkivalta on lisääntynyt hurjasti ja sillä tavalla, että naiset eivät uskalla hyvissäkään kaupunginosissa enää kulkea päivällä eivätkä miehet yöllä. Vaikka sinne tuotaisiin armeija kadulle, se ei auta, vaan tämä uhkaava väkivalta kasvaa jostain muualta. Se kasvaa pääosin siitä, että ihmiset kokevat, että heitä on loukattu, heidät on syrjäytetty. Se on kyllä myös yhteiskunnallinen kysymys eli tämän salin kysymys. Minä ymmärrän sen, että kokoomuksella pääosin on erilainen näkemys kuin vasemmistolla näistä asioista. Me näemme vasemmistossa, että se johtuu myös yhteiskunnallisista vääryyksistä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua pitkittää paljon tätä keskustelua, mutta totean, että kannataisi eritellä aina, mitkä ovat syyt ja mitkä ovat seuraukset. Siinä tapauksessa, jonka ed. Dromberg äsken kuvaili, jossa oli kaksi äitiä pihalla ja he joutuivat valitettavasti hyökkäyksen kohteeksi, varmaan he olivat ihmisiä, jotka hyökkäsivät näitten äitien kimppuun. Varmaankin näillä ihmisillä, nuorilla, oli vanhemmat. Varmaankin heillä oli kodit. Varmaankin jotakin oli mennyt perustavaa laatua olevalla tavalla pieleen, kun he käyttäytyivät sillä tavalla kuin käyttäytyivät.

Olenneisinta minusta olisi se, että tutkitaisiin, miten näin on. Minä luulen, että yleisvastaus on se, että vanhemmilla on mennyt liian lujaa taloudellisen edun tavoittelun tiimoilla. On tehty kahta kolmea työtä, että taloudellista hyvää on saatu, että yhteiskunnalla menisi taloudellisesti lujaa. Siellä ovat perustavaa laatua olevat syyt taustalla. Niitä kannattaisi pohtia.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tätä rakkauden sanomaa, jota ed. Heikki Rinne esitteli, on levitely Suomessa niin kauan kuin tämä maa on ollut itsenäinen ja aina samoilla tuloksilla. On ihan selvä asia, että poliisivoimien lisääminen ei pelkästään auta rikollisuuden vastustamisessa. Kysymyksessä on myös kriminaalipoliittinen lainsäädäntö, jota sosialidemokraatit ovat olleet tämän eduskunnan aikana viemässä täyteen ahdinkoon, josta ei ole enää ollenkaan paluuta, Louekosken—Långin linjasta.

Kuitenkin merkittävä asia on se, että yhteiskunnassa pidetään tietyt turvallisuusjärjestelyt, jotka seuraavat tasaisesti yhteiskunnan kulkua, toisin sanoen missään vaiheessa ei päästetä asiaa luisumaan käsistä, niin kuin on päästetty viimeisten kolmen vuoden aikana. Silloin asioiden takaisin käsiin ja ojennukseen saaminen on mahdollista ja siihen saattaa mennä viisi kuusi, jopa kymmenenkin vuotta, jos tilanne päätetään siihen kuin se on tänä vuonna ja erityisesti tulee olemaan vuoden kuluessa. Vuoden 1990 lopulla Suomi on todellisen rikoskierteen kourissa, koska nyt olemassa oleva ja kasvava rikollisuus alkaa tietyllä tavalla ruokkia itseään, sillä tavalla kuin tulen tämän budjettikustelun loppupuolella omassa ylimääräisessä puheenvuorossani vielä asiat omalta kannaltani selostamaan.

Minun mielestäni oli suorastaan ällöttävää kuunnella — kaikella kunnioituksella näitä hyviä kansanedustajia kohtaan — puheenvuoroja tuolta takaapäin. Oli hyvä, että minulla oli selkäni sinnepäin, koska se on paksunahkainen ja kestää aika paljon. Sen sijaan asiallista puhetta kuulin kyllä ed. Drombergilta tästä asiasta, ja hänen puheestaan kuului myös tietty hätä yhteiskunnan tilasta tänä päivänä, mitä ei kylläkään täältä takapuolelta kuulunut. Silloin kun nämäkin kaverit saavat turpiinsa Kaisaniemen puistossa, alkavat ajatukset kyllä muuttua.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin monissa puheenvuoroissa keksitty tälle kirjalle nimeä, ja minun mielestäni tämänvuotisen keltaisen kirjan nimeksi kelpaasi oikein hyvin "Miten kehitysalueita koetellaan". Ed. Drombergin esittämään "Saa-tanallisiin säkeisiin" olen valmis, jos siitä ollaan yksimielisiä, ja tuntuu, että nämä ed. Drombergin manaamat säkeet täällä äsken pitivät ääntä jo.

Tuntuu tosiaan siltä kuin vuoden 1990 tulo- ja menoarvion laatija olisi useimpien momenttien kohdalla oikein tosissaan yrittänyt keksiä ihan apulaistensa kanssa, miten sillä erityisesti voitaisiin rassata kehitysalueitten ihmisiä ja pienituloisia ihmisiä laajemminkin. Voisi kuvitella ihan, että hän on ajatellut vaikka tyyliin, että "mitä ne sieltä turhaan soittelevat tänne etelään, eivätköhän opi soittelemaan vain toisilleen, kun korote-

taan vähän noita kaukopuhelumaksuja" taikka "laitetaanpas vähän junataksioihin korotusta, etteivät alvariinsa ramppaa täällä ihmisten jaloissa". "Tiemäärärahoista voitaisiin noilta lappilaisilta ainakin ottaa parikymmentä miljoonaa, etteivät ylläpidä siellä turhanaikaista liikehdintää. Siltä varalta, että niistä joku kuitenkin aikoo ajaa ryytyttää vaikkapa terveyskeskukseen tahallaan tungoksia aiheuttamaan, nostetaan vähän reilummin taksoja, niin eiköhän tämmöiset turhat harrastukset kaikkoo pikkuhiljaa. PäätiEVERKKOA nyt voitaisiin pitää sen verran kunnossa, että pääsevät sieltä kiireesti tänne pääkaupunkiseudulle, kun saadaan tuo rakennusvero oikein kunnolla puremaan." Lopuksi voisi kuvitella, että budjetin tekijä olisi ihan kaiken päälle ajatellut, että pannaan noihin hammashoitomaksuihinkin sen verran korotusta, etteivät siellä kovin kauan naureskele valkoisilla hampaillaan hallituksen aluepolitiikalle.

Arvoisa puhemies! On tietysti selvää, ettei tämän kaltaisella vinoilulla kovin paljon asiaa viedä eteenpäin, mutta mitä muita mahdollisuuksia meille kehitysalueitten edustajille enää oikein jätetään täällä tuoda asioitamme julki. Sovinnaisia kauniita asiallisia puheita täällä ei tunnuta pysähtyvän edes kuuntelemaan hetkeksi, saatikka sitten, että ne antaisivat minkäänlaista aihetta hallitukselle tai hallitusrintaman edustajille ja eduskuntaryhmille mihinkään muutoksiin tässä budjetissa.

Täällä on hyvin moneen kertaan tullut jo todetuksi, että tämä kirja on tällä kertaa melko pitkälle hyväosaisten kirja. Ajan säästämiseksi en rupea sen kummemmin siihen enää puuttumaan, kun kuulijakuntakin on niin harventunut. Totean vain, että yleensä kaikkeen, mitä tässä kirjassa annetaan kansalaisille, kuten erilaiset päivärahat tai vero-vähennykset jne., tulee ainoastaan inflaatiokorotuksen verran lisää, mutta taas kaikkeen sellaiseen, missä otetaan, korotukset ovat huomattavasti tuntuvammat. Esimerkiksi erilaisiin omavastuuosuuksiin ja taksoihin jne. tulee huomattavasti suuremmat korotukset kuin inflaatio edellyttäisi. Tämä budjetti on tosiaan kaluttu jo niin moneen kertaan, että en halua siitä sen kummemmin puhua. Otan vain lappilaisena kansanedustajana pari kolme pientä esimerkkiä esille.

Ensinnäkin budjetin perusteluitten mu-

kaan tiemäärärahat entistä voimakkaammin kohdennetaan tässä budjetissa liikenteellisiin perustein päätieverkoston ylläpitämiseen. Tätäkin määrettä on kyllä onnistuttu Lapin osalta soveltamaan aika omalaatuisella ja erikoisella tavalla. Minun käsittääkseni esimerkiksi nelostien pitäisi olla kaikenlaisten mittapuitten mukaan melkoinen päätie, mutta ei se kyllä siltä näytä. Nelostien korjaus pysähtyy monilta osin, ja säilyy tilanne semmoisenaan ties kuinka kauan, vaikka se on kyllä semmoinen päätie, jota ministeritkin valitettavasti joutuvat esimerkiksi Saariselälle matkustamaan.

Yleensäkin Lapin tiemäärärahoista on leikattu suunnilleen kuudennes pois, vaikka tämänvuotinen tasokin oli vain runsaat puolet siitä, mitä esimerkiksi tie 2000 -ohjelma Lappiin olisi edellyttänyt. Näin on tehty siitä huolimatta, että kokonaisuutenaan tiemäärärahat budjetissa nousevat 7,5 prosenttia. Sen lisäksi on mm. momentilla 34.50.78 perusteluista ikään kuin huomaamatta pudonnut pois aikaisempi maininta, jonka mukaan tällä momentilla olevasta määrärahasta aiemmin saatiin 100 miljoonaa markkaa käyttää vaikeimmilla työttömyysalueilla tietöihin. Esimerkiksi Lapissa tältä määrärahalta on monta kertaa pienet tienpätkät tai erilaisten tietöitten loppuunsaattamiset voitu rahoittaa. Mutta tänä vuonna sekin perustelu on sieltä pois eli se on melkoinen lovi lisää esimerkiksi Lapin tiemäärärahoihin.

Aivan vastaavanlainen pikku ilkeys on momentilla 34.50.62 eli työllisyysperusteinen valtionapu investointeihin. Tältä momentilta on voitu maksaa valtionavustuksia kunnille ja kuntainliitoille työllisyysperusteisiin investointeihin lähinnä työllisyyslain 19 §:n tarkoittamilla erittäin vaikeilla työttömyysalueilla. Tällä momentilla määrärahaa on tänä vuonna nostettu 150 miljoonasta 180 miljoonaa markkaan. Tuntuu hienolta, että näin tehdään.

Mutta perusteluissa lukeekin, että uusia avustuksia saadaan myöntää enintään 164 miljoonaa markkaa vuonna 1990, ja tämän vuoden budjetissa luki, että enintään 280 miljoonaa markkaa. Tämäkin tarkoittaa, että määrärahan vaikutus melkein puolittui tämänvuotisesta. Jos joku ihmettelee, että puhuin isommista luvuista kuin momentilla oli rahaa, se johtuu siitä, että niistä osa jaksottuu maksettavaksi seuraaville vuosille.

Mutta joka tapauksessa tämänvuotisesta miltei puolittui tämän määrärahan vaikutus. Tuntuu aika ihmeelliseltä juuri sellaisessa määrärahassa, mikä koskettaa nimenomaan kaikkein vaikeimpia työttömyyskuntia. Tällaisia pikku kierouksia budjetista löytyy useampiakin, ja voin olla melko varma, että kaikki nämä pikku kieroudet tulevat esille vasta, kun koko budjettivuosi on eletty ja ne pikkuhiljaa tulevat sieltä kohdalleen.

Minulla ainakin kesti aika kauan oppia ymmärtämään, mitä hallitusrintaman poliitikkojen puheet käytännössä tarkoittavat, esimerkiksi kun sosialidemokraatit ovat puhuneet lapsilisien kolminkertaistamisesta. Nyt vasta olen oppinut ymmärtämään, etteihän siinä puhuttukaan määrän kolminkertaistamisesta vaan maksukertojen kolminkertaistamisesta. Aikaisemmin ne maksettiin neljästi vuodessa ja nyt 12 kertaa, täsmälleen kolme kertaa tiheämmin. Kuitenkin esimerkiksi kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron käyttäneen ed. Siitosen puheenvuoroon sisältyi sellaista perinteisen prosenttilaskun tulkintaa, etten ainakaan vielä ole sitä itselleni kyennyt selvittämään. Hänhän totesi eläkeuudistuksesta puhuessaan, että eläkepuolisoiden eriarvoisuus tullaan poistamaan, kun toisenkin eläkkeensaajan lisäosa nostetaan 85 prosenttiin. Minä muistan ainakin kouluajoilta, että prosentit loppuivat vasta saatan, mutta voi olla, että EY tuo tähänkin asiaan jonkinlaisen tuumamittaan verrattavan mitan, ja tämmöinen maalaisedustaja ei näitä uusia mitta-asteikkoja ymmärrä. Luulin kyllä omasta mielestäni, että 100 prosenttiin kun mennään, silloin vasta poistetaan eriarvoisuus.

Arvoisa puhemies! Yleiskomentiksi voisi vuoden 1990 budjettiesityksestä mielestäni hyvin käydä erään kadunmiehen viisaus, kun hän tokaisi, että viime vuonna te saitte siellä eduskunnassa riidellä, että saitte sen kirjan yleensä nähtäväksenne. Nyt näyttäisi kyllä olleen parempi, kun ette olisi sitä nähneetkään.

Lopuksi arvoisa puhemies, yhtyen vain ministeri Liikasen täällä käyttöön ottamaan uuteen parlamentaariseen keskustelutyyliin, haluan viitata SKDL:n ryhmäpuheenvuorossa esitettyihin asioihin.

Ed. Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Ministeri Paasion eilisessä budjetin lähete-

keskustelussa käynnistämästä Eurooppa-keskustelusta kävi selvästi ilmi, että eduskunta haluaa olla mukana integraatioprosessissa. Eduskunta ei halua pelkästään seurata tapahtumien kulkua, ei halua pelkästään informaatiota, vaan haluaa olla mukana muotoilemassa Suomen Eurooppa-politiikkaa. Jos hallitus on viisas nyt, se antaa eduskunnalle, ei selontekoa, vaan tiedonannon Euroopan integroitumisen nykyvaiheista. Näin eduskunta pääsee osallistumaan tähän keskusteluun ja prosessiin. Se on erinomaisen tärkeä asia.

Suomi elää kansainvälistymisessä itse asiassa kahta aikaa ja kahta maailmaa. Toisaalta aika kovalla vauhdilla kehitys menee eteenpäin siihen suuntaan, että Suomi tulee solmimaan erilaisia sopimuksia, ja toisaalta itse asiassa Suomi omalla tavallaan sulkeutuu. Esimerkiksi opetusministeriössä laaditaan tällä hetkellä Erasmus- ja Comett-ohjelmia, joissa ankarasti mietitään, miten Sorbonnesta saadaan opiskelijoita johonkin Oulun tai Helsingin yliopistoon, koska kyllä Helsingistä ja Oulusta voivat opiskelijat lähteä Sorbonneen, mutta ranskalaisia on vaikeampi saada Suomeen. Mutta samanaikaisesti kun Suomeen tulee ulkomaisia opiskelijoita, heitä kohdellaan potentiaalisina terroristeina.

Äskeiseen poliisikeskusteluun viitaten hyvin jännittävä puheenvuoro oli meille jactusa Poliisi-lehdessä Euroopan integraatiosta. Sen takasivulla luki, että on syytä puhua vakavasta asiasta: poliisin ampumakoulutus ei vastaa 1990-luvun haasteita. Yhdentyvä Eurooppa tuo terrorismin ja mafian Suomeen. Kyläpoliisimentaliteetti on unohdettava. Koulutuksen on keskityttävä voimankäytön välineiden, kuten patukan, tonfun (sivupatukka) ja kyynelkaasun hallintaan. Henkilökohtaisesti suojaliivien käyttöönotto on välttämätöntä jne. Lopuksi suositellaan 1990-luvun virka-aseeksi revolveri M65 kal. 38 Magnum, materiaali ruostumaton teräs. (Ed. Aittoniemi: Se on mainos!) — Tämä on yksi näkökulma integraatioon, jota varmasti ed. Aittoniemi voi sitten omasta näkökulmastaan perustella.

Herra puhemies! Kansainvälistymisen lisäksi eduskunnan olisi erittäin aiheellista ja kiireellistä käydä kunnon talouspoliittinen keskustelu. Nyt olisi itse asiassa talouspoliittisenkin selonteon aika, koska monet talou-

den taivaalla olevat synkät pilvet ovat asioita, joita on syytä pohtia.

1980-luvun talouspolitiikka on saanut osakseen runsasta kiitosta, eivätkä aplodit ole aiheettomia. Seitsemän vuoden noususuhdanteen aikana on Suomen talous ollut vähintäänkin kilpailijamaiden tasolla. Työtömyys on alempi tällä hetkellä kuin tällä vuosikymmenellä kertaakaan. Ihmisten reaalitulot ovat lisääntyneet, talouden pyörät pyörivät täysillä, ja yritysten voitot ovat ennen näkemättömiä.

Ed. Asko Apukalle, joka loi äsken todella synkeän kuvan Suomesta, sanoisin, että ne maat, joita hän on monesti pitänyt ihanteenaan, nykyään näkevät ihanteenaan pohjoismaisen hyvinvointivaltion ja myös Suomen talouden ja elintason. On suuri vaara siitä, että eurooppalaista vasemmistolaistumista ja edistysellistä kehitystä uhkaa se, että Itä-Euroopan maista pakenevat ihmiset muodostavat uuden konservatismin pesäkkeen Eurooppaan.

Arvoisa puhemies! Nämä talouden synkät pilvet, joihin eduskunnan olisi syytä paneutua, ovat kiistatta inflaatiouhka ja vaihtotaseongelma, mutta näitäkään ei ole syytä nähdä liian synkkinä, koska vaihtotaseongelma on yksinkertaisesti seurausta täysillä pyörivästä tuotannosta ja siitä johtuvasta korkeasta investointitasosta. Myös meidän finanssipolitiikkamme on hoidettu kohtalaisen hyvin. Tässäkin budjetissa on Oecd-maiden suurin ylijäämä, kuten noususuhdanteessa tuleekin. Suomen kansantaloudella on näistä kahdesta uhasta huolimatta kaikki mahdollisuudet selviytyä uhkista.

Kysyn, onko kaikki hyvin, ja vastaan: kyllä, riittävän monilla, jopa liian monilla siinä suhteessa hyvin, että pätee vanha sosiaalidemokraattinen totuus, että kun rikkaat rikastuvat, sen seurauksena köyhät köyhtyvät. Rikkaiden rikastumisesta on aina seurannut köyhien köyhtyminen. Tämä totuus uhkaa tällä hetkellä jäädä jalkoihin. Minusta eduskunnassa on syytä käydä sillä tavalla vivahteikasta talouspoliittista keskustelua, että toisaalta tunnustettaisiin tärkeät ja välttämättömät ja hyvät asiat ja toisaalta nähtäisiin ne uhkat, jotka ovat olemassa. Myös oppositio varmasti lisäisi uskottavuuttaan, jos toteaisi, että tietyt asiat ovat välttämättömiä ja hyviä toteuttaa.

Esimerkiksi keskituloisten verotuksen ke-

veneminen on tärkeää, ja taloudellinen kasvu jatkuu itse asiassa vain, kun ylikuumennutta kulutusta hillitään ja säästämistä tuetaan. Pääomamarkkinoiden vapautuminen on totta ja todellisuutta, eikä markkinavoimien sääntelyyn tältä osin ole tällä hetkellä enää paluuta. Kaikki tämä on itse asiassa tärkeää ja osin myös välttämätöntä. Mitä tästä sitten seuraa? Siitä seuraa se, että nyt on aika ja tarve säädellä jollain tavalla rikastumisen keinoja ja tapoja niin, että pörssikeinottelusta ei todellakaan tule uusi isänmaallisuuden osoitustapa. Eli tällaiselle kourivalle kyynärpääkapitalismille pitää sanoa ei. Rikastumista ei voi estää, mutta rikastumisen tapoja on aika säädellä.

Mutta köyhien köyhtymisen estämiseen on keinoja, ja niitä pitää käyttää. Tässä tietenkin tarvitaan tekoja eikä puheita. Ei riitä se, että pääministerin arvovallalla todetaan, että Suomessa ei ole köyhiä eikä rikkaita. Suomessa on tuloeroja, ja Suomessa on varallisuuseroja. Varallisuuseroista ilmestyi viime keväänä Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen ansiokas tutkimus, joka osoittaa varallisuuserojen kasvaneet 1980-luvulla. Syynä siihen ovat mm. osakesäästämisen keskittyneisyys ja voimakas osakesäästämisen arvonnousu. Tulorojakin on, vaikeivät ne olekaan varallisuuserojen tavoin kasvaneet 1980-luvulla. Tulorojen tasoittuminen on kuitenkin pysähtynyt.

Miten tähän löydetään ratkaisuja? Ratkaisut ovat itse asiassa valitettavan mutkikkaita ja mutkistuvat aina, kun muuttujat lisääntyvät. Ajatellaan vaikka meidän kaikkien yhteisesti hellimää keskituloisten verotusongelmaa. Keskituloiset ja aivan erityisesti keskipalkkaiset jäivät muita vähemmälle osalle verouudistuksen ensi vaiheessa, ja tässä budjetissa on asiaan saatu korjaus. Ongelmatuloluokan 94 000—148 000 tienaavat marginaaliveroon tehtiin kolmen prosentin alennus, ja kun tätä alempiin tuloluokkiin tehtiin kahden prosentin korjaukset, päästiin lopputulokseen, jossa verohelpotusten suurimmat suhteelliset hyödyt jakautuvat 90 000—150 000 markkaa vuodessa ansaitseville.

Tämä kuitenkin on vain osa totuutta. Marginaaliverohelpotuksiin on sisäänrakennettu sellainen logiikka, ettei keskituloisten verorasitusta ole asteikkojen kautta mahdollista vähentää alentamatta samalla suurituloisten verotusta vielä tuntuvammin. On tot-

ta, että verouudistuksen ja nyt tehtävän veroratkaisun luonne on tulonjaollisesti epäoikeudenmukainen. Sitä on turha kiistää. Siitä miljardin summasta, joka nyt käytettiin 94 000—148 000 tuloluokan marginaaliveron alennukseen, kanavoituu 850 miljoonaa markkaa yli 150 000 markkaa vuodessa ansaitseville. Kun tämä tiedetään, tiedetään myös, kuinka tarpeeton oli ylimmän tuloluokan marginaaliverohelpotus. Kahden ylimmän tuloluokan helpotuksen olisi saanut tyystin jättää suorittamatta. Säästyvillä 400 miljoonalla markalla olisi voinut keventää liikevaihtoveron korotusta. Tätä itse asiassa valtiovarainministeri Liikanen hallituksessa esitti, ja tässä kävivät sosialidemokraatit ja kokoomus hallituksessa kädenväännön, jonka voitti sitten kokoomus. Eli moitteiden tulvasta huolimatta viimevuotinen tuloveroratkaisu asteikkoalennuksineen ja yhdistettyine tulonjakotoimineen oli nyt käsillä olevaa esitystä tasapainoisempi.

Kun palkansaajan veroastetta on mahdollonta keventää ilman marginaaliveron alennuksia ja tähän on kuitenkin tarvetta, tehtäköön tarkistukset. Tuloroja ei silti tule kasvattaa. Käsillä oleva ratkaisu on sen verran vaikeasti hallitusohjelman tulonjakotavoitteisiin sovitettava, että ainakaan hallitusohjelman puitteisiin ei jatkossa sovi se, että ylintä marginaaliveroa alennetaan, vaan se tulee ehdottomasti jättää ennalleen. Se on hallitusohjelman mukaista, ja se on tulonjaon kannalta oikeudenmukaista.

Arvoisa puhemies! Vero- ja talouspolitiikan yhdistäminen toimivaksi kokonaisuudeksi ei ole ihan helppoa. Tärkeitä ovat ilman muuta ne tavoitteet, jotka asetetaan, ja toisaalta tiettyjen tosiasioitten tunnustaminen, se, että inflaatiotarkistuksen ja marginaaliveroasteikkojen korjaamisen sisäiseen logiikkaan kuuluvat tietyt ongelmat. Tulonjaon tasoittaminen ei 1990-luvun Suomessa ole sen enempää tarpeetonta kuin vanhan aikaistakaan, eikä se ole myöskään mahdotonta. Minusta tähän kannattaisi nyt eduskuntakeskustelussa kiinnittää huomiota ja kehitellä vaihtoehtoisia kelpo ratkaisuja.

Meidän suomalaistenkin ja tulevaisuuden perestroikan keskeisiä ongelmia tulee olemaan tulonjako. Maailmantalouden yksi kehitysedellytys on tulojen uusjako, ja Euroopassa yhdentyminen aivan varmasti nostaa maiden väliset ja maiden sisäiset tulonjako-

kysymykset keskeisesti esille. Suomesta on vaarassa tulla tulonjaon takapajula, jossa rikkaiden rikastuminen merkitsee köyhien köyhtymistä. Välttämättä näin ei pidä olla.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jaakonsaaren puheenvuorossa oli hyvin paljon samanlaisia painotuksia kuin kansandemokraatit ovat tässä salissa tämän keskustelun aikana esittäneet. Sitä taustaa vasten tuntui aika omituiselta sellainen, ehkei nyt voi ihan sättimiseksi sanoa, tietty piikittely tänne vasempaan laitaan päin näitten asioitten suhteen. Se arvostelu, mitä olemme esittäneet nimenomaan verotuksen suhteen, on kohdistunut siihen, että ns. suuri verouudistus on antanut nimenomaan suurituloisille suurimmat ja vallan ylimitoitettut verohelpotukset. Sitä olemme kritikoineet, ja siitä olemme varmasti ainakin tuon puheenvuoron kanssa mieltä. Me olemme ihmetelleet sitä, miksi tällaisten puheenvuorojen käyttäjät ovat niin innoissaan hallitusyhteistyöstä kokoomuksen kanssa, kun se tuottaa sellaisia tuloksia. (Ed. Rinne: Ei siitä niin kauhean innostuneita olla!)

Pari kommenttia ed. Jaakonsaaren puheenvuoroon. Minusta siinä oli myös sellainen sävy, jota en allekirjoita, kun hän totesi, että rahamarkkinat ovat vapautuneet ja että se on itsestään selvä tosiasia. Se ei ole itsestään selvä tosiasia. Se on poliittisten päätösten seuraus, se on tiettyjen valintojen seuraus, ja se on sellaisten valintojen seuraus, jotka ovat tuottaneet juuri varallisuuden uusjakoa, sitä, että varallisuuserot ovat kasvaneet jne. Se on siis tämän hallituksen valitsema poliittinen linja, joka tuottaa huonoja tuloksia. Sitä on syytä kritikoida. Meidän ei tule ajatella, että tämä on itsestään selvä asia, vaan me voimme siihen vaikuttaa, jos tahdomme.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edeltänyt poliisikeskustelu näytti sytyttäneen myös ed. Jaakonsaaren. Ihmettelen, että Suomen suurimman puolueen tietyllä tavalla kai johtotehtäviin kuuluva kansanedustaja lukee poliisin ohjelma-julistuksena jostakin lehdestä jonkin pyssymainoksen tai hupihomman sillä tavalla, että se olisi tarkoitettu, että poliisi lähtee toimimaan Suomessa tästä eteenpäin tuolla tavalla. Minä pidän tätä niin raakana pilana, että

se on uskomatonta suomalaisessa eduskunnassa, enkä enää ihmettele, että hävisimme viime sodan.

Jos tämän tyyppinen ajattelutapa on sosialidemokraattien puolella vallalla poliisiorganisaatiota kohtaan tänä päivänä, jolloin rikollisuus rehoittaa ja kasvaa hurjaa vauhtia ja poliisin tutkintamenetelmät, tekniset menetelmät sekä henkilöresurssit, käytännöllisesti katsoen pienenevät, niin tämä on vastuutonta. Enkä enää ihmettele yhtään sitä, että poliisi ei saa resursseja eikä teknillisiä mahdollisuuksia rikostutkinnan suorittamiseen sen paremmin kuin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseenkään.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jaakonsaari puhui, että keskituloisten verotus kevenee. Se on hyvä asia, josta varmasti olemme hyvin pitkälle yhtä mieltä. Valitettavasti käsittelyssä oleva budjetti ei sitä heille suo, kun otetaan huomioon ne tekijät, jotka aikaisemmassa omassa puheenvuorossani nostin esille. Tulovero kevenee, mutta samanaikaisesti korotetaan muita veroja, mm. kunnallisvero tulee kohoamaan. Mutta tästä asiasta ei puhuta hallituksen edustajien suulla.

Toiseksi ed. Jaakonsaari kiinnitti huomiota myös köyhiin ihmisiin. On kiistaton tosiasia, että meillä on köyhiä ihmisiä maassamme. Ovatko he taloudellisesti köyhiä vai henkisesti köyhiä ihmisiä, mutta heitä on liian paljon. Se luku, joka on aikoinaan sosiaalihallituksen tutkimuksessa osoitettu, on jo lähes tuplaantunut. Raja on tietysti se, mihin se vedetään. Mutta jos tänä päivänä ajatellaan, että raja on kansaneläkkeen perusosa ja lisäosa, joka tekee hieman vajaat 2 100 markkaa per kuukausi, niin heitä on lähes miljoona ihmistä. Täytyy ihmetellä, jos emme rohkene puhua köyhistä ihmisistä. Jos vanhakantaisesta köyhästä ihmisestä on vaikea puhua, puhutaan sitten, että he ovat huonosti menestyviä ihmisiä tässä kovassa yhteiskunnassa.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Jaakonsaaren puheenvuoro oli monella tavoin ansiokas. En haluaisi lähteä nyt mukaan siihen yleiseen piikittelyyn, että nekin ihmiset, jotka ovat keskenään samaa mieltä, haluavat todistaa toisilleen, ketkä ovat enemmän samaa mieltä kuin toiset.

Minusta käytetyt sekä keskustalaisten että sosialidemokraattien puheenvuorot osoittavat, että tässä eduskunnassa ei ole sellaista enemmistöä, joka hyväksyisi sen epäsosiaalisen linjan, joka tämänkertaisessa veroratkaisussa on. Ed. Jaakonsaari on siinä aivan oikeassa, että tämä lisää tuloeroja maassamme. Minusta meidän kansanedustajien tehtävänä olisi tehdä tälle asialle jotakin, koska meillä on täällä sellainen enemmistö, joka ei tätä hyväksy, ja täytyy nyt jollakin tavalla panna toimeksi. Ei ole kovinkaan vaikea teknisesti muuttaa hallituksen veroesityksiä siten, että niillä ei ole tuloeroja lisäävää vaikutusta.

Sen takia meidän pitäisi vilpittömästi niiden kansanedustajien eri ryhmistä, jotka kokevat tämän asian tärkeäksi — ja minusta se on yksi tämän budjettikäsittelyn tärkeimpiä kysymyksiä — kokoontua yhteen ja tehdä vastaehdotus. Tässä asiassa tietysti sosialidemokraattinen ryhmä on avainasemassa. Ja kun tiedän, että demareissa on monia asiasta vilpittömästi huolestuneita henkilöitä, en voi muuta kuin kannustaa rohkeuteen ja vilpittömyyteen. Pidän tosiaan ed. Jaakonsaaren puheenvuoroa tältä osin erittäin hyvänä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni sopii hyvin jatkoksi sille, mitä ed. Soininvaara juuri totesi. Minunkin mielestäni ed. Jaakonsaaren puheenvuoro oli monelta osin varsin hyvä ja kannatettava.

Aivan erityisesti viehätyin siihen ingressiossaan, jossa hän pohdiskeli vähäosaisten ja vähätuloisten asemaa. Odotin, että hän olisi jatkanut siinä puheenvuoron osassaan siihen pisteeseen, että hän olisi esitellyt, kuinka tulee toteutumaan kaikkien eduskuntaryhmien yhteisen perusturvatyöryhmän yksimielinen ehdotus perusturvan kehittämiseksi. Mutta jostakin syystä se liuska kirjoitetusta puheesta oli jäänyt pois. Se olisi mukava kuulla nyt tämän jatkoksi.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä tulo- ja menoarvioksi ensi vuodelle arvioidaan työttömyyden olevan 3,5 prosenttia, joka on todella laskenut 5 prosentista tämän hallituksen aikana. Koko-naistutannon ennustetaan kasvavan 4 prosentin vauhdilla. Työvoimapula on uhkaa-

massa. Se on olemassa eräillä aloilla jo tällä hetkellä. Kymmenen vuoden kuluttua suuret ikäluokat ovat eläkeiän partaalla. Miten pidetään ihmiset työssä?

Joustavat eläkejärjestelmät antavat varsinakin fyysisesti raskaissa ammateissa oleville mahdollisuuden eläkkeeseen ennen vanhuuseläkeikää. Viisi kuudesta vuonna 1987 eläkkeelle siirtyneestä suomalaisesta jätti työelämän jo ennen vanhuuseläkeikää. Tämän vuoden heinäkuun 1 päivänä tuli joustava eläkekäjäjärjestelmä myös julkisen sektorin aloille.

Tutkimus, joka on suoritettu kuntatyöntekijöiden keskuudessa, osoittaa, että työkykyä heikensivät, paitsi tietysti selvät sairaudet, myös fyysinen rasitus, työympäristö, kiihkeä työtahti, psyykkinen rasitus, hankalat työaensnot, rooliepäselvyydet ja erityisesti puutteet työaikajärjestelyissä.

Miten tukea ikääntyvien ihmisten pysymistä työssä? Tutkimuksen mukaan arvostamalla ikääntyvien työntekijöiden työkokemusta, parantamalla koulutusmahdollisuuksia ylläpidetään henkistä työkykyä ja motivoitumista työn jatkamiseen, vaikka tuntuikin vähän vaivoja ja on jo vähän raihnainen, lieventämällä haitallisia tekijöitä työympäristössä ja kehittämällä myönteistä ilmapiiriä, lisäksi kustantamalla kuntoutusta ja koulutusta. Lisäksi olisi aihetta korostaa osaeläkkeen ja osapäivätyön yhteen sovittamista niin, että lopullinen eläke tulisi vähitellen eikä se eläke pienenisi siitä, vaikka nämä henkilöt olisivat jo osaeläkkeellä. Näin voitaisiin ikääntyvien ihmisten työkokemus ja työpanos säilyttää pitempään ja heidän elämänlaatuaankin toisaalta kohentaa.

Miten tämä kuntoutusystävällisyys näkyy budjetissa? Sekä kansanterveystyössä että erikoissairaanhoidossa korostuu kuntoutuksen osuus. Aikuiskoulutukseen kannattaa myös panostaa. Siinä viittaankin ed. Drombergin puheenvuoroon.

Kansanterveystyössä on painopiste kansantautien ennalta ehkäisyssä ja kuntoutuksessa, mm. sopeutumisvalmennuksen, erityisesti psykiatrisen sopeutumisvalmennuksen ja kuntoutuksen, kohdalla, terveydenhuollon epäkohtien korjaamisessa. Virkojahan tulee kansanterveyspuolelle vain 872. Se on vähemmän kuin olisi toivottu, mutta jotenkin se on ymmärrettävää, koska koulutettua henkilökuntaa ei ole riittävästi johtuen siitä,

että koulutuspaikkoja ei edellisten hallitusten aikana ole riittävästi järjestetty.

Hyvinä näen kansanterveystyön mahdollisuudet ostaa yksityissektorilta työvoimaa. Tällä hetkellä on niin, että terveyskeskus, joka on ilman lääkäreitä ja on ostanut lääke-riipalvelut, ei ole saanut niihin valtionapua eikä myöskään Kansaneläkelaitoksen palautuskustannusta. Nyt ensi vuonna tässä budjetissa, jos tällainen virka on ollut yli kolme kuukautta täyttämättä, voi terveyskeskus ostaa yksityispalveluita sillä hinnalla, mikä olisi mennyt näihin palkkakustannuksiin, ja myös muitten kansanterveystyössä työskentelevien työpanoksia vastaavasti.

Erikoissairaanhoidon painoalueet ovat kansantautien vastustaminen ja hoidon järjestäminen. Henkilökuntalisäys ei silläkään puolella ole mielestäni riittävä, mutta se kuitenkin painottuu niille aloille, joilla eniten tarvitaan työvoimaa. Sydän- ja verisuonisairauksien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien, syövän hoitoon satsataan enemmän. Mielen-terveyshäiriöiden hoidossa erityisesti avopalveluiden kehitystä lisätään.

Julkisten palvelujen lisäksi budjetissa on korotettu määräraha ostopalveluja varten juuri täällä mainituille sepevaltimopotilaille ohitusleikkauksiin niin, että ensi vuonna voidaan ostaa näillä rahoilla 1 100 leikkausta. Tässä viittaankin ed. Mäkipään huoleen siitä, että nämä leikkaukset ovat kalliita potilaille. Niinhän ne ovat. Mielestäni olisi-kin aihetta korottaa sairausvakuutuksen palautustaksaa niin, että ne ihmiset, jotka kantavat myös taloudellista vastuuta omien sairautensa hoidosta, saisivat sairausvakuutuksen kautta korvausta. Lain mukaan korvauksen pitäisi olla 60 prosenttia todellisista kustannuksista. Tällä hetkellä se on vain 43 prosenttia tutkimus-, hoito- ja lääkärinpalkkioista. Potilaat itse maksavat siis suurimman osan.

Jos sairausvakuutuksen palautustaksa nostettaisiin lain mukaiselle tasolle, voitaisiin hyvin poistaa sairauskuluvähennys verotuksesta, niin kuin ministeri Ulla Puolanne on ehdottanut. Tutkimuksen mukaanhan 6 prosenttia talouksista ei saa nykyisen sairauskuluvähennyksen perusteella minkäänlaista etuutta. 34 prosenttia talouksista saa etuutta, joka on 100 markkaa vuodessa. Kuittien kerääminen on siis aivan turhaa hommaa ja hämäystä niille eläkeläisille ja niille henki-

löille, jotka eivät maksa valtionveroa. Siis sairauskuluvähennyksen poistaminen verotuksesta ja sen korvaaminen sairausvakuutuksen palautustaksan korotuksella olisi minusta oikeudenmukainen ja tasapuolinen korjaus.

Sotilasvammalain alaiset korvaukset ovat, päinvastoin kuin täällä on tullut esiin, mielestäni aika hyvin lisääntyneet. Esimerkiksi 235 miljoonaa tuli enemmän nyt sotainvalidien sairaskotipaikkojen rakentamiseen. Näitä on rakennettu ympäri Suomea yhteistyössä kuntien ja Raha-automaattiyhdistyksen kanssa, ja näissä annetaan paitsi laitospalautusta myös avopalveluita sotainvalideille ja sotaveteraaneille ja muitakin avopalveluita. Tarkoituksena on, että sitten kun meidän sotainvalidimme ja -veteraanimme eivät enää näitä palveluita tarvitse, nämä siirtyvät kuntien omiksi ja niitä käytetään vanhusten hoitoon.

Sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin on tullut 8 miljoonan lisä. Sotainvalidien puolisoitten ja leskien kuntoutukseen on varattu 8 miljoonaa, ja tämä on aivan oikean suuntainen. Monet invalidien puoliset ovat todella tehneet mitätöntä elämäntytön hoitaessaan invalidipuolisoaan. Myös sotaveteraanien kuntoutuksen määräraha on selvästi noussut, 118 miljoonaa.

Rintamasotilaseläkkeen saajiahan ensi vuonna on tuhannen. Rintamalisän saajia on 273 000 ja ylimääräistä rintamalisää saa 171 000, ja tämä ylimääräinen rintamalisähän nousi 12,5 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosasta. Tämä on yhteistyössä veteraanien neuvottelukunnan kanssa neuvoteltu ja tulee lähinnä vaikeammassa asemassa olevien veteraanien avuksi.

Sosiaalipalvelujen painopiste on siis peruspalvelujen kehittämisessä, ja erikoisesti ovat korostuneet lasten päivähoito-, asumis- ja kotipalvelut. Vanhusten osalta pyritään tarjoamaan enemmän avokuntoutuspalveluita, ja pitäisi lisätä yhteistyötä kuntatasolla myös muiden hallintokuntien kanssa.

Sosiaalipolitiikan alalta voi mainita myös parannuksia maataloustuottajien sosiaaliturvassa. Kokoomuksen ajama äitiysajan sijaisavun lisääminen nyt toteutuu. Sehän lisääntyi viime vuodesta 150:stä 200 päivään, ja ensi vuonna se on 305 päivää eli sama aika kuin muillakin synnyttäjillä. Uutta on myös

aikuiskoulutuksen sijaisapu maataloustuottajille.

Voi myös mainita, että valtioneuvoston päätöksellä on aikaisemmin vuosittain päätetty sairaan lapsen kuntoutus- ja sairaanhoidon avustus, joka nyt lakisääteistettiin 1.10.1990 lukien, ja se on nimellä "tilapäinen vanhempainraha". Tätä ei tarvitse enää vuosittain uudelleen päättää.

Arvoisa puhemies! Tilastot kertovat karua totuutta oman alueeni korkeakoulupaikoista. Tilastoista huomaamme, että vuonna 1980 Länsi-Suomen alueella, johon Vaasan läänin kuuluu, korkeakoulupaikkoja verrattuna väestöpohjaan oli yhtä vähän kuin Itä-Suomessa eli kummassakin oli 6 000:n jälkeenjääneisyys. Itä-Suomen kohdalla korkeakoulupaikkojen lukumäärä on korjaantunut, mutta Länsi-Suomen, erikoisesti Vaasan läänin, kohdalla tilanne on edelleen yhtä huono. Väestöpohja on sillä alueella 10,2 prosenttia koko Suomen väestöstä. Korkeakouluopiskelupaikkoja on vain 2,8 prosenttia, kun muualla, esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomessa, tämä prosentti on 8,6—9,9. Tätä taustaa vasten tervehdinkin ilolla sitä, että Vaasan läänin korkeakoulut saivat lisävirkoja ja lisämäärärahoja. Tämä on oikean suuntaista mutta ei ollenkaan vielä riittävää korjaamaan opiskelupaikkojen jälkeenjääneisyyttä Vaasan läänissä.

Tyytyväinen olen myös siihen, että psykiatrian ja yleislääketieteen erikoislääkärikoulutukseen on tulossa 11 uutta virkaa, näistä yksi apulaisprofessorin virka yleislääketieteen erikoislääkärikoulutuksen hoitamiseen juuri Etelä-Pohjanmaan keskussairaalassa. Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia antaa lääkärikoulutusta, kliinisen vaiheen opetusta, yliopistopaikkakuntien ulkopuolella, esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan keskussairaalassa. Tätä siis selvitetään. Mikäli tämä toteutuu, mielestäni sillä on merkittävä vaikutus terveyskeskuslääkäripulan hoitamiseen, ei vain Vaasan läänissä vaan koko Suomessa.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja totesi, että ylimääräinen rintamalisä nousee 12,5 prosenttiin maksettavan kansaneläkkeen lisäosan määrästä. Hän kuitenkin unohti todeta sen, että tämä korotus astuu voimaan vasta vuoden päästä, lokakuun alusta. Varmasti ne

veteraanit, jotka rintamalisän piiriin kuuluvat, olisivat nähneet, että korotus tulisi voimaan jo vuoden alusta, etenkin kun se vähimmäistoimeentuloturva, joka useimmilla heistä on vain kansaneläkkeen muodossa, ei juuri nouse.

Edelleen rintamaveteraanien kuntoutusmääräraha nousee, niin kuin ed. Ala-Harja totesi, 6 miljoonalla markalla, mutta tässäkin korotus vastaa lähinnä vain inflaation muukaista korotusta, eli reaalisesti määräraha säilyy ennallaan.

On hyvä, että äitiysajan samoin kuin aikuiskoulutuksen sijaisapu nyt tulee mahdolliseksi myös maatalousyrittäjille. Ongelmana tässä asiassa on, niin kuin eri puolilta maata olemme saaneet hyvin hälyttävästi kuulla, lomittajien puute. Näyttää siltä, että yhä useampi lakimääräisistä maatalousyrittäjien etuuksista jää käyttämättä juuri lomittajien puutteen vuoksi, ja tässä asiassa hallituksen tulisi toimia nyt ripeästi.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitää paikkansa, niin kuin ed. Väistö sanoi, että ylimääräisen rintamalisän korotus tulee voimaan vasta lokakuun 1 päivästä. Minusta se myös on valitettava asia, mutta meillä on myös toimeentulotukijärjestelmä, jota kautta saavat tukea sellaiset henkilöt, jotka sitä välttämättä tarvitsevat. Nousu sinänsä ei ole kovin suuri, se myönnettäköön, mutta on kuitenkin oikean suuntainen. Niin kuin monet veteraanit ovat itse sanoneet, millään rahamäärällä heidän kärsimyksiään ei voida korvata, vaan se asenne, jolla heihin suhtaudutaan, on paljon tärkeämpi. Siinä mielessä tämä korotus on minusta kuitenkin oikea ja oikean suuntainen.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos minä oikein ymmärsin edellisestä, siinä tarjottiin toimeentulotukea, siis entistä huoltoapua eli entisiä kunnan jauhoja, jos tulee tiukkaa. Tämä on sen kaltaista puhetta sotaveteraaneille, että en halua kuunnella sellaista.

Ed. Väänänen: Arvoisa puhemies! Minä valitan sitä, että eduskunnan istuntonsalissa on näin kovin tyhjää. Näinä viime tunteina täällä olisi ollut todellakin mielenkiintoista kuultavaa opposition edustajilla

nimenomaan seuratessa sitä, miten hallituspuolueiden edustajien taholla on harjoitettu sekä suoraa että epäsuoraa itsekritiikkiä. Itsekritiikkiä on tullut mm. siitä, miten verouudistus on hoidettu tässä yhteiskunnassa nyt viime aikoina, tämän hallituksen aikana. On myös ollut somaa kuunnella sitä perhänahistelua, jota hallituspuolueiden edustajat ovat harjoittaneet keskusteltaessa siitä, tulisiko rikollisuutta tässä yhteiskunnassa torjua poliisivoimin vai äidinrakkaudella.

Ajattelin puuttua siihen samaan asiaan, jolla ed. Jaakonsaari aloitti äskeisen puheenvuoronsa. Täällä käytiin eilen mielenkiintoinen keskustelu Euroopan integraatiosta. Muistan, että myös syksyllä 1987 — siis kaksi vuotta sitten — vastaavanlainen keskustelu käytiin tässä samassa salissa, silloin tosin ulkomaankauppaministeri Salolaisen puheenvuoron johdosta. Ministeri Salolainen korosti silloin, kuten tapahtui eilenkin ulkoministeri Paasion puheessa, että puolueettomuuspolitiikan harjoittamisen edellytyksenä on täyden suvereniteetin säilyttäminen ulkopoliitikassa ja päätöksenteon pitäminen omissa käsissä kaikissa ulkopoliittikkään vaikuttavissa kysymyksissä. Ministeri Salolaisen puhe jatkui, että puolueettomuuspolitiikkamme ei ole yhteensovitettavissa EC:n täysjäsenyyteen. Teksti jatkui hieman myöhemmin toteamuksella, että Suomi ei näe tässä asiassa itseään vain passiivisen sopeutujan roolissa. Näin siis ministeri Salolainen kaksi vuotta sitten.

Eduskunta kuitenkin oli silloin, kuten nytkin eilen, epäluuloinen, vai sanottaisiinko huolestunut. Mitä eduskunta siis sanoi kaksi vuotta sitten? Puheenvuoroissa todettiin silloin mm., että ulkomaankauppaministerin esittämä näkökulma oli jollakin tavoin ”pelottavan ongelmaton”. Näin asian ilmaisi mm. hallituspuolueisiin kuuluva edustaja. Ministerin katsottiin nähneen kehityksen pelkästään teknis-taloudellishallinnollisena. Kysyttiin, onko ylipäättään riittävää, että eduskuntaa vain integraatiokehityksestä informoidaan, kuten ministeri oli luvannut. Informaatiota ei pidettyjen puheenvuorojen mukaan silloin kaksi vuotta sitten käydyin keskustelun aikana katsottu riittäväksi. Eduskunnan tulee saada perusteellisempaa selvitystä asiasta, sillä saattaa käydä niin, että pääasiassa virkamiestasolla viedään suunnittelu ja valmistelu niin pitkälle, että

eduskunta jälleen kerran joutuu valintatilanteeseen, jossa se joutuu joko ottamaan tai jättämään ilman, että se olisi valmisteluvaiheessa voinut millään tavoin asioihin vaikuttaa.

Silloin kaksi vuotta sitten korostettiin myös sitä, että kysymys ei yksin ole kaupan esteiden poistamisesta vaan integraatio ilmeisesti tulee käsittämään kaikki yhteiskunnan alat, myös kulttuurin ja sen kautta myös koko kansallisen kulttuurin tulevaisuuden. Niinpä jo silloin eduskunnan eräessä puheenvuorossa todettiin — muistaakseni asian sanoi julki ed. Virolainen — että jo valmisteluvaiheessa tulisi ottaa mukaan eri alojen edustajia eikä vain yksinomaan taloutta ajattelevia teollisuus- ja kauppamiehiä.

Eduskunta sai myöhemmin sitten selon-teen yhdentymiskysymyksestä, ja neuvottelukuntakin on toiminut. Neuvottelukunta on kuitenkin tänäkin päivänä talouselämäpainotteinen, ja minua huvitti, kun ed. Helle vielä täällä edusti naisnäkökulmaa toteamalla, että neuvottelukunta on hyvin miesvaltainen. Hämmästyttävän samanlaiset ja samalla tasolla liikkuvat dubiot eduskunnan puheenvuoron käyttäjillä oli yleensä eilen illalla, kun niitä vertaa kahden vuoden takaiseen keskusteluun. Perushuoli on yhä sama. Eilenkin todettiin, että eduskunta ilmeisesti saa aikanaan eteensä valmiin ratkaisun, joka on vain joko hylättävissä tai hyväksyttävissä.

Nyt on siis korostettava sitä, että eduskunnan valiokuntia ei tulisi vain informoida, kuten ulkoministeri eilen ilmoitti tässä salissa, vaan eduskunta tulisi vetää todella oleellisemmin mukaan valmisteluun. Kun tämän syksyn aikana nähtävästi on odotettavissa ratkaisevia keskusteluja Eftan ja EY:n välillä, eduskunnan tulisi käydä evästys- ja linjauskeskustelu, ja sitä pitäisi edeltää hallituksen antaman tiedonnanannon. Siinä suhteessa olen samaa mieltä ed. Jaakonsaaren kanssa.

Mennäkseni sitten vuoden 1990 tulo- ja menoarvioon on todettava, että se on todella epäsosiaalinen budjettiehdotus, kuten täällä monet ovat todenneet, eivät vain opposition edustajat. Eilen ja myös tänään on kiintynyt huomio siihen, että jopa monet hallituspuolueen, kokoomuksen, edustajat ovat olleet pettyneitä ja pahoillaan siitä, että tässä vaiheessa yhteiskunnalle erityisen myönteisen vaihtoehtomallin päivähoitokysymykseen an-

tava ja päivähoitajononja etenkin Uudella- maalla alentava kotihoidon tuki on hallituksen budjetissa saanut niin niivan kohtelun. Hallitus ei esitä kotihoidon tukeen oleellisia korotuksia eikä myöskään suostu kuntien maksamien kuntalisen maksamiseen.

Haluan myös todeta, että meitä oppositiossa olevia on kovasti huolestuttanut se, että hallitus ei budjettiesityksessään millään tavalla puutu perusturvan korottamiseen, etenkin vähäosaisimpien kansalaisten eläkkeiden korottamiseen. Me olemme yhä odottamassa kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamista.

Mekin siis oppositiossa suuremme kotihoidon tuen saamaa kohtelua hallituksessa. Meillä on oma lukkarinrakkautemme tähän tukeen sen vuoksi, että me hallituksessa aikanamme ajoimme sen ensin sinnikkäästi läpi kokeiluluonteisena ja sitten vakinaisuusluonteisena ja meidän suurimpana vastustajamme olivat aina sosialidemokraatit. Tuen edelleen kehittäminen on sen jälkeen jäänyt sinipunahallitukselle. Todella valitan kokoomuksen kansanedustajien kanssa sitä, ettei kokoomus ole tässä kriittisessä vaiheessa saanut hallituskumppaneitaan vakuuttaneiksi kotihoidon tuen myönteisestä merkityksestä. On tietysti tyhjää parempi, kun eduskunnan puhujakorokkeelta ilmaistaan kokoomuksen pettymys ja valittelut. Se vain osoittaa, kenen ehdoilla hallitus tässä asiassa toimii.

Mutta edelleen ihmettelen, ettei sosialidemokraateilla ole edes pehmeiden elämänarvojen arvostuksen lisääntymisen aikana rohkeutta nousta vanhoista juoksuhaudoista tässä suhteessa. On myös ihmeteltävä, miten vaikeaa hallituksen on ajatella, sen vielä kerran haluan toistaa, kaikkein vähimmän eläketurvan varassa olevia ja korottaa heidän perusturvaansa.

Täällä on myös tänään puhuttu maataloudesta. Maailman suurin ongelma tulee ennen pitkää olemaan maailman liikakansoitus. Asiantuntijoiden mukaan 2000-luvulle tultaessa maailman elintarviketuotantoa on lisättävä lähes 60 prosentilla nykyisestäään, jotta kehitysmaissa ratkaisevasti lisääntyvä väestö voitaisiin ravita.

Pohjoismaissa maataloustuotannolla on hyvänä puolenaan se, että kylmien talvien ansiosta tuhoeläin- ja kasvitautiongelma ei ole läheskään niin suuri ja kasvava kuin

maapallon monissa muissa osissa on asianlaita. Alueemme on sitä paitsi vielä suhteellisen puhdasta tuottamaan elintarvikkeita verrattuna maapallon moniin muihin osiin. Ei sen vuoksi ehkä pitäisi niin kriittisesti suhtautua kotimaiseen maatalouteen ja vähentää sitä niin, että aikanaan, kun suurtarve tulee ajankohtaiseksi, vaikeuksia on sitten sitä nostaa.

Toki on järkipäristettävä kotimaisten elintarvikkeiden hintoja. Meillä on nyt liian monta rahan jakajaa sen leivän ympärillä, jonka jauhot viljelijä on tuottanut. Yleensä on todettava, että hallitukselta olisi tuki odotettu tässä budjettiesityksessä sitä, että elintarvikkeiden, nimenomaan peruselintarvikkeiden, hinnoista olisi poistettu nykyinen liikevaihtovero. Esimerkiksi leivän hinnassa liikevaihtoveron osuus on yhtä suuri kuin viljelijän viljastansa saama hinta.

Olen katsellut budjetin kulttuuripuolta, johon on suhteellisen vähän tällä kertaa kiinnitetty huomiota. Ateneumin taidemu- seon korjaus valmistuu, oopperatalon työt jatkuvat. Siinä suhteessa asiat ovat hyvin. Nyt hoidetaan näitä kansallisia kulttuurim- numentteja, jotta ne sitten taas kestäisivät vuosikymmeniä.

Mutta laajalti maan kulttuurin tilaa ajatellen asiat eivät ole, kuten niiden tulisi olla. Kehitysalueita kohdellaan kulttuurin alalla- kin nuivasti. Läänin taidetoimikuntien mää- rärahat ovat edelleen vähäiset ja osoittavat, miten vähän hallitus kiinnittää huomiota maamme pääkaupunkiseudun ulkopuolelle jäävän muun Suomen kulttuuriin ja taiteen kehittämiseen. On taaskin kerran sanottava tälle hallitukselle, että taiteellinen luova ja esittävä lahjakkuus ei jakaudu maantieteelli- siä rajoja pitkin ja Kehä III:n eteläpuolelle. Pääkaupunkiseutu ja koko kansallinen kult- tuurimme ammentaa koko maasta taiteen ja kulttuurin voiman ja lahjakkuuden.

Kaikki kunnia urheilulle. Se antaa hyvän harrastuksen kansakunnalle, ja sitä on syytä suosia. Mutta jotain nurinkurista on siinä, että hallitus esittää kuntien kulttuuritoimin- nan valtionosuuden perustetta korotettavaksi 50 pennillä eli 8,50 markasta 9 markkaan asukasta kohti, samalla kun se esittää urhei- lun tukea korotettavaksi vastaavasti 2 mar- kalla asukasta kohti eli nostettavaksi 21 markasta 23 markkaan. Onko kulttuurimi- nisterimme joutunut jäämään alakynteen

hallituksen urheilijapoikien kanssa määrärahoista miteltäessä?

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Olisin ihan tähän alkuun ed. Jaakonsaarelle todennut, että rikkaat maat rikastuvat köyhien maiden kustannuksella. Näinhän asianlaita yleensä on. Olisi luullut, että ed. Jaakonsaari tämän asian sanomattakin tietäisi.

Arvoisa puhemies! Vaikka ed. Pulliainen edellytti rakkaudella asioita hoidettavan, niin ei niitä hellyyden sanoja tahdo kovin paljon löytyä, kun katselee tätä tulo- ja menoarvioletta ensi vuodelle. SDP:n eli sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa tuotiin esille niitä muutamia parannuksia, joita budjettiin on kirjattu. Mutta jos ajattelee, minkälaisesta määrärahasta on kyse, kun uusjakoa valtiontaloudessa toteutetaan, niin tätä taustaa vastaan olisin kuvitellut, että ministeri Liikanen olisi mahtipontisten puheidensa katteeksi pystynyt toteuttamaan sellaista uusjakoa, jota hyvinvointi-Suomi voisi tarjota kansalaisilleen. Nyt näyttävät valtion varat hupenevan porvareiden ja suurpääoman etujen turvaamiseen.

Maamme 400 suurinta yritystä on kasvatanut voittojaan 75 prosentilla viime vuoden aikana, ja tämä vuosi ei näytä tilannetta korjaavan. Saattaapa käydä jopa niin, että se lisääntyy. Valtiovallan uusjaossa tarjotaan Liikasen lääkkeinä edelleen maltillisia tuloratkaisuja, joten kaikki se hyöty, joka työn tuottavuuden kasvusta ulosmitataan, ollaan hallituksen toimesta antamassa kokonaan yritysten omistajille sijoitettavaksi ulkomaiseen yritystoimintaan. Ministeri Liikanen tuntuu hairahtuneen sellaiseen ajatteluun, että yritysten tulee nostaa voittojaan korkeasuhdanteen aikana, mutta samaa hän ei toivo työtä tekevälle palkkaväestölle.

Mielestäni kulutusjuhla, johon nykyiset hallituksen ministerit niin helposti ja taitavasti vetoavat, ei ole johtunut ylisuurista palkkapenneistä vaan puhtaasti irtonaisten ja liikkuvan rahan saannista. Tämä on kuitenkin kovasti löysä peruste kuluttajien juhlalle, koska velka on maksettava, ja siihen tarvitaan työstä saatua tuloa. Ihmiset on ajettu kulutushysteriaan, samalla kun korttitaloa on rakennettu velkapääoman ja keinottelun varaan.

Kun tällainen korttitalo sitten länsimaisen talouslaman myötä sortuu, on valtakunnassa

vain yhden merkkisiä kansakunnan pelastajia. Silloin laukkaa inflaatio, työttömyys lisääntyy, raha on kireällä. Ainoa, millä yhteiskunta voidaan pelastaa, on se, että työläisten on luovuttava sosiaaliturvastaan, palkoistaan ja muista eduistaan. Työnantajat ja porvarit eivät enää tähän tulonjakoon osallistu. He ovat omansa saaneet korkeasuhdanteen aikana. Nyt vastaavat valtiosta työläiset, palkallaan elävät kansalaiset. Näihin tiedostettuihin ongelmiin ei hallituksen budjettiesitys tuo helpotusta tai muutosta. Tällainen on porvariston yhteiskuntamoraali. Se on rappiotilassa.

Tämän hallituksen aikana on myös Neuvostoliiton-kauppa romahtanut, kuten Suomen keskustan ryhmäpuheenvuorossa ansiokkaasti asia ilmaistiin. Tämän hallituksen syntyhetkillä oli Neuvostoliiton kauppa vielä reilusti yli 20 prosenttia koko maan viennistä. Tällä hetkellä se tuskin ylittää 10 prosenttia. Tätä huimaa laskua on perusteltu eri tavoin, mutta keskeisin syy vaihtotaseen muutokseen on sanottu olevan siinä, että öljyn maailmanmarkkinahinta on laskenut niin roimasti. Tämä on johtanut kauppamme näin alhaisiin lukemiin.

Jos minä tuon vielä ymmärrän, mutta tästä seuraavaa johdannaista en suostu ymmärtämään millään, nimittäin sitä, että jos kerran Neuvostoliiton-kaupan arvoon on öljyn hinnalla näin voimakas vaikutus, miksi meillä kotimaassa ovat öljyn ja öljyjalosteiden hinnat koko ajan nousseet. Eikö hallitus ole tähän puoleen kiinnittänyt lainkaan huomiota? Öljy ja öljyjalosteet ovat kuitenkin tuotteita, joita käytetään jossakin muodossa jokaisessa kotitaloudessa, ja siten hintaa nostamalla lisätään kotitalouksien verorasitusta.

Euroopan yhdyntyessä veroluonteisia maksuja tulee ilmeisesti jatkossa vielä paljon, paljon lisää. Emme ole ilmeisesti vielä kovin tarkoin selvillä siitä, miten meidän taloudelliseen ja työllisyyspoliittiseen toimintaamme vaikuttavat Länsi-Euroopan ylituotanto-ongelmat, suurtyöttömyys ja tuotanto-osuuk-sien jako eri kansakuntien välillä.

Arvoisa puhemies! Yhtyessäni SKDL:n ryhmäpuheenvuorossa esitettyihin arvioihin hallituksen kyvystä selviytyä ongelmien ratkaisusta kunnialla tulee eteen ainoa johtopäätös: hallituksen pitää erota. Jos tämä hallitus jatkaa vielä pitkään, tulee yhteiskuntamme vähäosaisille sellaisia puutteita ja

ongelmia, joita tulevat hallitukset joutuvat ehkä puutteellisemmissä olosuhteissa korjaamaan hyvinkin pitkään. Tämän suuntaista uudistuspolitiikkaa en toivoisi ainakaan toisen työväenpuolueen harrastavan.

Oppositiopuolueiden ryhmäpuheenvuoroissa on tuotu selvästi esille ne puutteet, joita hallituksen toiminnassa on havaittu. Tämän jälkeen on hallituksen vuoro laittaa asiat kuntoon. Oppositiolla ei ole sellaisia mahdollisuuksia, ellei hallitus herkästi ala kuunnella opposition ääntä ja ratkaise ongelmia myös opposition tahdon mukaisesti.

Tässä budjetissa ei näy opposition sormenjälki lainkaan. Tämä on tyypillinen hyväosaisten budjetti, kuten täällä on moneen kertaan todettu. Ja siten sen myös kansalaiset ovat mieltäneet.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Lahtinen puhui aivan totta, että Neuvostoliiton-kauppa on vähentynyt huomattavasti. Ne syyt, mitä hän mainitsi, ovat syitä nekin. Mutta ed. P. Lahtisen on syytä muistaa myös se, että juuri vaattusteollisuus on kärsinyt inflaatiosta. Yhtenä syynä on se, että halpatuonti on valtavasti kasvanut. Siinä varmasti niin ed. P. Lahtisella kuin meillä kaikilla muillakin riittää miettimistä, miten halpatuontia voidaan estää. Se on yksi suuri syy Neuvostoliiton-kaupan tasapainottomuuteen.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä, että se on yksi syy. Mutta luulisin, että hallituksella ainakin pitäisi olla eväät siihen, miten halpatuontia voitaisiin rajoittaa. Silloin mahdollisesti ne tuotannonalat, jotka nyt ovat hävinneet lähes kokonaan Suomen kartalta, ainakin Tampereen puolesta — jalkineiteollisuus ja tekstiiliteollisuus — saataisiin takaisin.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Suomea uhkaa sisäinen alueellinen repeämä, eikä se vain uhkaa, vaan on jo käynnissä. Lapista ja muilta kehitysalueilta muuttaa koko ajan väkeä pääkaupunkiseudulle. Muuttava väki on pääsääntöisesti nuorempaa ja usein koulutettua työväkeä. Tämän muuttoliikkeen seurauksena ongelmia syntyy kummassakin päässä maata. Kehitysalueet väkeä menettäessään kuihtuvat, pääkaupunkiseutu ruuh-

kautuessaan taas ajautuu ja on jo ajautunut pysyvään asutuspulaan ja palvelujen jälkeen jääneisyyteen.

Tämä maan sisäinen repeämä on äärimmäisen vakava kysymys, ja se on saatava pysähtymään. Repeämä voidaan pysäyttää vain aluepolitiikkaa tehostamalla. Tavoitteeksi tulee uudelleen ottaa koko maan tasapainoinen kehittäminen. Tällöin kyse on työpaikkojen ohjaamisesta ja myös muiden resurssien suunnitelmallisesta ohjailusta.

Täytyy kiinnittää suuri huomio myös koulutukseen. Minä en ota täydestä puheita työvoimapulasta, en nyt enkä jatkonkaan osalta. Kyse on koulutusongelmasta yhtäältä ja vielä enemmän siitä, että työvoimaa on siellä, missä työpaikkoja ei ole. Ratkaisu tähän ongelmaan on se, että työpaikat vietään sinne, missä on työvoimaa.

Pääkaupunkiseudun työpaikkojen kasvattaminen on pysäytettävä ja samaan aikaan kehitysalueille tarvitaan välttämättä nimenomaisesti uusia pysyviä työpaikkoja. Lapin osalta on olemassa kaksi hyvin tärkeää hanketta, Sokli-hanke ja Kuola-hanke, joiden osalta me odotamme nyt nopeasti myönteisiä päätöksiä. Soklin kaivoksen avaamisen puolesta Lappi on toiminut erittäin pitkään, toistakymmentä vuotta, hyvin aktiivisesti. Nyt toiveet ovat korkealla. Onhan Kemira kaivosalueen nykyisenä omistajana käynnistänyt alueella perusteelliset tutkimukset, ja käynnissä ovat myös laskelmat tuotannon aloittamiseksi. Päätös kaivoksen avaamisesta on mahdollista tehdä varsin pian.

Soklin kaivoksen osalta on esitetty myös kritiikkiä. Osa kritiikistä on minusta perusteltua, osa taas ei. Tasavallan presidentti Mauno Koivisto käytti Lapin Kansa -lehdessä äskettäin minusta varsin yllättävän sisältöisen puheenvuoron Soklista. Siinä puheenvuorossaan tasavallan presidentti tuntui pitävän Sokli-hanketta työllisyysperusteisena hankkeena ja aivan liian kalliina sellaisena. Soklissa ei kuitenkaan ole kysymys työllisyysperusteisesta hankkeesta. Tosiasiassa Kemiralle Sokli tulee olemaan liiketaloudellisesti erittäin hyvä hanke, sillä Soklissahan on erinomainen apatiittimalmio, erinomainen siksi, että tuossa malmissa ei ole kadmiumia. Se on siis hyvin puhdasta raaka-ainetta apulannan valmistamiseksi prosessin tulokseksi.

Kyse ei siis ole siitä, että pohjoiseen

tarvittaisiin nyt Soklia varten työllisyysperusteella suuria investointeja. Sokli antaa merkittävän määrän uusia pysyviä työpaikkoja, mutta kyse on epäilemättä myös liiketaloudellisesti erittäin hyvästä hankkeesta Kemiran osalta. Lapissa me tietysti haluamme kaiken hyödyn siitä raaka-aineesta, joka Soklissa on. Siksi me toimimme edelleenkin jatkojalostuksen saamiseksi Kemin seudulle, missä jatkojalostuslaitokselle on olemassa ja osoitettavissa hyvä sijaintipaikka. Me haluamme, että Lapin raaka-aineet jalostetaan myös Soklin osalta mahdollisimman pitkälle oman läänimme alueella pysyvien työpaikkojen saamiseksi työttömyydestä kärsivään maakuntaamme. Minusta siis Soklin osalta presidentin kritiikissä tai arviossa ei ollut perusteita. Kysymys tuntui olevan väärinkäsityksestä.

Vakavammin otettavaa on ympäristöstä huolta kantavien kritiikki, jota presidentti tosin myös puheenvuorossaan esitti. Soklihan tulee vaikuttamaan ehdottomasti kaivosalueen ympäristöön. Sitä on turha kieltää. Mitä tulee päästöihin vesistöön, tältä osin ei ole vielä täyttä selvyyttä. On kuitenkin täysin selvää, että käyttämällä uusinta teknologiaa päästöt voidaan painaa hyvin pieniksi. Tämä on käynyt meille Lapissa varsin selväksi. Me tulemme tietysti toimimaan siten, että tuotantolaitoksen rakentava yhtiö pakotetaan, käyttäkäämme tätä sanaa, käyttämään viimeisintä teknologiaa, jotta päästöt todellakin vähimpään mahdolliseen rajoitetaan.

Mitä jatkojalostukseen tulee, itse kaivoksen avaamista kannattanut pääministeri Harri Holkeri taas asettui vastustamaan Lapissa puhuessaan jatkojalostuksen sijoittamista Kemin seudulle. Hän toi esille sen, että jatkojalostuslaitos aiheuttaa sekin ympäristöongelmia. Näinkin tietysti asia voidaan ajatella, mutta mikään ratkaisu ei ole kuitenkaan se, että jatkojalostus viedään Hollantiin sillä perusteella, että siellä ympäristönormit ovat löysemmät eli siellä voidaan laskea Reiniin puhdistamattomana jätevesi. Täytyyhän meidän ajatella tätä asiaa, jos ei nyt ihan maailmanlaajuisesti, niin ainakin Eurooppakeskeisesti. Eli kun me kannamme huolta ympäristöstä Soklin jatkojalostuksenkin osalta, vähimmillä päästöillä päästään silloin, kun laitos sijoitetaan tänne kotimaahan, jossa me itse pystymme valvomaan tarkasti sitä, että myös jatkojalostuksessa

päästöt minimoidaan. Niin kuin sanottu jatkojalostuksenkin osalta kysymys on tietysti myös suuresta määrästä pysyviä työpaikkoja, joitten puolesta me toimimme ja tulemme jatkossakin toimimaan.

Soklin osalta on kysymys vielä siitä, että Neuvostoliiton puolella heti rajan takana on vastaavanlainen apatiittiesiintymä. Kaikki järkisyvät puoltavat sitä, että saadaan aikaiseksi yhteistyötä Soklin ja Kovdorin esiintymien hyödyntämiseksi yhteistyössä. Kaikki järkisyvät puoltavat tällaista yhteistyötä. Me pohjoisessa odotamme, että Kemira yhteistyömahdollisuuteen kiireesti tarttuu ja nimenomaisesti siten, että saadaan aikaiseksi yhteistyösopimus.

Rouva puhemies! Jukka Tarkka, tunnetusti hyvin oikeistolainen henkilö, on kirjoittanut kirjan, jonka selvänä tavoitteena on mustata Kekkonen rauhantahtoinen, Suomen ja Neuvostoliiton hyviä suhteita korostava ulkopoliittinen linja. Pyritään myös kriminalisoimaan Neuvostoliiton-suhteiden hoito ja hoitajat. Tarkan hyökkäys on saanut jatkoa eduskunnassa oikeistolaisen kansanedustajan Kimmo Sasin operoiman toiminnan muodossa. Paljon ei oikeistolaisia kokoomuslaisia tarvitse raaputtaa, kun se neuvostovastainen vanha aatami sieltä näkyviin tulee. Taas kerran se nähtiin. Ed. Sasia ei tarvitse edes lainkaan raaputtaa. Neuvostovastaisuushan suorastaan hohkaa sieltä.

Ed. Sasin syytekirjelmä ed. Väyrystä vastaan on omituinen. Tuon omituisen kirjelmän omituisin kohta on minusta se, että siinä moititaan ed. Väyrystä siitä, että ed. Väyrynen on toiminut tuloksellisesti Neuvostoliiton-kaupan lisäämiseksi. Syytös voi kuulostaa ällistyttävältä, mutta kyllä se sitten, kun sitä miettii, loppujen lopuksi oikeistolaiseen linjaukseen hyvin sopii.

Kekkonenhan korosti aina sitä, että Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden ainoa kestävä perusta on laajassa kaupassa ja muussa talousyhteistyössä. Muuta kestävää perustaa ei ole. Toki kuorotkin ovat mukavia kuunnella, kun ne vierailulla ovat, mutta pelkäämme niiden varaan, kulttuurivaihdon varaan esimerkiksi, hyviä suhteita ei voida rakentaa eikä päästää.

Oikeistolaisen linjauksen idea on siis se, että pitäisi saada murennetuiksi Suomen ja Neuvostoliiton suhteita nimenomaisesti viemällä perustaa kaupalta ja talousyhteistyöl-

tä. Tässä on kysymys paljosta, ja se pitää kaikkien ymmärtää. Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysuhteiden vaalijoiden onkin todella käsitettävä se, että kaupan ja talousyhteistyön alalla tarvitaan nyt uusia toimia, onhan kauppa, niin kuin sanottu täällä jo moneen kertaan, jyrkästi supistunut 80-luvun alkupuolen korkealta tasolta.

Uusia mahdollisuuksia avaa yhteistyö Kuolassa. Kuolassahan on valtavat malmivarat, joita jo nyt hyödynnetään laajasti. Monet Kuolan tuotantolaitokset ovat kuitenkin vanhentuneita. Tästä seuraa se, että tuotanto aiheuttaa paljon jätettä ja myös ilmansaasteita. Neuvostoliiton hallitus onkin tehnyt päätöksen Kuola-projektista. Tämän projektin ideana on siirtyä malmien kokonaisvaltaiseen hyödyntämiseen Kuolan niemimaalla. Tällöin siirrytään siis siihen, että käytetään hyödyllisesti koko se malmiaines, joka niemimaalla on, ilman että tulee jätettä ja samalla tavoitellen saasteetonta tuotantoa.

Neuvostoliitto on ehdottanut yhteistyötä Kuola-projektin osalta muille maille, myös Suomelle. Suomalaisyrityksistä sellaiset yhtiöt kuin Outokumpu, Kemira, Rautaruukki, Tamrock, Partek ja eräät muut ovat käyneet neuvotteluja jo monien vuosien ajan Kuolahankkeen yhteistyökysymyksiä selvitellessä. Nyt on kaikki ainekset läpimurtoon Kuolahankkeen osalta. Tarvitaan kuitenkin yhtäältä ensinnäkin suomalaisfirmojen voimien yhdistämistä tässä isossa hankkeessa ja toisaalta valtiovallan mukaantuloa tukemaan suomalaisyrityksiä erityisesti rahoitusjärjestelyjen osalta, sillä Kuola-hanke on mittasuhteiltaan valtava. Kuolan laitoksista monet kuuluvat maailman suurimpiin.

Erittäin hyviä mahdollisuuksia läpimurtoon tarjoaa nyt presidentti Mihail Gorbatschovin Suomen-vierailu. Siihen mennessä on saatavissa ja tulee saada aikaiseksi sopimus Kuolasta. Sitä me pohjoisessa nyt kiihkeästi odotamme, sillä kyse on paljosta. Kyse on Neuvostoliiton-kaupan nostamisesta uudelle tasolle, pohjoisen työllisyydestä ja myös ilmansaasteiden vähentämisestä Kalotilla yhteistyössä, johon meidän on omienkin etujemme vuoksi ehdottomasti mentävä mukaan.

Rouva puhemies! Oikeistovoimien käynnistämä Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden heikentämiseen tähtäävä hyökkäys pitää pysäyttää. Paras vastaus sille on, että saadaan

aikaiseksi sellaisia talousratkaisuja, jotka maittemme välisiä suhteita vahvistavat. Minä ainakin odotan, että myös tasavallan korkein johto presidentti Koivistoa ja pääministeri Holkeria myöten on nyt tekemässä aktiivista työtä sen puolesta, että Gorbatschovin vieraillessa Kuolasta saadaan aikaiseksi laaja ja konkreettinen ohjelma.

Ed. Linnainmaa: Arvoisa puhemies! Epävarmuus suhdannekehityksestä on ollut leimallista hallituksen laatiessa vuoden 1990 budjettiesitystä. Alkavaksi ennustetusta laskeusdanteesta ei ole selviä merkkejä. Taloudellinen kasvu ja hyvä tuottavuus ovat jatkuneet pitkään suotuisana. Tästä johtuen investointiasteemme on pysynyt korkealla tasolla ja vastaavasti työttömyysluvut ovat ennätyksellisen alhaisia. Ongelmia maamme taloudelle aiheuttavat sen sijaan vaihtotaseen vaje ja korkea inflaatio. Niiden hoitaminen samanaikaisesti kulutusmahdollisuuksia lisäävien verouudistusratkaisujen kanssa on vaikeaa, koska tavoitteet ovat osittain ristiriitaisia.

Tämä budjettiesitys on kokonaisuutena varsin tyydyttävä. Hallitus on pystynyt tekemään ylijäämäbudjetin. Vallitseviin olosuhteisiin nähden se ei ehkä ole tarpeeksi tiukka, mutta on tämän hallituksen laatimista kolmesta budjetista selvästi paras ja tiukin.

Henkilöverotuksen keventäminen sopii taloudelliseen kehitysvaiheeseen varsin huonosti. Kuitenkin verouudistus pitää pystyä toteuttamaan omana kokonaisuutenaan suhdanteista riippumatta. Budjetin veropoliittisissa ratkaisuissa hallitus on mielestäni onnistunut ihan kohtuullisesti, ellei peräti hyvin. Budjettiesityksen veropoliittiset ratkaisut siirtävät verotuksen painopistettä tuloveroista välilliseen verotukseen. Pidän suuntaa oikeana. On toki järkevää verottaa kulutusta ja jättää työnteosta koitua taloudellinen tulos entistä suuremmassa määrin työn suorittajalle. Ehkä tämän suuntaisilla toimenpiteillä onnistumme vielä nostamaan työnteon, ahkeruuden, yrittämisen ja säästämisen siitä alennustilasta, mihin ne monien kansalaisten mielestä ovat maassamme joutuneet.

Erityistä kiitosta annan siitä, että asteikkoja on korjattu kaikissa tuloluokissa. Yli 50 prosenttia marginaaliveroa maksavien määrä putoaa puoleen. Aikaisemmin tehdyt selvät virheet verouudistuksessa on nyt pystytty

korjaamaan. Hallitus on toiminut keväällä antamiensa lupausten mukaisesti.

Hallitusta on arvosteltu siitä, että ennakonpidätys tapahtuu ensi vuonna suurempana kuin veroasteikot edellyttävät. Tässä talouspoliittisessa tilanteessa ratkaisu on perusteltu. Nyt kannettava kireämpi ennakkovero palautetaan verovelvollisille myöhemmin korkojen kera. Tässä asiassa ristiriitaiset tavoitteet on taitavasti sovitettu toisiinsa.

Huolimatta siitä, että poliittinen ryhmä, johon kuulun, istuu hallituksessa, olen tutkinut budjettiesitystä kriittisesti. Moitetta kohdistan hallitukselle verouudistukseen liittyvien pikkuasioiden kanssa näpertelystä. Kuluvan vuoden veropäätöksissä tehtiin päivärahat osittain verollisiksi. Nyt ilmoitetaan, että vaiheittain tullaan siirtymään myös ulkomaan päivärahojen verottamiseen. Tämän tyyppiset päätökset ovat omiaan monimutkaistamaan verotusta ja lisäämään kansalaisten ennakkoluuloja. Verouudistuksen erääksi päämääräksihän asetettiin verotuksen yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen.

Päivärahojen jakaminen verollisiin ja verottomiin osiin aiheuttaa kohtuuttomia paineita yritysten palkkalaskennalle ja tarpeettomia kustannuksia yrityksille. Esimerkiksi 167 markan päivärahan todellinen kustannus työnantajalle on 230—240 markkaa. Ratkaisulla ei ole valtiolle mainittavaa verotuotto-merkitystä. Todennäköisesti tällaisista päätöksistä on seurauksena erilaisten kiertomettelyjen keksiminen. Järkevää olisi lähteä joko—tai-linjalle. Esitetty käytäntö on lähinnä saivartelua, joka herättää kysymyksen, annetaanko meidän maassamme verohallitukselle liikaa valtaa, kun siellä näperrellään tämän tapaisten marginaalisten asioiden kanssa. Ne ovat omiaan hämärtämään verouudistuksen linjakkuutta.

Suurinta pettymystä tämän budjetin julkistamisen jälkeen tunnen siitä, että hallitus ei esityksillään selkeästi tue työvoimavaltaisia pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Useissa yhteyksissä eduskunnassakin on korostettu mm. työvoimavaltaiten yritysten palkkasi-donnaisten sosiaalikustannusten maksu-perusteiden uudelleen määrittelyn välttämättömyyttä. Tähän hallitus on myös omassa ohjelmassaan sitoutunut luvattaessaan parantaa työvoimavaltaiten yritysten asemaa uudistamalla nykyisin palkkaperusteisina kerätävien sosiaaliturvamaksujen rahoitusjärjes-

telmää. Lähes kolme vuotta on kulunut, eikä ainuttakaan positiivista päätöstä tässä asiassa ole olemassa.

Positiivisena toimenpiteenä hallitus tosin yrittää nyt markkinoida esitystään alentaa sosiaaliturvamaksuja puolella prosentilla. Surkuhupaisiksi nämä kannanotot tekee se, että juuri tämän vuoden aikana hallitus on kahdessa eri erässä korottanut sotu-maksuja yhteensä tuon saman puoli prosenttia. Tässä asiassa hallituksen tulisi olla hiljaa ja häpeis-sään.

Liikevaihtoverojärjestelmäämme on arvo-steltu pitkään. Muutoksia siihen on luvattu toistuvasti. Liikevaihtoverotoimikunta on saanut työnsä päätökseen, joten olisin odot-tanut, että budjetin yhteydessä olisi esitetty selkeä periaatteellinen kannanotto sekä aika-tila liikevaihtoverouudistuksen toteuttami-sesta. Erityisen tärkeää tämä olisi ollut siksi, että edellä mainittujen työvoimavaltaiten yritysten sosiaaliturvamaksujen rahoitusjär-jestelmän uusiminen on sidoksissa liikevaiht-overopäätöksiin.

TEL-maksuja esitetään nyt korotettavaksi 2 prosenttiyksikköä. Edessä olevia työeläke-maksuongelmia ajatellen ratkaisu saattaa olla perusteltu. Ongelmalliseksi asian tekee kuitenkin se, että maksuvelvoite jälleen ker-ran kaatuu juuri edellä mainittujen pienten ja keskisuurten työvoimavaltaiten yritysten niskoille. Nyt olisi ollut korkea aika tehdä selkeät suunnitelmat siitä, miten työeläke-maksut meillä tulevaisuudessa tullaan työvoi-marakenteeltaan erityyppisten yritysten ja vakuutettujen kesken jakamaan. Kokonais-rasitus tulee tulevaisuudessa väijäämättä ko-hoamaan. Työeläkemaksujärjestelmää ei saa nyt eikä vastakaan alistaa tempoilevan suh-dannepolitiikan hoidon välineeksi.

Pienyrittäjien vuosilomajärjestelmän mu-kainen vuosiloma on koko olemassaolonsa ajan eli vuodesta 1977 lähtien ollut pituudel-taan kuusi työpäivää. Vastaavasti maata-lousyrittäjien vuosiloma on vuodesta 1974 kasvanut kuudesta työpäivästä ensi vuoden 21 työpäivään. Pienyrittäjien lomatyöryhmä on vuonna 1987 jättämässään muistiossa esittänyt, että pienyrittäjien vuosilomaa lisä-tään nykyisestä tavoitteena maatalousyrittä-jien vuosiloman pituus — varsin kohtuulli-nen tavoite ja ajankohtainen. Pienyrittäjän vuosiloman kehittäminen vaatii valtiolta mel-ko suurta taloudellista panosta. Tästä joh-

tuen vuosilomapäivien lisäys on suoritettava asteittain ja aloitus tulisi tapahtua tällä ylijäämäbudjetilla. Asiaa koskevan raha-asia-aloitteen olen tehnyt eduskunnalle erikseen.

Tässä yhteydessä haluan todeta, että hallitus esittää ensi vuoden budjettiin pienyrittäjien vuosilomajärjestelyjen kustannuksiin ainoastaan 32 140 000 markkaa, kun vastaavasti maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin esitetään 1 233 000 000 markkaa.

Arvoisa puhemies! Viime päivien kuuma keskustelun aihe on ollut peruskoron taso maassamme. Suomen Pankin taholta on tiukasti vaadittu korkotason nostamista. Toisaalta peruskoron nostamista on vastustettu käyttäen perusteluna asuntovelallisten aseman kohtuutonta vaikeutumista. Budjettiesityksessään hallitus supistaa korkojen verovähennysoikeutta sekä asuntolainojen korkojen että muiden lainojen korkojen osalta. Hallituksen olisi tullut esittää selvä suunnitelma kulutusluottojen verovähennysoikeudesta luopumisesta kokonaan. Vastaavasti verovähennysoikeutta olisi tullut lisätä asunto- ja opintolainojen korkojen kohdalla. Ratkaisumalli olisi tukenut peruskoron nostomahdollisuutta ja lisännyt säästämishalukkuutta. Se olisi myöskin hillinnyt kulutuskysyntää ja siten parantanut talouspoliittista tilannettamme. Nykyisessä suhdannetilanteessa kansalaiset olisivat olleet valmiita hyväksymään kulutusluottojen korkojen verovähennysoikeudesta luopumisen, mikäli olisi toteutettu vastaavat lisäykset asunto- ja opintolainojen korkojen verovähennysoikeuksissa.

Tässä yhteydessä haluan lopuksi kysyä: Mihin ovat unohtuneet asuntotuloverosta luopuminen ja ensiasunnon ostajan leimaverosta vapauttaminen?

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! On helppo yhtyä edellä esitettyihin kysymyksiin. Todellakin budjetin osalta on paljon sellaisia asioita, joita on vaikea ymmärtää ja vaikea hyväksyä, miten ne vastaavat tämän hetken kansalaisten tarpeita. Toivottavasti tämä kriittisyys, mitä lähetekeskustelun yhteydessä budjettiin on osoitettu, myöskin johtaa konkreettisiin toimenpiteisiin eli budjettia kyetään korjaamaan oikeudenmukaiseen suuntaan.

Tässä lähetekeskustelussa on puututtu syystä kuntien taloudelliseen tilaan ja halli-

tuksen ja kuntien keskusjärjestöjen välisen järjestelyasiakirjan rikkoutumiseen hallituksen toimenpiteiden seurauksena. Kuntien taloudellinen tila on heikentymässä, koska verokertymät ovat kääntyneet jyrkkään laskuun kesän aikana ja toisaalta koska kunnat ovat voimakkaasti velkaantuneet. Myös aivan viimeisimmät tiedot osoittavat, että kuntien verokertymän kehityssuunta ei ole muuttunut, vaan tämä hidas kertymän kehitys näyttää vallitsevan.

Kuntasektorin sisällä on lisäksi havaittavissa huomattavia eroja, jotka usein kätkeytyvät keskiarvolukujen taakse. Ongelma onkin siinä, että kun hallitus nyt toimenpiteillään pyrkii rankaisemaan ja hillitsemään kaikkien kuntien kasvanutta, jos voisi sanoa, kulutusjuhlaa, nämä toimenpiteet kohdistuvat täysin samanlaisina erilaisiin kuntiin, ja tämä on todella väärin, koska kuntien taloudellinen tila on tällä hetkellä hyvin erilainen.

Kuntien taloudellista tilaa on heikentänyt verouudistus monellakin tapaa, pienten valtionosuuksien uudistus, kantokykyluokitukseen jäädyttäminen ja valtion kunnille määräämät uudet tehtävät sekä käynnissä oleva hallitsematon rakennemuutos. Nämä ovat jo sellaisinaan lisänneet paineita veroäyrin hinnan korotuksiin, ja näitä korotuksiaahan ovat viime vuosina lisääntyvässä määrin kunnat joutuneet tekemään. Siksi onkin kohtuutonta, että hallitus, joka puhuu koko ajan verotuksen tason alentamisesta, lisää omilla toimillaan kunnallisveroäyrin hinnan korotuspaineita. Sosiaalisestikin tarkasteltuna tulos on hyvin epäoikeudenmukainen, sillä siirrettäessä painopistettä progressiivisesta valtionverotuksesta kunnallisverotukseen, mikä on jakovero, siirretään verorasitusta samalla hyvätuloisilta pieni- ja keskituloisille.

Mitä viime kesäkuun lopulla allekirjoitetun ja ennen allekirjoitusta hallituksen ilta-koulussa käsitellyn kuntien keskusjärjestöjen ja hallituksen välisen järjestelyasiakirjan romuttaminen hallituksen toimin käytännössä merkitsee? Järjestelyasiakirjassa sovittiin, että vuonna 1985 kunnille ja kuntainliitoille muita työnantajia korkeampi sotu-maksu taositetaan valtiotyönantajan tasolle. Tämä ei toteudu, mikä merkitsee kunnille lähes 500 miljoonan markan menonlisäystä. Järjestelyasiakirjassa sovittiin, että kuntien osuudesta yksityisen hammashuollon kustannuksiin

luovutaan vuoden 1990 alusta lukien. Tämäkään ei toteudu, vaan järjestelmää päinvastoin laajennetaan. Menonlisäystä kunnille aiheutuu lähes 40 miljoonaa markkaa. Samoin sovittiin, ettei lasten kotihoidossa pienten lasten osittaista kotihoidon tukea enää jatketa vuonna 1990. Tämäkään ei toteudu. (Min. Liikanen: Entäs kuntien menot? Näkään eivät toteudu?) — Herra valtiovarainministeri, tulen palaamaan tähän hiukan tuonnempana.

Näiden selvien 28. kesäkuuta allekirjoitetun järjestelyasiakirjaneuvottelujen pöytäkirjan vastaisten toimien lisäksi hallitus on ilman neuvotteluja esittämässä vieläpä verolakina säädettäväksi kuntien suhdannetalletusta, mikä käytännössä merkitsee pakko-säästöä kunnille. (Min. Liikanen: Taas väärin!) — Ei valitettavasti. Kun olisikin, vaan ei ole. — Kuntien pakkotalletus merkitsisi 0,6 pennin rasitusta veroäyriille, ja sillä kerättäisiin 1,5 miljardia markkaa kunnilta. Jotta tämä nyt tulisi konkretisoitua, niin tämä vastaa käytännössä esimerkiksi 60 000 päivähoitopaikan vuosittaisia käyttökustannuksia. (Min. Liikanen: Taas väärin!) — Pitää valitettavasti tämäkin tieto paikkansa. (Min. Liikanen: Edustajan laskutaito pettää!) — Ei muuten petä. Tarkistettuja tietoja toisin kuin valtiovarainministerillä kunta-asioista puhuttaessa. (Min. Liikanen: Keskustan puoluetoimistossa laskettuja!) — Eivätpä ole.

Perustuslakien näkökulmasta ajatus säättää kuntien suhdannetalletus verolakina on uskomaton ja historiallinen. Ajatus pitää sisällään ajatuksen, että valtiolla on oikeus verottaa kuntia. Mikäli hallitus kaiken koetun ja puhutun jälkeen antaa tuollaisen lakiesityksen, on se tutkittava tarkoin perustuslakivaliokunnassa. Mikäli tuollainen laki voidaan säätää verolakina, merkitsee se huomattavaa muutosta kuntien ja valtion väliseen suhteeseen ja uutta tulkintaa kuntien itsehallinnolliseen asemaan. Mielestäni tuollaista pakkosäästölakia ei voida säätää verolakina. Se on yksinkertaisesti todella jyrkästi vastoin kunnallista itsehallintoa. (Min. Liikanen: Säästäminen yleensäkin on varmaan vastaan!)

Näyttää ilmeiseltä, että hallituksen esittämät järjestelyasiakirjarikkomukset ja kuntien pakkotalletus on tehty väärin kunnallistaloudellisten ennusteiden pohjalta. Kunnissa

ei eletä iloista kulutusjuhlaa, vaan alkuvuoden verokertymien ripeä kehitys on kääntynyt jyrkkään laskuun. Mikäli hallituksen esittämät toimet toteutuvat, merkitsee se erityisesti köyhissä kunnissa veroäyriin hinnan korottamista. Toimenpiteet aiheuttavat Kaupunkiliiton kyselyn mukaan veroäyriin hinnan korotuksen kolmanneksessa kaupunkikunnista. Kunnallisliiton kunnissa tilanne on suhteellisesti ottaen vielä heikompi, koska kunnat ovat muutoinkin jo vaikeassa taloudellisessa asemassa.

Hallitus ottaa toimenpiteillään vastuun veroäyriin hintojen ennätysmääräisestä korotuksesta tänä syksynä. Veroäyriin hintaerot kuntien välillä tulevat myös kasvamaan ja kansalaisten eriarvoisuus lisääntymään. Hallitus pyrkinee kunnallistaloutta kiristävillä toimilla kuntien taloudellisiin pakkoliitoksiin. Tätä kehitystä ei voida hyväksyä. Hallituksen tuleekin luopua järjestelyasiakirjarikkomuksistaan ja pakkotalletuskaavailuista. Eduskunnan tehtävä on korjata budjettia vastaamaan hallituksen ja kunnallisten keskusjärjestöjen välillä sovittua.

Hallituksen uskottavuus neuvotteluosapuolena on romahtanut. Jos hallitus ei enää elokuussa budjettiriihessään muista, mihin se saman vuoden kesäkuun lopulla on sitoutunut, on tilanne todella uskomaton. Tilanne on erityisen vaikea sisäministeri, kuntaministeri Rantaselle, joka on allekirjoittanut hallituksen puolesta järjestelyasiakirjan. On mielenkiintoista nähdä, miten ministeri reagoi noin näyttävään ylitsekävelemiseen. Ministeri Rantasen on oman uskottavuutensa nimissä kerrottava, miten hän aikoo menettellä. Monissa maissa ministeri olisi tällaisista syistä eronnut. Saa nähdä, miten Suomessa tulee käymään.

Hallituksen taholta on ministeri Liikasen suulla kerrottu, että kunnat ovat yhtä kertaa lukuun ottamatta rikkoneet järjestelyasiakirjan. (Min. Liikanen: Se on totta!) — Tulen kertomaan, mikä on tämän tausta. — Hän on korostanut erityisesti kuntien käyttötalousmenojen kasvua. Järjestelyasiakirjojahan on tehty 15 vuotena. Ministeri Liikanen pyrkii ilmeisesti hakemaan näin oikeutusta hallituksen toimille järjestelyasiakirjan romuttamiseksi. Valtiovarainministerin huolen ymmärtää. Kun itse hallitus rikkoo sopimusta, on syylliset haettava muualta. Näinhän se tuntuu olevan yleisemminkin esimerkiksi ta-

louspolitiikassa. Kun hallituksen talouspolitiikka on ajautunut karille, ovat tavalliset kansalaiset pääsyyllisiä. Tässäkin on todettava, että samat henkilöt, jotka ovat olleet määräämässä kunnille uusia tehtäviä, jotka ovat lisänneet kuntien käyttötalousmenoja, ihmettelevät nyt avoimesti ja julkisesti sitä, miten kuntien käyttötalousmenot ovat kasvaneet. Nimittäin kuntien käyttötalousmenojen kasvu johtuu valtaosaltaan valtion kunnille määräämien tehtävien hoitamisesta. Asian kaataminen kuntien niskaan on selvää vastuun pakoilua.

Vaikka järjestelyasiakirja on hallituksen yksipuolisin toimin romutettu, on silti syytä toivoa vakavammin otettavia neuvotteluja hallituksen ja kunnallisten keskusjärjestöjen välillä. Valtion ja kuntien on kyettävä sopimaan ja pitämään myös sopimukset yhteisistä pelisäännöistä, joilla julkisen hallinnon kasvua hillitään. Se on yhteinen etu, ja se on koko kansakunnan etu.

Kunnilla on menopaineita ilman valtion uusia toimiakin. Erityisesti kuntatyönantajan eläkevastuun kattaminen merkitsee KVTEL-maksujen korottamista lähivuosina. Tällä hetkellä kuntatyönantajan eläkevastuut on arvioitu noin 150 miljardiksi markaksi, josta on rahastoituna vasta hieman yli 2 miljardia. Samoin kunnilla on käytettävissään mm. verontasausrahastot, mikäli liikaa rahaa joillekin kunnille sattuisi kertymään. Ei tarvita hallituksen esittämiä järjestelyasiakirjarikkomuksia.

Ympäristöministeriön pääloukka herättää myös ristiriitaisia tunteita erityisesti asuntolaitiikassa. Toisaalta jälleen kerran ollaan korottamassa asuntotuotantotavoitteita, ilman että osoitetaan riittävät keinot tavoitteiden toteuttamiseksi. Viime talvena käytiin välikysymyskeskustelu, jonka yhteydessä esitin keskustan ryhmäpuheenvuorossa erillisen asuntoministeriön perustamista. Perustana ajatukselle oli, ettei ympäristöministeri kykene hoitamaan ympäristö- ja asuntoasioita yhdessä kunnolla. Esitys näyttää olevan entistä ajankohtaisempi. Maahamme tarvitaan pikaisesti oma asuntoministeri tai oma asuntoministeriö, jotta asuntoasioiden hoitoon hallituksessa saadaan riittävää potkua. Nykyisellään tilanne on todella surullinen. Pahimpia epäkohtia asuntobudjetissa ovat riittämättömät toimenpiteet vuokra-asuntotilanteen korjaamiseksi, omistusravajärjestelmän

lopettamiskaavailut ja korjausrahoituksen riittämättömyys.

Budjettiesityksessä on maininta, että valtion omistusasuntolainoitus muutetaan vuoden 1991 alusta korkotukilainoituksesi, mikä tarkoittaa yksiselitteisesti omistusravajärjestelmän lopettamista. (Min. Liikanen: Taas väärin!) — Toivottavasti ministeri Liikanen voi kertoa meille tarkemmin, mitä tämä esitys käytännössä tarkoittaa. Budjetista nimittäin tällainen johtopäätös on väistämätön. (Min. Liikanen: Se osoittaa huonoa lukutaitoa!) — Valitettavasti olen yrittänyt lukea ja luetuttanut myös asuntoasioista vastaavilla virkamiehillä, mitä tämä mahdollisesti pitää sisällään. Heillä ei ole ministeri Liikasen salattua tietoa, josta me kaikki varmasti kohta pääsemme nauttimaan, kun ministeri kertoo meille, mitä tilalle esitettävä korkotukijärjestelmä sisällään pitää.

On todettava ja vaadittava, että omistusravajärjestelmä tulee säilyttää ja sitä tulee pidentää mm. pidentämällä laina-aikaa, korottamalla lainoitusarvoja ja lieventämällä luovutusrajoituksia. Omistusravajärjestelmä on tehtyjen heikennystenkin jälkeen yhä ainoa toimiva vaihtoehto pieni- ja keskituloisille oman asunnon hankintaan. Mikäli tämä järjestelmä romutetaan, merkitsee se asukaskierron vähentymistä vuokra-asunnoissa ja vuokra-asuntotilanteen kiristymistä entistään.

Korkotukilainakokeilu, josta meillä on nyt kokemuksia, ministeri Liikanen, on ollut epäonnistunut aivan kuten lain käsittelyssä eduskunnassa keskustan ja laajemminkin opposition taholta todettiin. Tuolloin tuli kuitenkin lausuttua väärä arvio, jonka haluan nyt korjata eduskunnan pöytäkirjaan. Tuolloin nimittäin väitin, ettei yhtään korkotukilainaa tulla myöntämään kokeilujärjestelmän puitteissa. (Min. Liikanen: Mutta yksi on myönnetty?) — Väärin, kaksi! (Min. Liikanen: Hyvä!) Kaksi korkotukilainaa on myönnetty koko maassa ja tämän haluan myös ministeri Liikasen läsnä ollessa korjata. Tuli väärä arvio esitettyä järjestelmän toimivuudesta. Järjestelmä on toiminut. Kaksi korkotukilainaa on koko maahan kyetty niillä ehdoilla myöntämään. Ongelmanahan on se, että korkotukijärjestelmäkokeilu ei toimi heikkojen ehtojensa takia. Mikäli tämän tyyppistä järjestelmää tarjotaan tilalle, kyllä

käy surku oman asunnon hankkimiseen pyrkiviä pieni- ja keskituloisia.

Budjettiesityksessä ei ole mitään tietoa uuden korkotukijärjestelmän sisällöstä. Toisaan, niin kuin toivoin, nythän meillä on tilaisuus ministeri Liikaselta tätä salattua tietoa saada. Omistusravajärjestelmän lakkauttaminen herättää kuitenkin aiheellista huolestumista. Pelättävissä on, että kaavailtu korkotukijärjestelmä on vain välivaihe ja tavoitteena kokonaan lopettaa valtion tuki pieni- ja keskituloisten omistusasunnon hankkimiselta. Nimittäin hallituksen linja tässä on ollut hyvin johdonmukainen. Koko ajan omistusravajärjestelmän ehtoja on heikennetty, järjestelmää vesitetty. Nyt se ollaan muuttamassa korkotukijärjestelmäksi, josta ei ole mitään tietoa. Nyt onkin mielenkiintoista ja tärkeää saada joko ympäristöministeriöltä tai valtiovarainministeriöltä selkeä tieto, mitä hallitus todella aikoo, jotta eduskunnassa kyetään asiaan ottamaan riittävän selkeä kanta. Nimittäin täytyyhän vaihtoehdosta olla jotakin tietoa ennen kuin sitomaan käsiä nykyjärjestelmän lakkauttamiseksi.

Oman asunnon hankkijoita rangaistaan tälläkin kertaa hallituksen toimesta asuntolainojen korkojen vähennysoikeutta leikkaamalla. Jos asuntopolitiikasta laajemminkin toteaisi, niin siellä on tietysti myönteisiäkin kohtia. Minusta myönteistä on se, että nyt kehitellään myös asumisoikeusasuntokokeilu. Se on hyvä askel oikeaan suuntaan. Toivottavasti myös otetaan askelia osuuskunta-asumisen kehittämisen suuntaan.

Mutta toiveita, vaatimuksia ja korjausvaraa asuntopolitiikassa edelläkin esitetyn lisäksi on. Tarvitaan hitas-järjestelmän korjaamista ennen kuin se laajennetaan koko maahan. Tarvitaan asuntosäästöpalkkiojärjestelmän kehittämistä. Tarvitaan perusparannustoimintaan lisävaroja. Mutta erityisesti tarvitaan uusia toimenpiteitä vuokra-asuntotarjonnan lisäämiseksi, ja on todettava se, että hallituksen toimenpiteet, joilla tähdätään pelkästään aravavuokra-asuntojen lisäämiseen, ovat tässä suhteessa riittämättömiä. Vuokra-asuntoaravatuotanto pitäisi kaksinkertaistaa, ja sittenkin vuokra-asuntojen kokonaismäärän lisääntyminen olisi vähäistä. Kun tämä ei ole mahdollista, loppupäätelmänä on se, että vapaarahoitteista vuokra-asuntotarjontaa tulee lisätä. Porkkanoita tarvittaisiin, ja keskuksen taholta on syytä esittää uudelleen

esityksemme määräaikaisesta verovapaudesta vuokratuloille, mikäli vuokranantaja vuokraa asunnon riittävän pitkäksi ajaksi vuokralaiselle.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Suomen valtion budjetti vuodelle 1990 noudattaa etujen karsimisen linjaa, kuten kaikki toiminnot viime aikoina ovat noudattaneet. Kun samanaikaisesti ja suuriäänisesti julistetaan kulutusjuhlan jatkuvan, täytyy kiristyslinjan antaa toisaalle se, mitä se toisaalta ottaa. Eli yksinkertaistaen on todettava, että rikkaiden rikastuttamisen ja köyhien köyhdyttämisen linja on tullut Suomeen oleilemaan. Muutamia vuosia sitten seurattiin kriittisesti, miten USA:ssa ja Englannissa vähennettiin kaikin tavoin kansan suuren enemmistön etuja ja samanaikaisesti hyvin toimeentuleville jaettiin etuja kaikissa ylimmän tason päätöksissä. Nyt tämä sama poliittinen päätöksentekotapa ja linja on omaksuttu Suomessakin. Mikäs onkaan ollut omaksuessa, kun kansalta on saatu siihen valtakirja suurilla katteettomilla lupauksilla, jotka ovat sisältäneet täysin toisenlaista olevan luvassa. Nykymaailma on täynnä huijausta ja huiputusta. Vuoden takainen veronkevennys on malliesimerkki huijauksesta. Juuri niin suuriäänisesti ja valtaisalla mediatapahtumalla ei kaikkia heikennyksiä ole sentään kehdattu markkinoida.

On aiheellista kysyä, kuinka kauan kansa uskoo valheisiin ja katteettomiin lupauksiin. Tuskin enää seuraavien vaalien aikaan nukutaan niin sitkeästi kuin viime vaaleissa. Näihin uniin hallitus kuitenkin ilmeisesti luottaa, ja mikäs sen on luottaessa, kun laaja tiedotuskoneisto ja lähes kaikki julkisuus kattavasti ovat tukemassa hallituksen toimia köyhien köyhdyttämisessä ja rikkaiden rikastuttamisessa. (Min. Liikanen: Sekin väärin!)

Voisi luetella monia konkreettisia esimerkkejä siitä, mihin on tultu. Lähes jokaisessa perheessä tunnetaan vanhusten elämän toivoton tila, ellei omien niin naapurien. Yhä useammat iäkkäät ja sairaat vanhukset riutuvat yksinäisissä asunnoissaan jopa täysin liikuntakyvyttöminä. Laitoksissa ei ole tilaa eikä henkilökuntaa. Sairaaloista viedään vanhus yksinäiseen asuntoon, vaikka ei valvoista ja hoitajista ole tietoakaan. Aikaisemmin tämä olisi todettu heitteillejätöksi. Nyt se on mallia suuresta lännestä. Jos ei ole

varaa ja kykyä selviytyä yksinään, uskotaan, että kai joku naapuri tai tuttava auttaa. Tietääkö Suomen hallitus, montako vanhusta on tänäkin vuonna kuollut olosuhteissa, jotka yksinäisyys on aiheuttanut? Tiedän henkilökohtaisesti useampia. Kun huudoista ja koputuksista huolimatta apua ei ole kuulunut, tulos on ollut vaikea kuolema, johon mitään apua ei mistään tule. Sellainenko on palkka niille, jotka ovat olleet rakentamassa hyvin toimeentulevien kulutusjuhlaa tähän maahan?

Tämä on vakava tosiasia. Miksi maan sosiaaliturva antaa varmaa turvaa ja taloudellistakin apua paremmin niille, joilla taloudellista turvallisuutta on asunto-omaisuuden lisäksi pankeissa ja tuottavissa kiinnityksissä? Miksi terveydenhoitomme suosii niin kattavasti hyvin toimeentulevia, mutta jättää pelkän kansaneläkkeen varassa olevat vuosi- leikkausjonoihin? Miksi omaisuutta vailla olevilta ihmisiltä jopa suoraan kielletään mahdollisuus päästä hoitoon ja leikkauksiin?

Näitä kysymyksiä voisi jatkaa. Se on todellisuutta tämän päivän Suomessa. Ei ole mikään salaisuus, miten tämän suomalaisen yhteiskunnan palvelut toimivat. Kyllä konkreettisia esimerkkitapauksia sentään käsitellään silloin tällöin myös televisiossa. Miksi tällaista epäoikeudenmukaisuutta sallitaan, kun sen olemassaolo tiedetään ja tunnetaan?

Ensi kädessä on maan hallitus vastuullinen näistä sosiaali- ja terveydenhoitomme heikkouksista. Kun hallituksella nyt on ylimääräisiä miljoonia kansalta koottuja verovaroja, tulisi ensi sijalla olla edellä mainittujen kipeiden ongelmien poistaminen. Mutta nykyiset jupit maan hallituksessa näyttävät olevan liian kaukana siitä kovasta totuudesta, joka koskettaa kansamme heikompia jäseniä jokainen päivä ja jokainen tunti, niin ettei hallituksen vastuuta saa millään heräämään. Siihen tulokseen on pakko tulla, kun kuuntelee täällä käytyä keskustelua ja lehtien palstoilla olevia mielipiteitä.

Suuria summia kyllä sijoitetaan ihan tarpeettomiin ja tavallisen kansalaisen kannalta jopa vahingollisiin kohteisiin, mutta pienen ihmisen ylitse kävellään sokeina ja kuuroina. Ministerien palkkoihinkin lisättiin silmää räpäyttämättä yhdellä kertaa vähätuloisen moninkertainen kuukausitulo, mutta terveydenhoitohenkilöstön palkat on jäädytetty. Sitten

valitellaan henkilöstöpulaa juuri näillä tärkeimmillä palvelualoilla, joissa pääosin työskentelee naisia.

Lasten päivähoito niin ikään on vaikeuksissa jatkuvan henkilöstöpulan johdosta. Korjauksia ei vain ole näkyvissä, sillä rahat sijoitetaan jo ennestäänkin korkeiden palkkojen nostamiseen.

Koska tässä ensi vuoden tulo- ja menoarvion käsittelyssä on tarkoitus antaa eväitä maan hallitukselle, opposition taholta olemmekin niin tehneet varsin kattavasti ja konkreettisesti myös yhteisillä kirjallisilla aloitteilla ja sen lisäksi esittäneet varsin perusteellisia mielipiteitä, joten maan hallitus ei voi ainakaan väittää, ettei se ole saanut tietoa siitä, miten maassa asioita toivotaan korjattavan.

Kansainväliset kysymykset ovat olleet runsaasti esillä tässä keskustelussa, mutta ei mielestäni riittävästi. Eurooppaan nyt ollaan tunkemassa kaikin keinoin, eikä siinä vauhdissa ole paljon kyselyä, mitä järkeä tuossa kaikessa touhussa on, ei sitäkään, mitä seurauksia kansamme vähätuloiselle osalle jatkossa on luvassa.

Liian nopeasti näyttää unohtuneen myös se tosiasia, että ilman viime vuosikymmenen neuvostokauppaa ja -yhteistyötä eivät tässä maassa viettäisi kulutusjuhlaa sen paremmin ammattimiehet kuin yritystoimintakaan. Konkurssiin olisivat menneet jo ajat sitten monet turkulaisetkin yritykset ilman neuvostovientiä. Nyt sitä ollaan kuitenkin niin mahtavasti omillaan toimeentulevia, että jokainen päivä hyökätään tuota suurta auttajaa kohtaan milloin milläkin tavoin.

Ihan jokapäiväiseksi tölvimiseksi on muodostunut kirjoittelu sanomalehdissä, ja radio ym. julkiset tiedotusvälineet tekevät samaa myyräntyötä sen kuin kerkiävät. Sitä sanotaan nyt avoimuudeksi. Sitähän se onkin, kun vihdoinkin taas saa vapaasti nostaa esiin tähän kansaan niin syvästi juurrutettua neuvostovastaisuutta. Jos saadaan tieto, mistäpäin maailmaa tahansa, jossa on jotakin kielteistä Neuvostoliittoa kohtaan, niin varmaa on, että sitä toivotetaan kaikissa uutisissa ja muissa medioissa. Eesti ja Baltian maat ovat kelvanneet välineiksi, joilla hyökätään Neuvostoliittoa vastaan kaikin keinoin. Sitä on jo ihmetelty naapurimaissammekin lännen suunnalla. Oikeastaan suomalaiset ovat osasyylisiä jopa Eestin vaikeuk-

siin, kun ovat olleet yllyttämässä vaikka mihin.

Samanaikaisesti Suomelle niin tärkeä maa-kaasuputken lisärakentaminen ei etene, vaikka esimerkiksi Turun eteläisen piirin kansanedustajat ovat olleet aktiivisesti liikkeellä asian kanssa jo pitkään. Jossain on jarruja, jotka eivät halua edistää maamme etujen mukaista yhteistyötä Neuvostoliiton kanssa. Jospa maan hallitus ottaisi huolekseen kantaa vastuuta myös siitä, miten yhteistyön jarrut voidaan poistaa ja myös kielenkäyttöä siivota.

Valtiovaraministeri Liikanen pyysi vastauspuheenvuorossaan juuri linjapuheita eikä syvälle yksityiskohtiin meneviä neuvoja, joten yritän muistuttaa edelleen eräistä keskeisimmistä tavallista suomalaista koskettavista epäkohdista, niistä joihin hallitukselta odotetaan puuttumista, niin että ongelmia aleen poistaa ja epäkohtia korjata.

Julkisten menojen kasvua on rajoitettu, mutta pankit saavat edelleen tunkea rahaa kaikilla mainoskanavilla, ja mainostavaraa saadaan tunkea joka kotiin melkein ovista ja ikkunoista. Ainakin mainosten virta on Suomessa suurempi kuin missään muualla maailmassa. Tämän syksyn aikana sitä on tunnettu kouluihin ja erityisesti lapsille miljoonien markkojen edestä. Kysyn vain tässäkin yhteydessä, kuka sen kaiken maksaa. Tietysti kuluttaja. Sitten ihmetellään, miten kallis tämä maa on. Totta kai ruokatavaroidenkin mainonta kohottaa niiden hintoja. Eikö hallitus lainkaan huomaa, missä ne epäterveet ilmiöt eniten vaikuttavat? Hallitus on lepsu. Sitä on täällä toistettu, ja siihen voi hyvin yhtyä.

Täällä on myös todettu, että mainontaan tuhlataan 7 miljardia vuosittain. Olen varma, että se ei riitä. Millä lasketaan sitten ne kulut, joilla saaste lisääntyy, sekä roskamäärät että kaiken muun kaman pois kuljetus? Asun kerrostaloalueella, missä suuret jätessäiliöt tyhjenetään joka toinen päivä ja vain kolmen talon jätteistä. Jospa verotuloja koottaisiinkin turhista tuotteista eikä lainkaan elintarvikkeista ja välttämättömyystarpeista, kuten hallitus nyt tekee, niin oltaisiin paljon järkevämmillä jäljillä.

Kun normaali perhe maksaa 5 000 markkaa veroa vuosittain elintarvikkeistaan ja muista välttämättömistä tarvikkeista, on se kohtuutonta. Juuri tätä kauttahan hallitus

ottaakin vähätuloisilta, jotta se voi lahjoittaa ne suurituloisille ja suuryrityksille. Perusturvan takaamisesta on puhuttu, mutta käytäntö lisää turvattomuutta muodossa ja toisessa. Kuntien verotus täydentää köyhiltä kynimistä lainsäädännön kautta ja avulla. Kaiken takana on kuitenkin valtiovalta ja sen lukiutunut päätöksentekokoneisto, joka pakottaa eduskunnankin nöyräksi kannattajakseen vähäisellä enemmistöllään. En ole ennustajaekko, jos totean, että edestään se hallitus vielä löytää sen, minkä se nyt tässäkin tulojen menoarviossa taakseen jättää.

Ed. Paavilainen: Arvoisa puhemies! Kansainväliset suhteet ovat toisen maailmansodan jälkeen heilahdelleet voimakkaasti. 1970-luvun liennytystä seurasi uusi kylmä sota 80-luvulla. Nyt käynnissä oleva liennytys näyttää kuitenkin käännekohdalta ihmiskunnan historiassa. Varustelusta on muodostunut suurvalloille sietämätön taakka. Taloudelliset ongelmat jättävät varjoonsa huolen turvallisuudesta. Ympäristön tuhoutuminen askarruttaa ihmisten mieltä enemmän kuin sodan uhka. Rauha on kypsytännyt mielet Euroopan jaon lopettamiseen. Paluu kulttuuri-Euroopan historialliseen ykseyteen näyttää mahdolliselta.

Sopimus keskimatkojen ydinohjusten tuhoamisesta viitoitti tien aseidenriisuntaan. Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen neuvottelut strategisten ydinaseiden vähentämisestä sekä sotilasliittojen neuvottelut tavanomaisten aseiden vähentämisestä Euroopassa ovat alkaneet suotuisasti. Osapuolten avaustarjoukset lupaavat kymmenien prosenttien vähennyksiä erilaisissa aseissa ja joukoissa. Neuvostoliitto on aloittanut asevoimiensa yksipuoliset vähentämistoimet.

Suomi ei ole tässä näytelmässä syrjästä katsojan osassa, vaan osallistuu aktiivisesti neuvotteluihin luottamusta lisäävistä toimituksista Wienissä sekä seuraa muiden puolueettomien ja sitoutumattomien maiden tavoin tarkasti varsinaisia aseidenriisuntaneuvotteluja.

Aseidenriisunta, aseiden tuhoaminen ja poistaminen sotilasliittojen törmäyslinjalta ei vielä riitä. Pienet puolueettomat ja sitoutumattomat maat haluavat myös takeita siitä, että määrällisiä vähennyksiä ei kompensoida laadullisella varustelulla, kuten tulivoiman ja liikkuvuuden lisäämisellä. Sotaharjoituksille

ja muulle toiminnalle, joka voi ennakoida yllätyshyökkäystä, on asetettava entistä tiukemmat rajat.

Arvoisa puhemies! Te olette Jämsänkoskella maanpuolustusjuhlassa 22.7. tänä vuonna pitämässänne puheessa kehottanut eduskuntaa puolustuspoliittiseen keskusteluun. Sellainen on tarpeen jo siitä syystä, että torjuntahävittäjien uusiminen tuo eduskuntaan suurimman sotien jälkeisen hankintapäätöksen. Budjetin yleisen tiukkuuden pitää tuntua myös puolustusministeriön pääloukassa. Säästömahdollisuuksia löytyy mm. organisaatiotasojen ja varuskuntien vähentämisessä. Tiukan taloudenpidon tavoite ei kuitenkaan riittävästi tule esille budjetin puolustusministeriön hallinnonalan kohdasta "Sotilaallinen maanpuolustus", sen selvitysosasta.

Tutkijat ovat epäilleet, että puolustusmenot ovat jo monia vuosia kasvaneet enemmän kuin muiden hallinnonalojen menot keskimäärin. Myös hankintamenojen osuus puolustusbudjetista on pysynyt korkeana. Poliitikka ei kuitenkaan ole matematiikkaa ja logiikkaa, mutta yhteisistä menoista puhuttaessa on tiedettävä, mihin rahat menevät.

Puolustusvaliokunnan sosialidemokraattiset jäsenet ovat useaan otteeseen kiinnittäneet huomiota eduskunnan vähäiseen vaikutusmahdollisuuteen puolustusmenoista päätettäessä, koska vuodesta toiseen kyseiset menot ovat sidotut tilausvaltuuksiin. On perusteltua syytä kysyä, onko tilausvaltuutus yleensä nykyaikaiseen avoimeen budjettipolitiikkaan sopiva budjettimenettely. Poikkeuksellista se joka tapauksessa on ja tekee budjetin vaikeaselkoiseksi puolustusmenojen osalta.

Muutenkin olemme toivoneet eduskunnan päätösvalan lisäämistä puolustuspoliittisissa kysymyksissä, kuten esimerkiksi Ruotsissa on tapana. Tämä edistäisi epäilemättä puolustuspoliittista keskustelua eduskunnassa. Tulevaisuuden haasteet edellyttävät parlamentaarisuuden lisäämistä puolustuspoliittisessa päätöksenteossa. Sitä eivät korvaa parlamentaariset puolustuskomiteat eikä myöskään turvallisuuspoliittinen neuvottelukunta. On nimenomaan kehitettävä puolustusasioiden käsittelyä täällä. Puolustuspoliittinen selonteko mahdollistaa puolustuspoliittisen keskustelun, mutta ei sellaisenaan lisää eduskunnan päätösvaltaa. Puolustusaajattelun kes-

keiset lähtökohdat tulee saattaa laajaan käsittelyyn.

Eräät tutkijat ovat todenneet puolustuspolitiikassa muutosta siten, että sotilaallisen miesvoiman merkitys vähenee ja tuotannon, teknologian ja pääoman merkitys lisääntyy. Tältä kannalta he eivät pidä yllättävänä sitä, että turvallisuuspolitiikan johto myös Suomessa on kiinnittänyt aikaisempaa enemmän huomiota puolustustalouden kysymyksiin. Kansalaiskeskustelu on vilkastunut myös puolustuspoliittisissa kysymyksissä. Puhemies Sorsa edellä mainitussa puheessaan mainitsi: "Puolustusvalmiuden välttämättömyys myönnetään poliittisen kentän laidasta laitaan." Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan vuosittaiset mielipidemittaukset osoittavat, että puolustustahto Suomessa on edelleen korkealla. Eräissä selvityksessä todettiin, että se olisi kolmanneksi korkeimmalla sijalla maailmassa.

Päätökset torjuntahävittäjien hankinnasta jouduttaneen tekemään ensi vuoden kuluessa, viimeistään vuonna 1991. Siihen mennessä ei ole realistista odottaa ratkaisuja Euroopan aseidenriisuntaneuvotteluissa. Vaikka neuvottelutulos saataisiinkin lähitulevaisuudessa, sen läpivienti eri maiden parlamenteissa kestäisi aikansa puhumattakaan sopimusten toteuttamisesta. Kymmenkunta vuotta kuluneen helposti, ennen kuin Keski-Euroopassa on siirrytty uuteen asetelmaan. Aseidenriisunnan ulottuminen Pohjois-Eurooppaan ei ole toistaiseksi näköpiirissä. Ruotsi kehittää puolustusvalmiuttaan, erityisesti ilmavoimia, ja siellä on korostettu virallisissa yhteyksissä Pohjolan muuttuneen strategisesti keskeiseksi alueeksi. Naton ilmatukea Norjalle on vahvistettu, ja sotaharjoituksia pidetään säännöllisesti länsiliiton puitteissa. Merialueet ovat kokonaan aseidenriisuntaneuvottelujen ulkopuolella. Risteilyohjuksia jää Startista huolimatta runsaasti jäljelle, ja niitä kehitetään entistä vaikeammin torjuttaviksi. Kuolan niemimaa pysyy Neuvostoliiton tärkeimpänä strategisena ydinasevoimien tukialueena. Suomen pohjoisosien enempää kuin maan muidenkaan osien puolustusta ei voida laiminlyödä, kun aiomme pitää kiinni yya-sopimuksen velvoitteista. Ilmatilan valvonta ja alueloukkausten ehkäiseminen on puolueettomuuspolitiikan kannalta ensisijaisen tärkeitä. Yya-sopimus on osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi Suomen ja Neuvosto-

liiton turvallisuussetujen yhteensovittamisessa. Euroopan muutoksen edetessä myönteiseen suuntaan on luonnollista, että sopimuksen asemasta syntyy keskustelua. Yhteisen eurooppalaisen kodin tai rauhanjärjestyksen toteutuksessa sopimusjärjestelmä voi tulla uuteen tarkasteluun. Asioiden ollessa nyt tällaisessa käymistilassa ei rakenneta mitään etsimällä uusia tulkintoja tai yrittämällä muotoilla uudelleen yya-sopimuksen artikloita. Suomi palvelee parhaiten Euroopan rauhaa pitämällä kiinni puolueettomuuspolitiikastaan, toimimalla aktiivisesti aseidenriisunnan puolesta ja noudattamalla vakiintunutta puolustuspoliittista linjaa. Muutoksessakin tarvitaan vakavuutta, ei kuitenkaan passiivisuutta.

Pohjoisten merialueiden aseidenriisunta ja luottamusta lisäävät toimet on saatava neuvottelujen kohteeksi. Taktiset ydinaseet on hävitettävä, tai ainakin niitä on vähennettävä minimiin ja luotava ydinaseista vapaa käytävä Keski-Eurooppaan.

Pohjolan ydinasettoman vyöhykkeen toteutuminen on lähellä silloin, kun Keski-Euroopassa päästään seuraavaan vaiheeseen ydinaseiden vähentämisessä, niin kuin Te, puhemies Sorsa, arvioitte puheessanne Jämsänkoskella. Vyöhykkeen valmisteluja on kärsivällisesti jatkettava Pohjolan puolueettomien ja Nato-maiden kesken.

Lopuksi haluan vielä siteerata Teitä, herra puhemies: "Sen verran meiltä oikeutetusti odotetaan, etteivät tekomme sodi aktiivista aseidenriisuntapolitiikkaamme vastaan."

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Pidän ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen suurimpana epäkohtana sitä, ettei lasten kotihoidon tukeen esitetä tasokorotusta. Koko tämä vuosi on eduskunnassa keskusteltu siitä, että vuoden 1990 alussa voimaan astuva valintaoikeus lasten kotihoidon tuen ja kunnallisen hoitopaikan välillä edellyttää voimakkaista toimenpiteitä. Jotta valintaoikeus todella toteutuisi ja olisi kaikkien, myös vähävaraisimpien, perheiden käytettävissä, pitäisi kotihoidon tukea korottaa reilusti. Hallitus ei esitä lainkaan tasokorotusta. Sen sijaan kyläkin esitetään työssä käyville maksettavan osittaisen kotihoidon tuen jatkamista. Sen nettovaikutus on lähes olematon perheiden kannalta mutta sen aiheuttama byrokratia mutkikas. Olisi ollut järkevämpää tämä jo

alun perin ihmetystä herättänyt tukimuoto siirtää lapsilisien ja kotihoidon tuen korotuksiin.

Nyt tehty esitys jatkaa sitä sosiaalipoliittikan linjaa, jolla työssä käyvien sosiaaliturva jatkuvasti paranee suhteessa muuhun sosiaaliturvaan. Käsitykseni mukaan kotihoidon tukeen sisältyvät ratkaisut on tehty vastoin sosiaali- ja terveysministereiden kantaa. Tämä on hyvä esimerkki siitä, mitä syntyy, kun sosiaali- ja perhepolitiikkaa tuntemattomat herrat tekevät lopulliset päätökset.

On merkillistä, miksi ei ratkaisua perheitä ja lapsia koskevassa tärkeässä asiassa saada aikaan. Unohdetaanko se, että kaikkien puolueiden kannattajissa on sekä kotihoidon että kunnallisen päivähoitopaikan valitsijoita? Kaikissa perheissä ratkaisu lapsen päivähoitomuodosta mietitään paitsi perheen ja lapsen kannalta myös perheen taloudellisen tilanteen perusteella. Tässä tilanteessa on selvää, että alhainen kotihoidon tuki ohjaa perheitä valitsemaan kunnallisen päivähoitopaikan silloinkin, kun heidän toivonsa hoidon ratkaisemiseksi olisi toisenlainen.

Kotihoidon tuen korotusta vastustetaan mm. sillä perusteella, ettei olisi varaa nostaa sairauspäivärahaa, johon kotihoidon tuen perusosa on sidottu. Tämä on tekosyy. Jos ei ole halua sairauspäivärahan tasokorotuksiin, riittää kotihoidon tuen irrottamiseen sairauspäivärahasta vain poliittinen tahto. Mutta kun sitä tahtoa ei ole sosialidemokraateilla, ei muutosta synny. Toivon, että kotihoidon tuen vastustus eduskuntakäsittelyssä murenee ja kotihoidon tuen tasokorotukselle löytyy täällä kannatusta. Naiset, jotka eduskunnassakin kantavat vastuun sosiaalipoliittikan suuntaviivoista, voisivat tässä asiassa tehdä yhteistyötä yli puoluerajojen.

Perusturvaa pitäisi muutenkin vihdoinkin korjata. En hyväksy sitä, että mm. opiskelijat pakotetaan hakemaan toimeentulotukea. Kuntien on maksettava toimeentulotukea, koska se on korkeampi kuin opintotuki. Tätä kautta siirretään kunnille opiskelijoiden toimeentulosta huolehtiminen. Ensisijaisen perusturvajärjestelmän tulisi tarjota riittävä tuki ilman täydentävää toimeentulotukea. Siksi on mielestäni opintotukea korotettava niin, että se riittää toimeentulon turvaajaksi, niin kuin on tarkoitettukin.

Opiskelijoiden asuntotilanne on vaikea. Monet ratkaisevat asunto-ongelman osta-

malla opiskelupaikkakunnalta asunnon. Nämä opiskelijat jäävät asumistuen ja asumislisän ulkopuolelle. Olisi oikeudenmukaista, että myös nämä opiskelijat pääsisivät jommankumman asumistukijärjestelmän piiriin. Tämä ongelma on tiedostettu, mutta siitä huolimatta tämän budjetin yhteydessä ei ratkaisua esitetä.

Arvoisa puhemies! Osallistuin syyskuun alussa Etyk-maiden nuorten parlamentaarikokoukseen Varsovassa. Puolalaiset edustajat pitivät kokouksessa vahvasti esillä Puolan poliittista tilannetta. Yhtä paljon he puhuivat Puolan ympäristöongelmista. Nuoret ovat siellä tilanteesta todella hädissään ja odottavat muilta mailta apua ongelmien ratkaisemiseksi. Budjetissa esitetään nyt 30 miljoonaa markkaa Suomen ja Puolan väliseen ympäristöyhteistyöhön. On tärkeää antaa taloudellista apua ja tietoa niille maille, joissa saasteongelmat ovat valtavat ja resursit ongelmien ratkaisemaan omin voimin olemattomat. Omat toimenpiteemme saasteongelmien ratkaisemiseksi Suomessa ovat turhia, jos naapurimme jatkavat saastuttamista. Avulle on siis myös täysin itsekkäät perusteet, joten Puolan kanssa tehtävälle ympäristöyhteistyölle tuskin löytyy arvostelijoita.

Suomi esiintyy mielellään maailmanparantajana. Suomen kannattaa mielestäni tätä intoaan käyttää hyväksi ympäristöongelmien ratkaisemiseksi yhteistyössä eri maiden kesken.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Haluan omassa tarkastelussani käsitellä erityisesti muutamia Pohjois-Suomen kannalta tärkeitä kysymyksiä, mutta sitä ennen muutama yleinen luonnehdinta budjetista.

Vaikka kuinka yritti, oli oikeastaan aika vaikea löytää budjetista hyviä puolia. Niin paljon enemmän kielteisiä siellä on, ja ne jäävät päälimmäisille esille budjetin tarkastelussa. Kansalaisille on tullut hyvin tietoon se, että ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksellä kerätään jälleen ehkä hallituksen tulevaan vaalikirstuun miljardeja markkoja. Tänä vuonna sinne menee lähes 10 miljardia ja ensi vuonna yli 10 miljardia, joten hallituksella alkaa kohta olla vaikeuksia myös rahojen sijoittamisessa. Kaikilla muilla on tiukkaa paitsi valtiolla. Tämä rahastointi

tapahtuu pääasiassa juuri vähäväkisten ihmisten kustannuksella. Hallitushan ei tee, kuten täällä on moneen kertaan osoitettu, budjettiesityksessään yhtään sosiaalipoliittista uudistusta, vaikka siihen olisi jo pitkään ollut vahvoja perusteluja.

Perusturvauudistus ei näytä olevan hallitukselle mitenkään merkittävä asia. Pienituloisten aseman kiristyminen on tosiasia. Inflaatio pysyttelee ensi vuonnakin korkeana. Vuosi sitten hallitus väitti, että tänä vuonna inflaatio on korkeintaan 4,5 prosenttia. Se on ollut jatkuvasti pari prosenttiyksikköä korkeampi, ja ennustetaan, että se ensi vuonna jälleen kasvaa, mistä on seurauksia ja vain kielteisiä. Kun hallitus esittää vielä liikevaihtoveron korottamista yhdellä prosenttiyksiköllä pysyvästi ja kerää tällä tavalla valtiolle satoja miljardeja markkoja lisää kansalaisilta, sekin rasittaa ennen kaikkea pienituloisia ihmisiä ja niitä, jotka eivät veroja maksa.

Liikevaihtoverosta jäi mieleen SMP:n ed. Kettusen näkökulma. Hän oli myös sitä mieltä, että nyt esitetty on huono uudistus, ja ymmärsin, että SMP:ssä ollaan yleisesti esittämässä, että pysyttäisiin liikevaihtoverossa 16 prosentissa. Toivotaan, että näin yksi hallituspuolue menettelee, ja varmasti sille tukea ainakin keskustalta tulee.

Sosiaalipuolella hallitus korottaa kuitenkin omavastuita huomattavasti yli inflaation, ja tämäkin tulee juuri pienituloisille ja lapsiperheille kielteisenä esille. Näyttää siltä, että kuntatalous joutuu yhtä lailla kireään tilanteeseen kuin pienituloisetkin ensi vuonna, ja toivoo todella sopii, että hallituspuolueiden taholla nyt mietitään tarkasti, kannattaako kuntien suhdanneveroa sittenkään antaa eduskunnalle. Monissa kunnissa on laskettu sen kielteiset seurausvaikutukset, ja esimerkiksi Raahen kaupungissa joudutaan maksamaan liki 5 miljoonaa markkaa tämän veron kautta. Pienissä kunnissa luku on lähes miljoona, ja sitä ei ole millään muulla mahdollista maksaa kuin joko veronkorotuksella taikka sitten lainaa ottamalla. Täytyy pitää mielessä, että viimevuotisen budjetin seurauksena tässä maassa yli sata kuntaa on joutunut korottamaan veroäyrin hintaa. Sitä tietä ei voida loputtomiin kulkea. Nyt jo monissa kunnissa on aivan liian korkeat veroäyrin hinnat.

Vähäisiä ilonaiheita budjetista löytyy, ja

täytyy todeta, että koulutussektorilla vihdoin jotakin hyvääkin on tapahtunut. Ammatillinen aikuiskoulutus saa budjetissa nyt kohtuullisesti lisäresursseja. Erityisen myönteistä on, että pienille yrityksille annetaan nyt koulutusrahaa ja että maatalousyrittäjien aikuiskoulutus tulee vihdoin opintovapaan piiriin. Heille myönnetään toistaiseksi kuitenkin vain viiden päivän oikeus sijaisapuun, ja tämän ei ole paljon mitään, kun on koulutuksesta kysymys, paitsi hyvä alku. Harmillista on se, että sijaisavusta tullaan perimään maksu korkeimman maksuluokan mukaisesti. Tämä saattaa olla este monen opiskelun tiellä. Nähtäväksi jää, miten tässä tulee käymään. Kuitenkin on pelättävissä, että sijaisapua ei käytetä, koska se maksaa yrittäjille niin paljon. Esimerkiksi maatalousyrittäjissä monet naiset ovat niin pienipalkkaisia, että he tarvitsisivat vähän enemmän tukea, kun lähtevät opiskelemaan.

Ammatillisten oppilaitosten rakentaminen tulee kuitenkin olemaan ensi vuonnakin pulonkaulana monilla paikkakunnilla aivan kuten peruskoulujen ja kirjastojenkin. On syytä todeta, että esimerkiksi Oulun läänissä seuraaville neljälle vuodelle on ilmoitettu 60 ammatillisen oppilaitoksen rakentamis- tai laajennushanke. Näiden yhteenlaskettu summa tänä päivänä on reilusti yli 400 miljoonaa markkaa. Kun ensi vuoden talousarvioesityksessä on otettu aivan oikein, niin ymmärän, myönteinen kanta ammattikorkeakouluverkoston luomiseen tähän maahan, tulee sekin aikanaan kasvattamaan rakentamista.

Ammattikorkeakoulun olisi kyllä toivonut jo kokeiluna alkavan ensi vuonna. Sille on kuitenkin niin paljon tehty jo hyvää perustyötä. Esimerkiksi Oulun läänissä on kaksi suunnitelmaa hyvin pitkällä, toinen Raahessa ja toinen Ylivieskassa. Näkisin, että tässä hallitus olisi voinut olla ripeämpi eikä vain nyt ensi vuonna sitten ryhtyä suunnittelemaan kokeilua, niin kuin budjettiesityksessä todetaan.

On hyvin tiedossa, että väkiluvun kasvu Pohjois-Pohjanmaalla on varsin voimakas, ja tämä johtaa suuriin peruskoulun rakentamis-paineisiin. Lääninhallituksen luvanvaraisiin hankkeisiin tulisi saada paljon enemmän rahaa, kuin nykyään ja ensi vuonna annetaan. Tiedossa on, että jos nykyvauhdilla näitä hankkeita toteutetaan, nykyisiin hankkeisiin menee jo aikaa tällä vauhdilla 25

vuotta. Sitä aikaa ei ole kyllä mahdollista odottaa, kun on kysymys peruskoululaisista.

Arvoisa puhemies! Hallituksen aluepolitiikka ansaitsee kyllä kritiikkiä. Se on kaikella tavalla huonosti hoidettu ensi vuoden budjetissa. Esimerkiksi lääninrahaa ei kyetä kasvattamaan. Siellä on 4 miljoonan markan kasvu, joka ei ole oikeastaan mitään. On syytä muistuttaa, että edellisen hallituksen viimeisessä budjetissa lääninraha oli 113 miljoonaa markkaa, ja nyt summa on pudonnut 90 miljoonaan. Kokemukset rahan käytöstä ovat kuitenkin yksinomaan myönteisiä. Tästä johtuu, että lääninraha on ulotettu koskemaan koko maata.

Lääninrahan merkitys on siinä, että määrärahoilla pystytään saamaan alulle monia hankkeita, joita muuten ei varmasti saa, ja niistä tulee sitten myöhemmin koko läänin painopistealueita. Tällä tavalla ne vilkastuttavat laajankin alueen elinkeinoelämää. Pitäisin hyvin tärkeänä sitä, että eduskunta kykenisi lääninrahaa nostamaan tuosta 90 miljoonasta markasta. Kuitenkin nyt, niin kuin tiedämme, tilalle tulee ainakin täksi vuodeksi rakennusvero, joka toisaalta lyö korville niitä hankkeita, jotka lääninrahan turvin on pantu pystyyn.

KTM:n alaiset investointi-, käynnistys- ja kehittämisavustukset ovat myös kehittyneet kielteiseen suuntaan. Tänä päivänä Oulun KTM:n teollisuuspiirissä on rahaa tälle vuodelle enää 3 miljoonaa markkaa, mikä osoittaa, että tämä raha on suosittua ja sillä saadaan hyviä tuloksia aikaan. Valitettavaa on sekin, että avustuksia myönnetään vain minimirajoin pääsääntöisesti.

Jos tarkastellaan budjettia edelleen läänin näkökulmasta, voi todeta, että maankuivat suvat ovat siellä erityisen niukat. 10 miljoonaa markkaa ei riitä koko maahan mitenkään, kun yksin Oulun läänissä hankkeita on 250 ja useita kymmeniä miljoonia markkaa maksavat.

Liikenneministeri Vennamolta loppuivat, niin näyttää, voimat ajaa liikennemäärärahoja lisää pohjoiseen. Budjetissahan on suoranaista miinusta Oulun, Lapin ja Keski-Pohjanmaan tiemäärärahoihin. Kaikki lisä on näköjään tarvittu eteläiseen Suomeen. (Ed. Aittoniemi: Lapin tiet on kunnossa!)

Muutama sana korkeakouluasioista. Tällä on kiitetty erityisesti korkeakoulurahoja. Näyttää kuitenkin aivan varmuudella siltä,

että korkeakoulubudjetissa ei tulla pääsemään lain edellyttämään 15 prosentin reaali- kasvuun. Todennäköisesti jäädään jälkeen 2—3 prosenttia, sillä hallitus ei ole ottanut inflaatiota täysimääräisenä huomioon varoja lisätessään. On tosin korostettava, että budjetti antaa, niin kuin äskenkin totesin, yleensä koulutukseen varsin kohtuullisesti varoja.

Oulun yliopiston rakentaminen ei pääse liikkeelle ensi vuonna. Tämä johtuu siitä, että hallitus antaa sinne niin vähän rahaa. Niillä 12 miljoonalla, jotka siellä tämän vuoden ja ensi vuoden luvut yhteen laskettuna on, ei voida yli 100 miljoonan markan rakentamista aloittaa. Tämä on hyvin valitettavaa, koska tätäkin seitsemättä vaihetta yliopiston rakentamisessa on jo vuositolkulla odotettu ja se näyttää aina vain siirtyvän tulevaisuuteen.

Hämmästyttä herättää myös se, että hallitus ei ole harrastanut taloudellisuutta, kun se on ryhtynyt koulutuksen laajentamista päättämään. Kuvaamataidon opettajien kohdalla näyttää siltä, että on hyvin yksipuolisesti tätä kysymystä hallituksessa tarkasteltu, kun kuvaamataidon opettajankoulutus on nyt päätetty viedä Rovaniemelle, missä sille on suorastaan olemattomat edellytykset. On käynyt aivan selvästi jo monella taholla ilmi, että Rovaniemi ei olisi ollut sopiva paikka kuvaamataidon opettajien koulutukseen. Huomattavasti paremmat taloudelliset ja muutkin perusteet olisi ollut Oululla. Oulu ei saanut myöskään ekonomikoulutusta. Mitenkään mahtaa käydä aikanaan musiikinopettajakoulutuksen, jota myös Oulun seutu ja pohjoinen tarvitsisi?

Täällä on joissakin puheenvuoroissa todettu myös, että tämä budjetti ei ole kulttuuristävällinen. Kun verrataan kulttuurimarkkaa esimerkiksi liikuntamarkkaan, erot ovat suorastaan järkyttävät. Yhtään uutta kulttuuritoimintalain edellyttämää valtionosuusvirkaa ei ole myöskään tulossa, eikä uusia musiikkioppilaitoksiakaan pääse valtionosuuden piiriin. Herää kysymys, miten tämä voi olla mahdollista. Näin vain näyttää olevan.

Budjettihan ei ole myöskään maatalousystävällinen eikä maaseutuystävällinen. Päinvastoin se kiristää entisestään maataloutta. Iltapäivällä ministeri Pohjala käytti maaseutupuheenvuoron. Tässä haluan todeta sen, että olisi todella hyvä, jos hallitus päättyisi

siihen, mitä ministeri esitti, että maataloudessa peruselintarvikkeista voitaisiin ottaa liikevaihtovero pois ja tällä tavalla ruoan hintaa saada 10—14 prosentin verran alaspäin. Hyvin paljon on viime kesän aikana puhuttu korkeasta ruoan hinnasta. Valtio voisi olla nyt kerrankin, kun sillä on paljon rahaa, niin reilu, että laskisi hintoja. (Ed. Törnqvist: Eikö välikädetkin voisi tehdä sen?)

Ed. Taina käsitteli kotihoidon tukea ja valitteli sitä, että kokoomus ei saa tukea sille. Jos kokoomuspuolue, ed. Jouppila, haluaisi, niin tämä asia menisi eteenpäin. Uskon, että muiden puolueiden ja opposition taholta löytyy kokoomukselle tarvittavaa tukea. Mutta pelkään, että kokoomus ei uskalla asiaa ryhtyä toden teolla ajamaan, koska tiedämme, että sosialidemokraatit eivät ole halukkaita kotihoidon tukea edistämään. Tämä on hyvin valitettavaa.

Mutta eniten kummastusta herättää se, että niin paljon kuin tämän vuoden aikana eduskunnassakin on puhuttu lasten päivähoitosta, sitä ei saada vieläkkään kuntoon. Budjetissa ei ole riittävästi voimavaroja päivähoitopaikkojenkaan aloittamisvaltuuksiin eikä hoito- ja kasvatushenkilöstön virkamäärien lisäämiseen. Järjestäessään päivähoitopaikkoja kunnat ovat turvautuneet myös keinoihin, jotka eivät ole pienten lasten hyvinvoinnin edistämisen eivätkä päivähoitolain alkuperäisen tavoitteen mukaisia. Esimerkkinä tästä ovat mm. koululaisten päivähoidon supistaminen, osapäiväryhmien ja erityisesti kuusi- vuotiaiden esikoululaisten aseman selkeä heikkeneminen. Meillä on eduskunnassa täysi syy kysyä: Täytyykö Suomessa lapsen oikeus saada hyvää huolenpitoa ja kasvatusta sekä yksilöllistä huomiota Holkerin hallituksen aikana? Vastaus on tällä hetkellä selkeästi ”ei”. Ensi vuoden budjettiin tulisi saada ainakin 27 000 paikalle varat, jos hallituksen valitsemaa tietä edettäisiin.

Lopuksi, arvoisa puhemies, pari sanaa hallituksen organisatorisista muutosesityksistä, jotka budjetissa ovat. En pidä kannatettavana, että siirrytään neljään merenkulku- piiriin, en pidä kannatettavana, että sotilaspiirejä lakkautetaan enkä myöskään metsä- hallituksen liikelaitostamista, joka ei tässä vielä suoranaisesti ole esillä, mutta vihjeen omaisesti. Sitä on pakko ryhtyä vastustamaan. Niin paljon kielteistä silläkin puolella tulee olemaan.

Kaiken kaikkiaan budjetista ja siihen liittyvistä laeista on vaikea löytää kovin paljon uutta ja myönteistä. Erityisesti haluan panna merkille sen, että hallituspuolueitten puheet eduskunnassa ovat aivan toista, kuin ovat teot.

Ed. Törnqvist: Herra puhemies! Kun tätä vuoden 1990 budjettia julkistettiin, josakin lehdessä oli siihen tapaan, että tämän jälkeen alkaa yleinen itku ja parku. Silloin tarkoitettiin työmarkkinajärjestöjä ja teollisuutta. Yleinen itku ja parku on kyllä alkanut täälläkin eduskunnassa, kun on kuunnellut budjettipuheenvuoroja. Saa sellaisen käsityksen opposition edustajien puheenvuoroista, että jo vuosia on menty kurjempaan suuntaan ja mennään yhä edelleen. (Ed. Kietäväinen: Ihan oikea johtopäätös!) Tuli vain mieleen, että kun puhutaan näistä vanhoista hyvistä ajoista, että kun mietitään aikaa esimerkiksi parikymmentä vuotta sitten, niin kuinkahan hyvin meillä oikein asiat silloin ovat olleetkaan, kun joka vuosi on menty opposition mielestä kurjempaan suuntaan, olipa sitten oppositiossa mikä puolue tahansa. No, edellinen puhuja löysi jotain hyvääkin tästä budjetista, koulutusmäärärahoja.

Kaiken kaikkiaan budjetin rakenne on mielestäni muuttunut siihen suuntaan, että yhä enemmän on könttämäärärahoja. Kun rivikansanedustaja joutuu etsimään sieltä omaa aluettaan, omaa lääninään, koskevia rahoja, se on erittäin vaikeaa. Jos tällainen suuntaus jatkuu, siinä käypi sillä tavalla, että virkamiehet keskenään läänin tasolla ja valtakunnan tasolla miettivät ja panevat tärkeysjärjestykseen — niin kuin kyllä tähänkin asti — yhä enemmän näitä hankkeita ja päättävät keskenään niistä. Kuitenkin poliittinen päättäjä eli kansanedustaja on vastuussa tai ainakin hänet pannaan vastuuseen oman alueensa määrärahoista ja hankkeista. Se ei ole mukavaa. Taitaa käydä sillä tavalla, että noiden virkamiesten kanssa on välejä korjattava hyvin nopsassa tahdissa.

Minä vähän jatkan ruikutusta, kun tähän on niin totuttu ja sitten kun me vissiin tykätään olla tällaisia surkeita, ainakin välillä. Puutun pariin asiaan, jotka koskettavat nimenomaan kehitysalueita, eli ensimmäisenä budjetin liikenneosuuteen.

Liikennekysymykset, joilla tarkoitan niin

fyysistä kuin tietoliikenteenkin kysymyksiä, ovat kehitysalueille tärkeitä, mutta totta kai maan kaikille osille. Kehitysalueiden kannalta ne ovat kuitenkin muodostumassa elinkel-poisuusehdoiksi. Jotta kehitysalueilla pystytään säilyttämään asutusta ja työpaikkoja, puhumattakaan uusien työpaikkojen luomisesta, on välttämätöntä, että kaikki liikenneyhteydet ovat mahdollisimman hyvässä kunnossa. Liikenneyhteyksien ylläpitoa onkin harkittava esimerkiksi lentokentän osalta koko alueen talouden kannalta. Ei lentokenttää tule sanoa kannattamattomaksi, mikäli se ei omalla toiminnallaan voi kattaa kuluja, jos se kuitenkin samanaikaisesti mahdollistaa olemassa olevan teollisuuden ja uuden kehittyneemmän teollisuuden sijoittumisen kyseessä olevalle talousalueelle.

Kehitysalueille ollaan parhaillaankin suunnittelemassa useita lentokenttiä ja rakentamassakin. Lentokentät ovat siellä erityisen tarpeellisia juuri teollisuuden sijoittumisen kannalta. Sen vuoksi valtiovalan tulisi enemmän tukea näiden pienkenttien rakentamista, sillä kuntien voimavarat eivät yksin riitä kalliiden kenttien rakentamiseen.

Niin henkilö- kuin tavaraliikenteenkin kasvuluvut ovat viime vuosina ylittäneet selvätkin bruttokansantuotteen kasvun. Tämän suuntauksen oletetaan jatkuvan edelleen. Henkilöliikenteen puolella kasvun oletetaan olevan suurinta henkilöauto- ja lentoliikenteessä. Henkilöautoliikenne on tietysti vilkasta täällä etelän rintamilla, mistä johtuen on tietenkin perusteltua, että täällä päätieverkkoa parannetaan.

Huolimatta tiedossa olevasta liikenteen kasvusta budjettiesityksen tienhoidon ja ylläpidon määrärahat pysyvät reaalisesti ennallaan. Teiden tekemisen määrärahoja kyllä lisätään reaalisesti 157 miljoonaa markkaa. Mutta kun painopiste asetetaan päätieverkon parantamiseen, ei tule kuitenkaan unohtaa alempiasteisten teiden kunnossapidon merkitystä näiden teidenvarsien asukkaille ja teollisuudelle. Lisäksi on muistettava, että teiden rakentamisen ei tule jo ympäristösyistä olla liian moottoritievetoista. Teidenvarsien asukkaiden mielipiteille on lisäksi annettava nykyistä suurempi painoarvo, kun tielinjauksia tehdään.

Edellinen puhuja valitteli Lapin tiemäärärahoja. Lapin tiemäärärahat ovat 117 miljoonaa tässä budjetissa. Pohjois-Karjalassa ne

ovat 41 miljoonaa, eli tästä saataisiin kyllä herkullinen keskustelu siitä, kumpi tarvitsee enemmän tiemäärärahoja, Lappi vai Pohjois-Karjala. Mutta olkoon se keskustelu tällä kertaa käymättä.

Budjettiesityksen liikennesektorille on oleellista Valtionrautateiden ja Posti- ja telelaitoksen muuttuminen liikelaitoksiksi ensi vuoden alusta. Hankkeita on valmisteltu pitkään ja hartaasti. Liikelaitosuudistus on saanut tässä valmistelussa laajan hyväksynnän. Nyt näyttäisi kuitenkin, että budjettiesitys poikkeaa joiltakin osiltaan valmisteluvaiheesta työmarkkinajärjestöjenkin kanssa yhteisesti sovituista linjoista. Esimerkiksi Valtionrautateiden osalta budjetin esitys VR:n aloittavasta taseesta poikkeaa ns. Valtionrautateiden lakityöryhmän esityksestä peruspääoman suuruuden osalta. Työryhmä esitti peruspääomaksi 1 730 miljoonaa markkaa, jota summaa on nyt korotettu yhdellä miljardilla markalla. Tämä korotus rasittaa liiaksi VR:n seuraavien vuosien taseita. Työryhmän esityksestä poiketen VR:lle on asetettu lisäksi jo ensimmäisenä vuonna ratamaksu, kun työryhmän esitys oli, että sitä ei ylimenovaiheen aikana perittäisi.

Valtionrautateille on budjetissa asetettu 2—3 prosentin tuottoaste ja laaja palveluvelvoite. Mikäli VR:lle ei kuitenkaan anneta riittäviä resursseja eikä niitä riittävässä määrin hyödynnetä mm. raskaiden ja vaarallisten kuljetusten osalta, VR ei voi kyetä selviytymään taloudellisesti sille asetetuista tavoitteista. Sitä paitsi VR:lle on valtion budjetin kautta annettava rahaa myös rautateiden perusparannuksiin vähäliikenteisille radoille. Tällainen kohde on mm. Nurmes — Kontiomäki-rataosuus, jonka peruskorjausta on odotettu ainakin kymmenen vuotta. Kyseessä on Itä-Suomen perusrata, joka on tärkeä erityisesti tavaraliikenteelle, mutta myös henkilöliikenteelle. Tavaraliikennettä on mielestäni syytä siirtää yhä enenevässä määrin kiskoille jo ympäristön säästämissyistäkin.

Myös Posti- ja telelaitokselle on asetettu korkea 395 miljoonan markan tuottovaade. Kun samanaikaisesti ollaan voimakkaasti vähentämässä laitosten henkilöstöä, on tavoitteiden saavuttamiseksi tehtävä todella hartiavoimin töitä.

Lienee kiistan tosiasia, että valtion hallinnossa on kehittämisen varaa, mutta joutuu kysymään: Onko henkilöstön kohdentami-

nen osunut oikeaan? Luonnollisen poistuman kautta tapahtuvaa vähentämistä on kaavailtu toteutettavan siten, että vähennyksestä kohdistuisi 87 prosenttia suorittavaan portaaseen ja vain 13 prosenttia johto- ja asiantuntijatehtäviin. Näyttäisi siltä, että herrat ovat jälleen kerran suojanneet itsensä. Suorittavaa porrasta on luonnollisesti määrällisesti enemmän, mistä johtuen enin osa vähennyksistä tulee kohdistumaan heihin. Samalla on kuitenkin muistettava, että suorittava porras on se, jonka kanssa kansalaiset eli palveluiden käyttäjät ovat tekemisissä, ja suorittava porras on se, joka hankkii koko laitokselle ne markat, millä laitos pyörii.

Tämän johdosta onkin huolehdittava siitä, että julkisten palveluiden kilpailukyky yhä kiristyvässä kilpailutilanteessa turvataan. Julkisilta palveluilta voidaan ja niiltä tuleekin vaatia tehokkuutta, mutta niille tulee myös antaa yksityistä sektoria vastaavat toimintatiedellytykset. Vain näin saadaan palveltua kansalaisia siten, että he voivat ymmärtää veromarkkojen keräämisen oikeutuksen.

Arvoisa puhemies! Liiketaloudellinen ajattelutapa ja yhä suuremman tehokkuuden vaatimukset näyttävät lyövän itsensä läpi niin tässä budjetissa kuin muutoinkin. Alkaa tuntua siltä, että yhä useampia asioita ajatellaan dollarinkuvat silmissä. Unohdetaan-ko silloin kokonaan ihminen?

Nyt ollaan puuhaamassa metsähallituksen liikelaitostamista. Asiaa pohtinut työryhmä sai mietintönsä valmiiksi keväällä. Työryhmä esittää kahta keskeistä muutosta metsätalouden hallintoon. Metsähallituksesta muodostetaan vuonna 1992 valtion liikelaitoksista annetun lain mukainen liikelaitos. Yksityismetsätalouden hallintoa muutetaan siten, että metsähallituksen yleismetsätalouden osastoista ja keskusmetsälautakunnista muodostetaan maa- ja metsätalousministeriön alainen yksityismetsälaitos. Metsähallituksen nimikin muutettaisiin valtion metsälaitokseksi.

Mielestäni liikelaitosajattelu ei sovi metsähallintoon eikä niihin tehtäviin, joita metsähallituksella lain määrääminä nyt on. Nykyisessä, vuonna 1987 uusitussa metsähallintolaissa määritellään metsähallituksen tehtäväksi hoitaa, käyttää ja suojella hallinnassaan olevaa valtion metsä-, maa- ja vesiomaisuutta päämääränään kohoava puuntuotto ja liiketaloudellisesti edullinen tulos. Muistan, kun valiokunnassa tätä

asiaa valmisteltiin ja silloin sosialidemokraatit olisivat halunneet korvata sanat "liiketaloudellisesti edullinen tulos" sanoilla "kansantaloudellisesti edullinen tulos", mutta keskustapuolue ei silloin antanut valiokunnassa periksi.

Noissa tehtävissä metsähallitukselle määrätään myös, että sen on otettava huomioon puuntuotannon ohella metsän muut käyttömuodot, työllisyyden hoito sekä luonnon- ja ympäristönsuojeluun liittyvät tavoitteet. Esityksessä laiksi valtion metsälaitoksesta toimialaksi määritetään kestävä metsätalouden ja siihen liittyvän ensiasteisen puunjalostuksen harjoittaminen. Minkäänlaista työllisyysvelvoitetta ei ole haluttu ottaa mukaan. Toisaalta sanotaan, että metsälaitos päättää tuottamiensa tavaroiden ja palveluiden hinnoista liiketaloudellisin perustein. Kysymys kuuluukin: Millä mitataan esimerkiksi retkeilyalueiden kunnostaminen, pitköspuiden ja nuotiopaikkojen tekeminen liiketaloudellisin perustein? Entä riistan ja kalavesien hoito? Ja miten työllisyyden hoidon käy? Aletaanko retkeilyalueiden käytöstä periä portilla maksu?

Valtion metsät ovat yhteistä omaisuuttamme, ja niiden moninaiskäyttö on turvattava kaikille kansalaisille tulevaisuudessakin. Metsähallituksen hallintoa on kyllä tehostettava purkamalla yläpäästä liian raskasta organisaatiota. Nykyiset hoitoalueet on säilytettävä ja niille on annettava enemmän päätösvaltaa alueensa asioista.

Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan nyt myös metsähallitus on asettanut vastustamaan liikelaitostamista, vaikka sen kaksi johtajaa olikin työryhmässä liikelaitostamisen kannalla. Silloin päässäni alkoivat hälytyskellot soida. Mikäs juu tässä nyt on kysymyksessä? Ja löytyihän se sieltä. Samassa yhteydessä, kun metsähallitus otti kielteisen kannan liikelaitostamiseen, se esittää asetuksen muutosta, jolla sen kollegio voisi vapaasti päättää piirikuntiansa ja hoitoalueidensa rajoista ja hallintopaikoista. Kun suurin osa valtion metsistä sijaitsee Pohjois- ja Itä-Suomessa, me pelkäämme, että metsähallitus lopettaisi hoitoalueita ja toisi yhä enemmän monitoimikoneita metsiin, jolloin metsurit menettäisivät työpaikkansa. Käytännössä tässäkin poliittinen päättäjä kuitenkin kantaisi vastuun, vaikka metsähallitus itse tekisi päätökset.

Kun mahdollisuudet ja tarve säilyttää metsähallitus budjettisidonnaisena liikelaitokseksi ovat työryhmän esittämää vaihtoehtoa parempi malli, tulee uudistussuunnitelmia kehittää sen nykyisen toimintamallin pohjalta. Mielestäni valtiovarainministeriö voisi asettaa laajapohjaisen asiantuntijaelimen selvittämään metsäalan hallintouudistusta siten, että selvitystyö ulotettaisiin kaikkeen siihen, mihin muutoksilla olisi vaikutuksia.

Ed. Jouppila: Arvoisa puhemies! Nyt eduskunnan käsittelyyn tullut valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvio on Oulun läänin kansanedustajan kannalta asiaa tarkasteltaessa pääosin hyvinkin myönteinen. Voidaan sanoa, että huolimatta budjetin tiukasta peruslinjasta siihen sisältyy hyvin monia Oulun läänin kehittämisen kannalta merkityksellisiä hankkeita, ja näin ollen voidaan läänissämme odottaa tältä osin jo alkaneen myönteisen kehityksen jatkuvan elinkeinoelämän ja yrityselämän edelleen vauhdittumisen myötä.

Mutta kylmää vettä sitä vastoin pohjois-suomalaisille oli tuo tänä päivänä hyväksytty rakennusverolaki, ja haluan vielä jälkikäteenkin painottaa sitä, että tilanne ei pohjoisessa ole verrattavissa etelän kasvukeskusten ylikuumentuneeseen tilanteeseen. Meillä ei ole sellaisia asunto-ongelmia, jotka vaatisivat asuntorakentamista erityisesti vauhditettavaksi. Niinpä kun rakentaminen nyt muilla sektoreilla uhkaa heiketä, on vaarana rakennustyöntekijöitten työttömyys ja siirtymisuhka etelään, ja sitten kun laki taas raukeaa, rakentaminen vilkastuu pohjoisessa ja tällöin edessä saattaa olla työvoimapula. Niinpä tuo eduskunnan lain käsittelyn yhteydessä hyväksymä ponsi on tärkeä ja meidän on valvottava, että hallitus todella ryhtyy toimiin sen mukaisesti, jos tilanne pohjoisessa huononee.

Oulun yliopisto on Pohjois-Suomen kehittämiselle ollut ja on edelleen hyvin tärkeä. Tässä budjetissa on saatu Oulun yliopistoon pari uutta professorin virkaa, nimittäin yrityshallinnon ja teollisen muotoilun professorit. Nämä ovat hyviä asioita. Toivottavaa olisi kuitenkin ollut myös, että liiketalouden professorin virka olisi tullut tähän budjettiin, jotta Oulun yliopistossa olisi saatu käyntiin ekonomikoulutus tai markkinoinnin korkeakoulutasoinen opetus, sillä pohjoisen virey-

tyvä yritys- ja elinkeinoelämä kaipaa kipeästi markkinoinnin asiantuntemusta. Tällä hetkellä tätä koulutusta saa Vaasassa ja Helsingissä ja sinne Pohjois-Suomesta menneet opiskelijat eivät aina palaa suinkaan takaisin kotiseudulleen.

Voidaan sanoa myös, että ihminen ei elä pelkästään leivästä, ja ed. Tytti Isohookana-Asunmaa puheenvuorossaan jo viittasi taidekorkeakouluhankkeisiin. Nyt meidän Pohjois-Suomen kansanedustajien mielestä on pyrittävä saamaan musiikkikorkeakouluopetus Oulun yliopiston yhteyteen esimerkiksi Sibelius-Akatemian sivupisteen muodossa.

Aluepolitiikka on meille pohjoisen ihmisille hyvin tärkeä asia ja tärkeä sektori, ja siitä voisi puhua luonnollisesti pitempäänkin, mutta meille kaikille on tärkeää myös oma terveytemme. Suomen terveydenhuoltojärjestelmä on ollut näihin saakka esimerkillinen, ja tämä ilmenee mm. siinä, että olemme Who:n, Maailman terveysjärjestön, mallimaa. Terveyttä kaikille vuoteen 2000 -ohjelma sisältää monia suuria haasteita niin perusterveydenhuollon kuin erikoissairaanhoidon ja ennalta ehkäisevän terveydenhuollon alalla. Näitten haasteitten toteutuminen on kuitenkin ennen kaikkea kiinni myös hyvin koulutetusta ja osaavasta henkilökunnasta sekä riittävästä rahallisista resursseista.

Tulevaisuudessa vanhusten osuus väestöstä tulee lisääntymään voimakkaasti, ja vanhuksot, kuten hyvin tiedetään, käyttävät huomattavan osan terveyspalveluista. Lisäksi lääketieteen tutkimus- ja hoitomenetelmät kehittyvät jatkuvasti ja näin pystytään hoitamaan yhä tehokkaammin yhä vaikeammin sairaita potilaita. Mutta tämä ei onnistu ilman osaavaa, vastuuntuntoista, pitkälle koulutettua henkilökuntaa. Tällä hetkellä terveydenhuoltoamme uhkaa vakavasti hoitohenkilökuntapula. Jos henkilövajeen jatkumista ei saa pysäytetyksi ja estetyksi, voimme sanoa hyvästi Who:n mallimaana olemiselle ja joudumme kysymään, ketä hoidetaan ja miten hoidetaan.

Suurin syy henkilöstöpulaan on mielestäni alan huono palkkaus. Ennen nuorten suosima hoitoala ei mm. tästä syystä enää houkuttele, kouluihin ei enää ole tungosta kuten aikaisemmin. Lisäksi pitkälle koulutettua henkilökuntaa siirtyy tällä hetkellä vähemmän koulutusta vaativille mutta selvästi paremmin palkatuille aloille. Uusien virkojen

perustaminen ei tässä tilanteessa auta, koska entisetkin ovat täyttämättä. Niinpä mielestäni nyt olisi kaikkien vastuullisten tahojen kuunneltava vakavasti järjestöjen palkankorotusvaatimuksia, ja mahdollisimman pikaisella aikataululla olisi korjattava hoitoalan palkkauksen jälkeenjääneisyys. Tässä ei mielestäni kysymys ole pelkästään rahasta vaan myös tahdosta ja asenteista.

Tiedän, ettei eduskunta ja hallitus päätä palkka-asioista, mutta näiden tahojen myönteinen suhtautuminen on varmaan hyvänä vinkkinä ammattiyhdistysliikkeelle asian vauhdittamiseksi ja solidaarisuuden löytymiseksi ammattiyhdistysliikkeen sisältä, niin että naisvaltaisten matalapalkka-alojen asian korjaaminen tosiaan lähtee käyntiin. Yksi sektori tässä on todella terveydenhuollon alue.

Paitsi että hoitohenkilökuntavaje on uhka koko terveydenhuollon kentälle, on kansanterveystyöllä vielä omana uhkana lääkäri-vaje. Terveyskeskukset eivät tällä hetkellä houkuttele etenkaan nuoria lääkäreitä. Mielestäni tässä taas ei kysymys ole rahasta, toisin sanoen palkasta, koska palkkaus terveyskeskuksissa ja sairaaloissa on suurin piirtein samaa luokkaa ja terveyskeskuksessa jopa osittain parempi etenkin nuorten lääkäreiden kohdalla. Kysymys on myös byrokraatian ja sääntelyn paisumisesta, niin että lääkärit kokevat sen varsinaista lääkärintyötänsä rasittavana. Terveyskeskusten lääkärin työ on todella liian ohjaitua ja liian normitettua, ja tällainen ei tyydytä pitkälle koulutettua henkilöä. Tätä sääntelyä ja byrokraatia on lähdeittävä purkamaan niiden periaatteiden ja ohjeiden mukaan, joita useissa yhteyksissä mm. Terveyskeskuslääkäriliitto, Lääkäriliitto kokonaisuudessaan, Nuorten Lääkärien Liitto, juuri nämä asiantuntijatahot, ovat esittäneet ratkaisuiksi, ja päättäntävaltaa olisi siirrettävä myös alemmalle tasolle. Tämä toisaalta koskee myös hoitohenkilökuntaa. Motiivi loppuu, jos ihmisillä, jotka osaavat työnsä, on kuitenkin liian paljon normituksia ja sääntelyä mm. siinä, kuinka monta potilasta saa ottaa tunnissa vastaan jne.

Toisaalta ihmisetkään eivät miellä Suomessa arvosta ilmaisia palveluja, ja tässä on yksi syy myös siihen, että terveyskeskusten arvostus ei ole sitä, mitä se ansaitsisi olla. Niinpä terveyskeskusmaksun palauttaminen

olisi mielestäni tältäkin kannalta perusteltua. Meillä on laskettu vuosittain olevan noin 10 miljoonaa terveyskeskuskäyntiä, joiden todellinen kustannus yhteiskunnalle on terveyskeskuksesta riippuen 200—300 markkaa. Jos ajateltaisiin, että maksuksi määrittäisiin esimerkiksi 50 markkaa, tästähän tulisi terveyskeskusten käyttöön noin 500 miljoonaa markkaa rahaa.

Tällä summalla voitaisiin hoitaa mm. edellä mainittuja hoitohenkilökunnan palkan tarkistuksia. Nimittäin on laskettu virkamiesten taholla, joiden kanssa olen yhteistyössä ollut, että jos nostettaisiin hoitohenkilökunnan palkkaa 2 000 markalla kuukaudessa, jota Terveystieteiden ammattijärjestö Tehy on esittänyt, se vaatisi vuosittain noin miljardin markan lisän tähän asiaan. (Ed. Rinne: Kaikille 2 000?) — Kaikille. — Tarkka summa on 956 miljoonaa markkaa ja muutamia satoja päälle, ja siinä on laskettu tosiaan nykyisin työssä olevan sairaanhoito- ja erikoissairaanhoitohenkilökunnan palkkaukset ja vuosilomat ja muut kustannukset mukaan.

Terveyskeskusmaksun vastustajien taholta on vedottu aina maksun epäsosiaalisuuteen, mutta tätä voitaisiin mielestäni hyvin lieventää siten, että määrätty ryhmät, esimerkiksi lapset, työttömät ja eläkeläiset, vapautettaisiin maksusta. Terveyskeskusmaksu olisi tällä hetkellä linjassa budjetin kanssa siinä mielessä, että budjetissa on nyt esitetty muiden terveyspalvelujen taksojen korottamista. Siellä korotetaan esimerkiksi poliklinikakäyntejä ja sairaalan hoitopäivämaksuja samoin kuin sairausvakuutuksen omavastuusuutta, ja nämä korotukset koskevat, kuten hyvin tiedämme, niitä todella sairaita ja vanhoja ihmisiä, jotka joutuvat käyttämään paljon lääkkeitä ja käymään sairaaloiden poliklinikalla ja olemaan sairaalahoidossa, kun taas terveyskeskuksissa käy näiden henkilöiden lisäksi yleensä myös ne, joilla on vain tilapäinen ohimenevä sairaus ja jotka ovat nuoria ja maksukykyisiä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan vielä pahoitella sitä, että hallitus ei korottanut kotihoidon tuen perusosaa. Kotihoidon tuen riittävä korotus olisi kuitenkin kokoomuksen mielestä se, millä perheitä voidaan parhaiten auttaa lastensa päivähoito-ongelmien ratkaisussa. Kokoomuksessa on aina nähty, eri tavoin kuin sosialidemokraattisessa puo-

lueessa, että koti on lapsen ja etenkin pienen, alle kolmivuotiaan lapsen paras hoito- ja kasvupaikka. Näin on, käytetäänpä arvioinnin mittarina lapsen henkistä tai fyysistä kehitystä. Tässä haluaisinkin äsken vielä salissa olleelle ed. Isohookana-Asunmaalle todeta, että olen erittäin mielelläni ed. Anneli Tainan mukana rivissä, kun hän omassa puheenvuorossaan vetosi meihin naiskansanedustajiin, että tekisimme yhdessä nyt eduskunnassa työtä, että kotihoidon maksu saataisiin asialliselle tasolle.

En malta myöskään tässä yhteydessä olla mainitsematta ja muistuttamatta siitä, että edelleenkin on pidettävä vireillä niitä hankkeita, joilla kotona lasta hoitavan henkilön palkkaus saatettaisiin verovähennyskelpoiseksi. Se kyllä mielestäni sopii myös verouudistuksen nykylinjaan, kun siellä vähennyksiä ei ole saatu karsituksi muutoinkaan sillä tavalla, kuin hallitus alun perin oli suunnitellut.

Arvoisa puhemies! Lapsissa on tulevaisuus. Kaikin tavoin on meidän autettava perheitä suoriutumaan väestön uusintamiselvoitteistaan, niin että syntyvyys maassamme olisi vähintään 2,4 lasta per perhe eikä nykyinen 1,7 lasta. Päivähoidon joustava järjestäminen on tällöin välttämätöntä. Perheillä ja äideillä on oltava valinnan mahdollisuuksia hoitaa lapsia haluamallaan tavalla perheen kulloisenkin tilanteen mukaan, eikä siinä tarvita armeijaa avuksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jouppila totesi, että suomalaiset eivät arvosta ilmaisia palveluja. Se on aika huikea väite, ja kun yliopiston dosentti ja tohtori esittää puheessaan tällaisen väitteen, niin toivoisi, että hän esittäisi myös lähteen, tutkimuksen, johon tämä perustuu, ja myös sen, onko se jokin erityinen ryhmä suomalaisia, joka on tätä mieltä arvostuksissaan, vai onko tämä yleistettävissä oleva tutkimustulos. Toisekseen on tietysti aivan selvää, että tässä salissa on erilaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä. Niinpä näkemyskenttään kuuluu se, että kansallisen kokoomuksen kansanedustajat ovat niin taantumuksellisia, että haluavat palauttaa terveyskeskusmaksut. Meikäläinen taas kuuluu siihen toiseen ryhmään, joka on sitä mieltä, että näin ei pidä tehdä.

Ed. Jouppila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin ed. Pulliaiselle vastata, että tällaisia tutkimuksia on esitetty mielipidetiedustelujen valossa, ja niistä on käynyt ilmi, että suurin osa Suomen kansasta, jopa sosialidemokraattien kannattajista, on terveyskeskushoidon palauttamisen kannalla. Siinä yhteydessä on tullut esille, että ilmainen käynti ei valitettavasti aina sitä arvostusta saa ihmisiltä, jota se tarvitsisikin. En sitä yhtään mene sanomaan, että ne olisivat huonompia. Näinhän ei suinkaan ole. Mutta jo silloin, kun tämä terveyskeskushoidon maksu aikoinaan pantiin 3 markkaan, puhuttiin hyvin yleisesti kansan keskuudessa 3 markan lääkäreistä halventavasti. Kyllä tämä on tosiasia.

Minusta se on ainakin hyvä asia, että valtiovarainministeri Liikanen on viime aikoina tuonut julkisuuteen todellisia hintoja. Eivät nämä ole mitään ilmaisupalveluja, vaan toin hinnan esille. Esimerkiksi terveyskeskushoidon maksu on noin 200—300 markkaa kunnalle. Samoin sairaalahoitopäivä on noin 1 500—2 000 markkaa riippuen sairaalan tasosta jne. Kyllä ihmiset tätäkin kautta varmasti rupeavat näitä asioita arvostamaan. Mutta kyllä minä näen myös terveyskeskushoidon kautta saatavan rahamäärän tässä tilanteessa, kun varoja tarvitaan, olevan semmoinen, jolla voitaisiin asioita hyvin hoitaa, enkä pidä sitä epäsosiaalisena, koska kuten puheessani mainitsin, voitaisiin helpotuksia suoda niille ryhmille, joilla ei varoja ole.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en kyllä tiedä yhtään ainoaa sosialidemokraattia, joka olisi terveyskeskushoidon kannalla, ja toisekseen lääkärin arvostus jo pelkästään työn luonteen takia varmasti säilyy siedettävänä ilman maksua.

Ed. Puska (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen kysymyksen johdosta tuomatta esille omaa kantaani terveyskeskushoidon asiassa haluaisin kuitenkin ed. Jouppilan puolesta todeta, että valtakunnallisissa kyselyissä, kun on kyselty kansalaisten arvostusta terveyskeskushoidon ja yksityislääkäreiden palvelujen suhteen, aivan ylivoimainen enemmistö kansalaisista ilmoittaa, että he arvostavat enemmän yksityislääkärin

palveluja. Tässä on tietysti monta muutakin muuttujaa kuin tämä maksu, mutta tässä on myös kuitenkin tutkimustulos, joka kiistattomasti tähän asiaan liittyy.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta tuntuu vain, että nyt menivät asiat sekaisin. Professori Puska, ed. Puska oli kuitenkin siinä oikeassa, että tässä on niin monta muuttujaa ja pitäisi laittaa näille jokaiselle muuttujalle asiaan kuuluva painoarvo, ja minä pahoin pelkään, että pelkkä ilmaisuus tässä ei ole ratkaiseva arvostuksen muodostuksessa, vaan muut tekijät, joita on erittäin suuri joukko ja jotka ovat niinsanotusti yleisesti tiedossa.

Ed. Puska: Herra puhemies! Äskeiseen keskusteluun vielä totean, että todellakin on monia muitakin syitä, mutta kun kysyttiin, niin kyllä ilmeisesti tämäkin asiaan vaikuttaa. Yleisesti ottaen, herra puhemies, on miellyttävää puhua edustajien Törnqvistin ja Jouppilan jälkeen, kun ed. Törnqvist omasta vaalipiiristäni suunnilleen luetteli, mitä Pohjois-Karjalan hyväksi pitäisi tehdä, ja ed. Jouppila esitti joukon tärkeitä asioita terveyspolitiikasta. Jos hallitus ryhtyisi niitä ripeästi toteuttamaan, tässä voisi olla varsin tyytyväinen. (Ed. Rinne: Kannattaa tupakasta myös mainita!) — Omassa puheenvuorossani ajattelin tosiaan ehkä ed. Rinnettäkin. Työdyn keskittymään terveyspolitiikkaan ja siihen, mitä vastauksia budjetti antaa terveyspoliittisista linjoista.

Sairaaloiden ja terveyskeskusten ongelmat ovat viime vuosina kiistattomasti lisääntyneet. Ne näkyvät leikkausjonoina, lääkäri- ja hoitajapulana sekä kansalaisten lisääntyvänä tyytymättömyytenä julkisiin terveyspalveluihin. Ongelmien syyt ovat ilmeisen moninaiset. Ikärakenteen muutos, lääketieteen kehitys ja lisääntyvä vaatimustaso ovat pohjimmiltaan syyt. Samalla sairaaloissa ja terveyskeskuksissa on kiistattomasti myös sisäisiä ongelmia, joihin äskeisessä keskustelussa viitattiin.

Ongelmien lisääntyminen on johtanut siihen, että yksityisten terveyspalveluiden määrä on kasvamassa, mikä sinänsä ei välttämättä ole ongelma. Mutta mihin kehitys johtaa ja mihin kehitystä halutaan viedä, sitä kysytään myös budjetin valossa. Annetaan painopisteen siirtyä yhä enemmän yksityisiin

palveluihin? Viekö kehitys siihen, että hyvätuloiset turvautuvat yksityisiin palveluihin ja julkinen palvelujärjestelmä jää vähävaraisen väestön toisen luokan järjestelmäksi? Toinen mahdollisuus teoriassa olisi tietysti Pekka Korpisen visio, jonka mukaan kaikki kansalaiset saisivat riittävän kansalaispalkan ja sairaanhoitopalvelut ostettaisiin todelliseen hintaan keskenään kilpailevilta sairaanhoido- laitoksilta. Tämä visio ei varmaankaan ole kovin realistinen ainakaan näköpiirissä olevassa lähitulevaisuudessa. Itse olen voimakkaasti sitä mieltä, että nyt ja pitkään tulevaisuudessa meidän tulisi pitää hyvinvointivaltiomme eräänä kulmakivenä hyvin toimivaa julkista terveys-, sosiaali- ja koulutusjärjestelmää. Tarvittaessa voidaan rajoittaa valtion osuutta monilla muilla inhimillisen elämän aloilla.

Julkisen terveydenhuollon kehittäminen ja sen aseman korostaminen ei merkitse kannanottoa yksityis palveluita vastaan. Yksityisillä terveyspalveluilla on tärkeä julkisia palveluja täydentävä ja valinnanvapauden turvaava tehtävä. Siltä osin kuin kansalaiset haluavat omilla rahoillaan käyttää yksityis palveluita, ei asiasta pitäisi olla mitään pahaa sanottavaa. Mutta mikäli julkinen terveydenhuolto ei pysty enää tarjoamaan kaikille halukkaille kansalaisille riittävän hyviä ja riittävän huokeita terveyspalveluja, ollaan romuttamassa inhimillisyyttä korostavan hyvinvointivaltion erästä keskeistä perustaa.

Mutta mitä tämä merkitsee valtion menoarvion kannalta? Se merkitsee sitä, että kunnollisen julkisen terveydenhuoltojärjestelmän turvaaminen yksinkertaisesti nykytilanteessa vaatii lisää voimavaroja ja terveydenhuollon budjettiosuuden selvää kasvua. Muuten ei ongelmista selvitä. Kaikki muu on kosmetiikkaa. Henkilöstöongelmienkin suhteen yksinkertaisesti tarvitaan sekä lisää palkkaa että lisää työntekijöitä. Vaurauden kasvaessa on terveysturvaan satsattava nykyistä enemmän. Tällä hetkellähän terveydenhuoltomenojen osuus budjetissa on noin 9 prosentin luokkaa.

Nykyisten vaikeuksiemme taustoista saadaan kuva myös kansainvälisistä vertailuista. Sosiaaliturvamenojen osuus bruttokansantuotteesta on meillä eräs Länsi-Euroopan alhaisimmista. Terveydenhuoltomenot ovat Suomessa pienemmät kuin muissa Pohjois-

maissa: Suomessa 7,4, Norjassa 7,6, Islannissa 7,8 ja Ruotsissa 9,1 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Mihin suuntaan ensi vuoden budjettiesitys vie kehitystä? Vastaus on, että terveydenhuoltomenojen kasvu on 12 prosenttia, kun budjetin loppusumman kasvu on sama 12 prosenttia. Tällä perusteella voidaan tietysti sanoa, että painopiste ei ole muuttumassa ja hyvä näinkin. Edellä mainittu vaatimustason nousu, henkilöstöpula, työajan lyhennykset ym. merkitsevät kuitenkin kiistattomasti sitä, että hyvän palvelukyvyyn ylläpitäminen edellyttää, että julkiseen terveydenhuoltoon jatkossa sijoitetaan selvästi nykyistä enemmän varoja. Vaikka ajoittain ja itse asiassa yllättävän usein kuulee suomalaisten terveysviranomaisten kehuva Suomen terveydenhuollon taloudellisuutta, ei mielestäni ole mikään ylpeyden aihe, että Suomessa uhrataan terveyspalveluihin selvästi vähemmän kuin muissa läntisissä hyvinvointivaltioissa.

Väärinkäsitysten välttämiseksi ja liittyen äskeiseen keskusteluun haluaisin huomauttaa, että terveydenhuoltojärjestelmämme kehittäminen vaatii toki muutakin kuin rahaa. Tarvitaan sisäistä kehittämistä, joustavuutta ja toiminnan tehostamista hallintoa ja palkkausjärjestelmää järkeistämällä. Sydänleikkauksia esimerkkinä käyttäen on outoa, että leikkausryhmä suomalaisessa julkisessa sairaalassa leikkaa paljon vähemmän potilaita kuin leikkausryhmä monissa muissa maissa, joissa leikkaustulokset ovat kuitenkin yhtä hyvät. Jäämme edelleen odotelemaan toimenpiteitä terveyskeskusten ja sairaaloiden toiminnan sisäisestä kehittämisestä, mistä ed. Jouppilakin puhui. Kuten hän sanoi, kentältä on tullut hyviä ehdotuksia, ja nyt tarvittaisiin niiden ennakkoluulotonta toteuttamista.

Budjetin toinen suuri ja aika konkreettinen ongelma sairastavien potilaiden kannalta on, että sairastaminen kallistuu yllättävän paljon. Sairausvakuutuksen tutkimusten ja hoidon omavastuu nousee 33 prosenttia, lääkkeiden omavastuu 17 prosenttia ja matkakustannusten omavastuu 20 prosenttia. Koska viimeksi mainitun osalta viime vuonna toteutettiin aikamoinen korotus, niin nykyinen 60 markkaa edestakaisen matkan osalta merkitsee monille kansalaisille tosiasiallista terveyskeskusmaksua, joka lapsiperheissä voi

yhteensä kohota varsin suureksi. Terveyskeskusten ja sairaaloiden hoitopäivämaksun nousu 23 prosenttia merkitsee sitä, että todella sairaat joutuvat maksamaan entistä enemmän samalla, kun mistä tahansa syystä tapahtuva terveyskeskuskäynti on edelleen ilmainen.

Sairastuminen kallistuu siis ensi vuoden budjetissa selvästi enemmän kuin inflaatiovauhti, jota sitäkin pitäisi saada alaspäin. Kuitenkin valtion pitäisi vallassaan olevilla toimilla pyrkiä siihen, että muiden hintojen kallistuessa sairastamiseen liittyvät menot ainakin kasvaisivat mahdollisimman vähän. Sairastamisen kallistuminen koskee, kuten täällä on moneen kertaan todettu, erityisen epäoikeudenmukaisesti vähävaraisia, pitkäaikaissairaita, lapsiperheitä ja eläkeläisiä.

Sitten budjetin terveyspoliittisesta linjasta. Ehkäisevän terveydenhuollon osalta voidaan todeta, että Suomessa on viime vuosina tehty useita terveyspoliittisia ohjelmia, joista usein on korostettu Maailman terveysjärjestön terveyttä kaikille vuoteen 2000 -ohjelmaa. Näissä kaikissa on tuotu esille ennalta ehkäisevän terveyspolitiikan merkitystä. Nykyiset kansantautimme eivät vähene hoitamalla, kalliit leikkaukset hoitavat seurauksia eivätkä syitä, kroonisten kansantautiimme luvut vähenevät vain ennalta ehkäisevin toimenpitein. Pitkäaikaisen lääketieteellisen tutkimuksen perusteella nykyisten kansantautiimme keskeiset riskitekijät ja syyt alkavat olla varsin hyvin tiedossa. Tarvittavat toimenpiteet ovat periaatteessa yksinkertaisia ja liittyvät olennaisesti terveiden elintapojen edistämiseen. Samat toimenpiteet sekä ehkäisevät sairauksia että lisäävät terveyttä ja hyvinvointia.

Tarvittavat toimenpiteet ovat tietysti viime kädessä kansalaisten itsensä kädessä. Yhteiskunta voi kuitenkin toimenpiteillään olennaisesti tukea yhä laajempien kansalaispiirien pyrkimyksiä terveysriskiensä vähentämiseen ja terveytensä edistämiseen. Edellä mainituista ohjelmista huolimatta todellisia päätöksiä on tehty kovin vähän. Riskitekijöihin suuntautunut määräaikainen koko kansan terveystarkastus- ja neuvontajärjestelmä odottaa edelleen toteutustaan, koulujen terveyskasvatus on taantunut ja terveyskasvatusmäärärahat polkevat paikoillaan. Useilla verotusratkaisuilla voitaisiin edistää terveellisiä vaihtoehtoja. Viimeksi mainitusta on esi-

merkkinä hyödyllisiin kasviöljyihin kohdistuva ylimääräinen rasvaveron nimellä kulkeva rangaistusvero, johon ei budjetissa esitetä mitään muutosta.

Budjetin terveyspoliittisen linjan suhteen ennalta ehkäisevän työn osalta voidaan todeta, että varsin niukka linja jatkuu. Terveyskasvatuksen ja -valvonnan valtakunnalliset määrärahat ovat noin 0,15 prosenttia terveydenhuollon menoista. Koko terveyskasvatusmääräraha rahoitetaan alun perin tupakoinnin vähentämiseen tähtäävillä määrärahoilla. Tämän määrärahan lisäys budjetissa on vain 0,1 prosenttia.

Ed. Rinteen tiedustelee tupakka-asiaa en haluaisi kovin laajasti nyt käsitellä. Todettakoon nyt vain se vielä, että tupakoinnin olennainen vähentäminen vähentäisi sydäntautikuolleisuutta moninkertaisesti verrattuna nykyistä paljon laajempaankin sydänleikkaustoimintaan. Tässä tupakan hinta-asiaassa hallitus teki tunnetun ratkaisunsa, josta itse vastaa, enkä puutu siihen tässä yhteydessä, koska asia ei ole budjetissa päätettävissä. Hintaa tärkeämpi joka tapauksessa tupakka-asiaassa on myönteinen terveyskasvatus, ja siinä suhteessa on todella valitettavaa, että tupakkaterveyskasvatuksen määrärahat ovat lainmuutoksen jälkeen selvästi vähentyneet. Kuten edellä todettiin, koko terveyskasvatusmomentin kasvu on ensi vuoden budjetissa on vain 0,1 prosenttia eli selvä reaali-lasku.

Sen verran vielä tupakka-asiasta, että olen ymmärtääkseni varsin huonolla menestyksellä halunnut korostaa sitä, että tulisi selvästi erottaa toisistaan vähittäishinta ja tupakka-veroa koskevat päätökset. Vähittäishinnasta eli siitä, mitä tupakka-aski maksaa, hallitus on ratkaisunsa tehnyt. Sen sijaan tästä riippumatta olisi minusta tärkeätä korottaa valtiolle menevää osuutta eli veroprosenttia, joka on noin viisi yksikköä pienempi kuin kymmenen vuotta sitten. Minusta ei ole oikein, että erittäin runsaasti sairauksia ja inhimillistä kärsimystä aiheuttavalla tuotteella teollisuus ja kauppa tekee niin suuria voittoja. Viime vuoden tilinpäätöksen mukaan Suomen Tupakka oli eräs Suomen kannattavimmista yrityksistä. Monialayritys Amerin tilinpäätösanalyysissa Talouselämä-lehdessä todetaan seuraavaa: "Tupakkateollisuus kauhoo rahaa kotiin kaikista ovista." Nämä suuret voitot näkyvät myös tavatto-

mana paineena lakia kiertävän ja lakia rikovan myynninedistämistoiminnan suuntaan.

Vielä kerran korostan, että puuttumatta vähittäishintaan, eikä olisi syytä korottaa tupakkaveroprosenttia. Voiko olla oikein, että teollisuus tekee niin suuria voittoja veroprosentin alhaisuuden vuoksi? Eikö olisi parempi kerätä huomattava osa näistä voitoista valtiolle vaikkapa terveyskasvatuksen ja sydänleikkausten ym. rahoitukseen? Hallituspuolueista haluaisin heittää tämän kysymyksen erityisesti sosialidemokraattien suuntaan. Miksi valtion säätelemällä alalla hyväksytään tupakan myynnillä tapahtuvat suuret voitot?

Lopuksi, herra puhemies, vielä pieni kommentti budjetin erääseen organisaatioasiaan. Budjettiin otettiin valmistelun loppuvaiheessa hieman yllättäen sosiaali- ja terveysministeriön merkittävä organisaatiouudistus. Kaksi laajaa osastoa, terveydenhuolto-osasto ja sosiaalihuolto-osasto, sekä osia suunnitteluosastosta yhdistetään budjetin mukaan yhdeksi superosastoksi eli sosiaali- ja terveyspalveluosastoksi. Tämä mammuttiosasto tulee hallitsemaan noin neljäsosaa valtion budjetista. Oma käsitykseni on, että keskushallinnon byrokratiaa ei pureta eikä hallintoa rationalisoida muodostamalla sellaisia superyksiköitä kuten tämä suurosasto tai yhdistetty sosiaali- ja lääkintöhallitus, vaan siirtämällä päätösvaltaa maakuntiin, purkamalla turhaa byrokratiaa ja siirtämällä henkilökuntaa tehtävien hajautuksen mukana.

Monet ovatkin epäilleet, että edellä mainitut hallinnonuudistukset palvelevat ennen kaikkea hallituksen valtopoliittikkaa, mieluiten henkilöiden nimittämistä uusien organisaatioiden johtopaikoille. Näihin kysymyksiin on syytä tarkasti palata, kun eduskunta aikanaan käsittelee budjetissa mainitut terveydenhuollon ja kuluttaja-asioiden keskushallinnon organisaatiouudistusta koskevat esitykset.

Ed. Rinne: Herra puhemies! Edellisellä kerralla kun käytn täältä puheenvuoron ei ollut yhtään porvaria paikalla ja huokailin siinä, että ai kun olisi aina näin koko yhteiskunnassa. Nyt ei ole yhtään kommunistia tai kansandemokraattia tällä kertaa paikalla. Mikä palaute sieltä on tullut ed. Väyrysen tutkintapyyntöstä, niin ehkä pitäi-

si myös huokailla samalla lailla. Nimittäin tuntuu kyllä todella murheelliselta, että koetaan tämän kaltainen läpivalaisu hänen toiminnastaan neuvostovastaisuudeksi. Siinä tehdään kyllä hirvittävä karhunpalvelus tulevaisuuden neuvostosuhteille, koska nimenomaan nuoret ihmiset eivät tällaista toteemi-paaluajattelua hyväksy. Eivät tippaakaan. Eli että joku suomalainen nauttisi jotakin sellaista koskemattomuutta, jonka toteemi-paalun edessä on kaikkien kumarrettava Suomessa ennen kuin mennään Kremliin. On todella kummallista. Tulee kyllä vanha kunnon 50- ja 60-luku toden teolla mieleen. Tämä ei ole mikään olennainen asia kuitenkaan, mutta tuntuu vähän surulliselta, eikä se ole neuvostosuhteitten kehittämisen kannalta nuorten ihmisten keskuudessa missään nimessä viisaasti valittu linja.

Kirkollisen kärsimysvärin kretliinihallitus on ojentanut eteemme kurjan epistolan, vilunvärisen jobinkirjan. Ohjelmajulistus vuodelle 1990 jatkaa samaa polviroukouspoliittista linjaa, johon sosialidemokraatit alistuivat ns. punamullan kahtena viimeisenä vuonna. Kuluneen kahden vuoden aikana kepu on siirtynyt yhä oikeammalle. Se vaatii hallitukselta nykyistäkin kovempaa politiikkaa kuin tämä punamusta tai paremminkin pikkumusta nyt harjoittaa. Kepun arvio siitä, että kokoomus olisi demarien edessä rähmällään, vahvistaa kepun äärioikeistolaisuuden ja sen, että se on pyyhkäissyt todella syvältä, kansia myöten Alkin köyhää puolustavalla testamenttikirjalla.

Olen sitä mieltä, että tehoa luonnonsuojeluun ja syrjäytetyn ihmisen puolustamiseen voidaan loppujen lopuksi saada vain poliittisen ja ammatillisen työväenliikkeen ja vihreitten rintamasta, tästä tulevaisuuden rintamasta, joka perustuu nimenomaan ideologisiin lähtökohtiin eikä tällaisiin poliittistaktisiin lähtökohtiin.

Tämä Holkerin ensimmäinen thatcherilainen hallitus jatkaa valtiovarainministeri Ahti Pekkalan seitsemän vuoden aikana viitoittamaa köyhät kyykkyy -politiikkaa. Se ero on, että kepun politiikan tapa on väärän koivun takaa hämärässä etuja rikkaille lypsämisen politiikkaa. Sen sijaan kokoomusporvari lyö köyhää rehdisti, selkä suorana ja prässit terävinä päin näköä keskellä kirkkainta hyvinvoinnin päivää. On siirrytty siis uudenlaiseen poliittiseen kulttuuriin.

Epäilin, kun tämä hallitus lähti liikkeelle, että luonto tulee olemaan tuhoutuneempi ja yhteiskunta epäoikeudenmukaisempi tätä hallituskautta lopetettaessa kuin aloitettaessa, ja sellaisessa konklaavissa sosialidemokraattien paikka minun mielestäni ei ole. Väittäisin, että nykykepun lisäanti tähän pikkuporvarien rintamaan, ikuisten teinien, polvihousupojujen ja vekkihametyttöjen varttuneen nuorison seuraan, olisi poliittinen lisäjuonittelu ja maatalouden ympäristötuhojen vapaa lisääminen edelleen.

Väitän, että tämä hallitus ei taistele toisensa tulevien sukupolvien mielien puolesta. Tarkoitin tällä: luonnonsuojelun puolesta. Luonnonsuojelussa on kysymys nimenomaan kaikkein puolustuskyvyttömimmästä osasta, tulevista sukupuolista, siis heidän perusoikeuksistaan. He ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa, koska he eivät voi puolustautua meitä vastaan.

Minun mielestäni sosialidemokraatit, me sosialidemokraatit, olemme antaneet periksi liian helposti. Minun mielestäni kokoomus olisi valmis myymään vaikka henkitorissaan olevan isoäitinsä maailman vanhimpaan ammattiin, jos se saa olla hallituksessa. Turhanpäiväistä perääntymistä tapahtui myös kepun kanssa aivan viime vuosina. Huomattavasti korkeampaa profiilia ja terävämpää politiikkaa voitaisiin noudattaa.

Tänne ajetaan nyt toden teolla markkina-kapitalismia sen raaimmassa muodossa, tehdään tilaa sille. Mitä kuuluu markkinakapitalismiin maailmassa? Viimeisten tietojen mukaan Washingtonin kaduilla asuu 10 000 koditonta tällä hetkellä. (Ed. Viinanen: Mitä sosialismille kuuluu?) — Sosialismille kuuluu kanssa aika huonoa, mutta minä puhun sosialidemokratiasta enkä kanna vastuuta kommunismista. Sitä voi kysyä kommunisteilta eikä minulta. 10 000:ta koditonta ei löydy vastaavanlaisista sosialististen maitten kaupungeista, on turha hakea.

Näistä 10 000:sta pienten lasten osuus on todella merkittävä, ja se on kasvussa nimenomaan markkinatalousmaissa. — Tosin kylä on ihan totta se, että esimerkiksi väkivaltarikollisuus on lisääntynyt aika lailla Neuvostoliitossa nyt, kun sinne markkinataloutta on ajettu toden teolla. Annan tällaisen puolipinnallisen vastauksen, koska kysymyskin oli puolipinnallinen. (Ed. Viinanen: Kylä ne osaavat sen ilmeikkään!) — Osaavat,

mutta kyllä joka tapauksessa väkivalta on näissä thatcherismin kaupungeissa selvästi vakavampaa vieläkin kuin sosialistisissa maissa tällä kertaa. Se nyt ainakin tiedetään.

Meillä on kokemuksia ja tietoja esimerkiksi Thatcherin Englannista jalkapallostadioneitten tapahtumista. Silminnäkijöiden kertoman mukaan nuoret, joita tämä thatcherismi on kasvattanut, virtsasivat tekohestä antavien poliisien, auttavan yleisön ja ruumiiden päälle. Minä sanoisin sivistyneenä miehenä tällaista virtsakapitalismiksi. Sille olisi suomen kielellä varmasti hyvä nimi, ja runomittaan sillä on, mutta parempi olla sitä sanomatta.

Vapaan markkinakapitalismin tavaramerkki on raaka väkivalta ja sen lisääntyminen. Onko se yksilön vapautta, kun naiset eivät yksin uskalla kulkea päivällä eikä miehet yöllä? Lapset tarvitsevat koulutiellä saattajaa ns. hyvissäkin kaupunginosissa Englannissa tänään. Henkilökohtainen koskemattomuus on murtunut, englantilaiset ovat itsekin sitä mieltä. Se ei ole minun mielestäni sellaista yksilön vapauden yhteiskuntaa, jota kannattaisi kovin suurella innolla rakentaa.

Kapitalismi perimmältäänhan on ottamista, ja sitten tietysti nousee hirvittävä meteli, kun se ottaminen jatkuukin henkilöön käypänä väkivaltana, otetaan myös väkivalloin eikä vain noin hienostuneesti tyhjennetä lähimmäistä. (Ed. Viinanen: Mikäs olisi parempi vaihtoehto?) — Kyllä parempi vaihtoehto kai on sosialidemokraattinen maailma. Otetaan nyt näitä esimerkkejä, missä sosialidemokraatit ovat kohtalaisen hyvin menestyneet, luoneet sitä yhteiskuntaa. Minun mielestäni ne yhteiskunnat ovat parempia, otetaan sitten miltä kannalta tahansa: yksilön vapauden, perusturvan, täystyöllisyyden ja tämän kaltaisten asioiden kannalta. Se on tietysti arvostuskysymys, mitä pidetään arvokkaana, mutta minä pidän näitä arvokkaina ja sen takia kannatan sosialidemokraattisia oppeja, joita nyt Ruotsissa on hyvin paljon, monessa muussakin, noudatettu aika pitkälle. Tosin nyt on tulossa mahtava Viipurin itäinen sosialidemokraattinen piiri. Jos perestroika menestyy hyvin, niin Tyynellä valtamerellä saakka parhaassa tapauksessa.

Elikkä en minä näe tavoittelemisen arvoisina näitä kapitalismin hedelmiä, joista pahin

on väkivalta. (Ed. Viinanen: Siellähän ammuttiin pääministeri!) — Kyllä siellä on ammuttu, joskus voi todella käydä niin, että jos ajetaan näitä asioita, joutuu jopa lahtipenkkiin, mutta se ei ole millään lailla tämän ammutun ihmisen syy. (Ed. Viinanen: Ei, kun se onkin järjestelmän!) — Ei se ole järjestelmän syy. (Ed. Aittoniemi: Mutta sanokaa meille, mitä meidän pitää tekemän!) — Että me autuuden saisimme, jos minä jatkan. Mitä teidän pitää tekemän? Teidän pitää meidän luoksemme tuleman!

Toinen toista vastaan kilpailussa heikoin rengas on aina lapsi. Lapsiperheet ovat kaikkein puolustuskyvyttöimpiä, koska lapsiperheitten vanhemmat joutuvat hoitamaan mukuloita, ja ne eivät voi näihin asioihin niin kauheasti ottaa osaa.

Koulukuraattori Tapio Prusi on minun mielestäni sanonut aika hyvin — siitä syystä hyvin, tämä on vähän itserakasta, kun se vastaa omia sosiaalityössä saatuja kokemuksia, niissä töissä juuri, joissa tämä yhteiskunnallinen syrjäytymisen ja kaikenlainen kurjuus ja onnettomuus on jokapäiväistä työskentelyä ja sen joutuu näkemään. Hän kirjoittaa näin: ”Kierteeseen joutuneiden lasten yhteinen nimittäjä on vanhempien sosiaalisen aseman romahtaminen. Työpaikka on menettänyt ja firma tehnyt konkurssin. Vanhemmilta on eväät loppuneet lasten suhteen. Lapset eivät ole normaalisti hallinnassa, vaan sanelevat omat ehtonsa perheen sisällä uhkailemalla ja väkivallalla.”

Minä näen ehkä vähän eri tavalla kuin ed. Aittoniemi tämän. Minä näen yhteiskunnallisen peruskurjuuden ja syrjäytymisen sinä, josta sikiää tällaista väkivaltaa. On aina yksittäisiä tapauksia, se on selvä, sääliittäviä yksittäisiä tapauksia, joita ei pidä pöyhä tietenkään, mutta yleensä se lähtee täältä. Jos me katsomme esimerkiksi vankilassa olevia nuoria, kyllä niitten sosiaalinen tausta pääsääntöisesti on varsin kurja, lähtökohdat varsin kurjat. (Ed. Aittoniemi: Vankilat on tyhjinä, ei siellä enää ketään ole!) — Kyllä varmasti näin. — Mutta joka tapauksessa kaikki osoittaa, että yhteiskunnallisella epäoikeudenmukaisuudella on taipumus lisätä tällaista käyttäytymistä ja huonovointisuutta, näin olen sen ymmärtänyt. Mutta tietysti voi olla niinkin, että kysymys on siitä, että isoisän piipunpoltto ja äidin väsymys ja tällaiset ovat syynä tällaisiin nuoriso-

ongelmiin, niitähän tietysti voidaan kaiken näköisiä sitten hakea.

Silloin kun ihmisen arvo mitataan vain rahalla, niin kuin tässä budjettikirjassa ja siinä linjassa, mitä on noudatettu, niin että se on kaiken johtotähtenä, kaikki on lyötävissä rahoiksi ja vain rahoiksi, niin sehän jättää esimerkiksi huonokuntoiset vanhukset, eräs esimerkki, koska he eivät enää liiketaloudellisesti ikään kuin tuota, he ovat arvottomia yksiköitä. Niihin ei panosteta siinä määrin lainkaan kuin pitäisi panostaa, vaan rahat lykätään mihin lykätään.

Minä vähän virkistän tätä salia, koska olen puhuja, joka on niin kuin pesulalaskuja luettelisi. Mutta on ollut loistavia sanoja, ja niistä ehkä parhaita suomalaisia on Pentti Haanpää. Tästä rahan merkityksestä hän kirjoittaa näin novellissaan Auto-onnettomuus: ”Kuinka erinomaisen viisaasti ja yksinkertaisesti kaikki maan päällä oli järjestetty. Raha, se oli sana. Ilmankos sanottiin, että rahalla saa. Siihen sisältyi kaikki. Katseltiin nyt ihmisten seasta minkä kaltainen räkätapuli tahansa ja pistettiin hänen kou-raansa kylliksi rahaa, heti paikalla hän oli ihmemies, avopäin palveltava herra.”

Hallitus hyysää juuri näitä räkätapuleita aivan liikaa, ja silloin kun se näin tekee, se kääntää liian paljon selkäänsä siitä tehtävästä, jota varten politiikka on, eli yhteisten asiointien hoitamista niitten ihmisten kohdalla, jotka eivät itse voi niitä hoitaa. Nimittäin ei ole minkäänlaista arvoa sellaisella politiikalla, joka tekee vain sen, jonka Keskuskaupakamari muutenkin tekisi hyväosaisille.

Jos vielä lähdetään siihen, että peruskorkea korotetaan, elikkä että vasarat rupeaa paukkumaan nuorten lapsiperheiden kohdalla, kyllä silloin on parempi kutsua inhimillisempää porukkaa niin tänne kuin hallitukseenkin rotaryklubien piiristä. Silloin ei eroteta kyllä rotaryliikkeestä tätä. Yhtä paljon on yhteisvastuuta tai yhtä paljon kuin Satakunnan Keskuskaupakamarin johtokunnalla. Väitän, että Satakunnan Keskuskaupakamarin johtokunta olisi tehnyt vähintään yhtä solidaarisen budjetin kuin tämä.

Mielenkiintoista, voidaan sanoa, kyllä tämä holkerismi, melkein, että heillä on Thatcher ja meillä on Holkeri. Kun hän puhui uskontososiologiien päivillä, (Ed. Ketunen: Mihinkäs Liikanen unohtui?) — kyllä myöskin hän saa tässä osansa, yritän tiivistää

tämän puheenvuoroni — minun mielestäni se on täysin verrattavissa siihen, mitä Marie Antoinette sanoi parisataa vuotta sitten, kun äidit tulivat pyytämään leipää. Marie Antoinette sanoi: ”Miksi ette anna heille leivoksia?” Tämä osoittaa yhtä suurta vieraantumista tässä ajassa kuin oli viimeinen kuningatatar, muistaakseni, ennen vallankumousta. ”Miksi ette anna heille leivoksia?” Täydellinen tietämättömyys!

Perusturva-asiassa hallitus roikkuu kuin jätkän räkä piikkilanka-aidalla. Se ei tee mitään asian eteen nyt, kun olisi mahdollisuus tehdä.

Sairastaminen kallistuu aivan mahdottomaksi. Hampaiden hoito kallistuu erityisesti. Siinä on tietysti se kaukonäköinen viisaus, että osa kansasta ei tarvitse niitä työkaluja vähän ajan päästä.

Eriarvoistumiskehitystä tapahtuu hurjasti. Samanaikaisesti kun työttömyyseläikeikäraja nousee, rikkaat ja hyväosaiset nostavat ennenaikaisen eläkkeen itselleen. Tästä rakennetaan tällaista pikku-Amerikkaa toden teolla. Ne, joilla ei ole rahaa, eivät saa kunnollista hoitoa.

Korkeakouluopiskelijoiden joukko keski- luokkaistuu, eritoten yläluokkaistuu hurjasti kaiken aikaa. Ei ole kaukana, kun sanottiin, että köyhät ovat tyhmiä. Saattaa aivan sama olla kohta edessä. Tässä kaikuu hiukan samanlainen henki kuin joskus vuosisadan alussa pappiloiden peräkamareissa ja kartanoiden etuhuoneissa, näissä kurin piireissä ja tupakkaseuroissa, siis täydellinen vieraantuminen siitä, miten ihmiset elävät. Aivan kerta kaikkiaan vieraantuminen on niin totaalista, että se toden teolla hirvittää.

Täällä puhutaan vain työvoimapulasta. Ruotsin pääministeri Carlsson kävi meidän seminaarissamme puhumassa. Suomessa on kolminkertainen työttömyys siihen verrattuna, mikä on Ruotsissa. On neljännesmiljoona avointa paikkaa Ruotsissa ja taitaa olla miljoona siirtolaista. Carlsson korosti vain yhtä seikkaa: ”Me pyrimme kaikin keinoin täystyöllisyyteen.” Miten on Suomessa ollut nämä kaksi vuotta? Meillä on vain työvoimapula. Meillä ei ole muuta ongelmaa kuin työvoimapula. Se merkitsee hirvittävää siirtymistä oikealle myös asenteellisella tasolla. (Ed. Knuuttila: Katsellaan vain Helsingin näkökulmasta asiaa!)

Jotakin täytyy sanoa asennoitumisesta

myös julkiseen sanaan, siitäkin on syytä muutama sana sanoa. Tällaisia vastauksia on annettu toimittajan aivan asialliseen kysymykseen: ”On kaunis ilma tänään” ym. Olen ajatellut monta kertaa, mistä se johtuu. Se varmasti johtuu siitä, että kokoomus on ollut niin kauan poissa vallan ruokapöydästä, että se on ahminut niin paljon kahdessa vuodessa, että se nyt toden teolla röyhtäisee kansakuntaan päin, kun se on ahminut tätä tavaraa. Nimittäin tällaiset vastauksethan ovat röyhtäisyjä, kun toimittaja kysyy jotakin asiallista asiaa, joka koskee ihmisen toimeentuloa ja muuta. Ei sellaiseen kysymykseen voi vastata, että kaunis ilma tänään, eli röyhtäistä kansakuntaan päin. Se on varsin sivistymätöntä, ja on suorastaan kurjaa olla samassa hallituksessa niin sivistymättömien ihmisten kanssa.

Tekisi mieli kiroilla samalla lailla kuin kreikkalainen puolimatruusi tai turkkilainen basaarin pystyttäjä tai suomalainen yliopiston assistentti 1960-luvulla. (Eduskunnasta: Sopisi puheeseen kyllä hyvin!) — Joo, kyllä se tähän vallan hyvin passaa. (Ed. Korkia-Aho: Puoli tuntia!) — Puoli tuntia kulunut? Tämä on sellainen paikka, jossa voi puheensa puhua loppuun niin kauan, kunnes puhemies sen keskeyttää. Minuuttiin tiivistän lopun. Tämä on ollut huono puhe, mutta sen verran sanoisin puheenvuoroista, että kolmen vartin puhe, joka tuntuu kuulijasta yhdeltä vartilta, on onnistunut, eli tämä ei täytä onnistuneita tunnusmerkkejä ilmeisesti milteän osin.

Jos aatteet ja ihanteet politiikassa myydään tällä tavalla kuin ne on myyty eli ei puolusteta luontoa, joka ei voi puolustautua itse, eikä puolusteta syrjäytettyjä, syrjäytymisuhan alla elävää ihmistä, sellainen politiikka on täysin arvotonta politiikkaa. Meidän tehtävämme täällä on puolustaa niitä, jotka eivät kykene puolustautumaan. Vahvat ja voimakkaat pärjäävät vallan hyvin ilman meitä. He eivät sitä tarvitse.

Jotakin myönteistäkin on sanottava, koska rehellisyyden nimessä on myös sanottava se, miten kokee asiat. Minä olen lähtenyt niin yksinkertaisesta ajattelutavasta. Puhun niin kuin koen ja näen, ilman mitään. Se voi loukata jotakuta, ja välillä tulee kiitosta ja haukkumisia samoilta henkilöiltäkin. Mutta viis siitä, koska kansanedustajan tehtävä minun mielestäni on kertoa niin kuin näkee

oikeaksi ja puhua niin kuin näkee oikeaksi.

On kolme asiaa, joissa on päästy eteenpäin. Ensimmäinen on se, että työttömyys on hieman vähentynyt. Tosin se on vieläkin suurempi samoilla laskentaperusteilla kuin hätätilan aikana, mutta se on vähentynyt. Se on kiistaton tulos. Toinen on se, että härskeimmät veronkiertäjät, törkeimmät riistäjät ja inhottavimmat yhteiskuntaruumiin verenimijät on saatu edes osittain verolle. Kolmas on se, että luonnon tuhoajat, maatalous mukaan lukien, pyritään saamaan edes jonkinlaisen vastuun piiriin. Ne ovat kiistattomia, vaatimattomia askelia eteenpäin, mutta ne ovat vaivaisia. Nämä tulokset eivät ole sosialidemokraattisen aatteen mittaisia. Hallituksen esitys ei tyydytä, siihen on saatava korjauksia.

Herra puhemies! Siunatuksi lopuksi luen Su-Tung-p' on runon tuhannen vuoden takaa, suomennos Pertti Niemisen. Siinä runoilija puhuu älykkyydestä, jonka kohdalle asetan sanan "yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus", koska en ole älykköpiireihin kuuluva ihminen, en siis ole älykäs ihminen. Asetan siihen "yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus". Se on hyvin lyhyt runo, kuusi pientä jaetta.

"Kun lapsi on syntynyt, toivoo jokainen, että siitä tulisi älykäs, mutta minä kärsin älykkyydestä, joka on tarvellyt koko elämäni. Toivon vain, että poika olisi yksinkertainen, tarpeeksi tyhmä, saadakseen elää huoletta ja mukavasti ministerinä."

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rinteen hivenen synkähköjä näkemyksiä sisältäneen puheenvuoron johdosta haluan siihen kohtaan, jossa hän puheenvuoronsa alkuosassa kiinnitti huomiota luontomme tilaan ja väitti, että se on Holkerin hallituksen aikana huonontunut selvästi, oikaisun omaisesti todeta, että ilmeisesti niin olisi käynyt, olkoon sitten maassa minkälainen hallitus tahansa. Perusteluna mainitsen esimerkiksi meitä vaivaavat haponateet, joista noin 2/3 tulee kansainvälisiltä markkinoilta maamme rajojen ulkopuolelta. Se on niin kansainvälinen kysymys, että se onni ei ole pelkästään Suomen hallituksen käsissä siitä riippumatta, mitkä puolueet ovat hallituksessa edustettuina.

Ed. Korkia-Aho: Herra puhemies! Tarkastelen vuoden 1990 tulo- ja menoar-

vioehdotusta aluepolitiikan ja pkt-yritysten kannalta.

Vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesitys on aluepoliittiselta linjaukseltaan tavanomainen. Hallitus toteaa harjoittavansa pitkäjänteistä alueellista kehittämispolitiikkaa kunkin alueen kilpailukyyn turvaamiseksi pitkälle 1990-luvulle. Vaikka elinkeinotoiminnan alueelliseen kehittämistukeen osoitetaan lähes 2,5 miljardia markkaa, ei useita nykyjärjestelmässä esiintyviä puutteita tai ongelmia ole kyetty poistamaan.

Kun tulo- ja menoarvioesityksen loppusumman kasvu on 12 prosenttia, lisääntyvät esimerkiksi valtionavut elinkeinoelämälle 8 prosenttia ja teollisuuden edistämiseen tarkoitetut määrärahat 2 prosenttia. Vastaavasti kasvavat työllisyyden hoidon harkinnanvaraiset määrärahat 16 prosenttia. Yleisenä piirteenä on viime vuosien budjeteissa havaittavissa erityisesti pienyrityksille tarkoitettujen rahoitusmuotojen monipuolistuminen ja voimakas kasvu. Tämä ei voi olla aiheuttamatta hallinnollisia ongelmia. Siksi on todettava ilolla, että valtiovarainministeriön johdolla on käynnistetty selvitys aluepoliittisen rahoituksen koordinoimisesta.

Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittämiseen eli neuvonta- ja koulutushankkeisiin on varattu 40 miljoonaa markkaa. Tämä on aivan liian pieni määrä. Vertailun vuoksi on hyvä muistaa, että täysin vastaavan tyyppiseen toimintaan on esimerkiksi maatalouden neuvontatyöhön, jota en suinkaan paheksu enkä aliarvioi, osoitettu lähes viisinkertainen rahamäärä. Monista kohdista budjettia voi todeta pyrkimyksen siirtää aluepoliittisen rahoituksen painopistettä erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä parantaviin hankkeisiin. Tämä ei tule kuitenkaan onnistumaan budjetissa esitetyllä tavalla. Eduskunnan tulisi budjettia hyväksyessään edellyttää valtioneuvostoa varaamaan aluetuen myöntämisvaltuudesta ainakin 100 miljoonaa markkaa kehittämisavustuksia varten.

Sitten pk-yritysten kannalta. Budjetin tekijät lähtevät siitä, että maan teollisuudella menee hyvin. Näin on varmasti keskimäärin. Työvaltaisten yritysten asema on kuitenkin hankala. Markkinaosuuksia on menetetty Länsi-Euroopassa, Neuvostoliiton-kauppa on vähentynyt. Nyt on kysymys siitä, miten turvataan monipuolinen teollisuus tulevaisuuden Suomessa. Kilpailu on kiristynyt.

Muun muassa tuonti on kasvanut viiden viime vuoden aikana yli 40 prosenttia. Työvaltaiset alat työllistävät 46 prosenttia teollisuuden työvoimasta eli noin 214 000 ihmistä. TEL-maksun nostaminen ensi vuonna kahdella prosenttiyksiköllä lisää näiden yritysten kustannustaakkaa noin 400 miljoonalla markalla, mikä syö niiden palkanmaksukykyä.

Hallitus lupasi ohjelmassaan parantaa työvaltaisten yritysten asemaa. Vuonna 1990 toteutettavasta puolen prosenttiyksikön alennuksesta huolimatta on sosiaaliturvamaksu kevään 1987 tasolla, jolloin tämä hallitus astui virkaan. Nyt on tuettava työvaltaisten yritysten vientiä. Pienten yritysten vienti on polkenut paikallaan. Vaikka viennin edistäminen on aivan oikein budjettiesityksessä todettu KTM:n yhdeksi painopistealueeksi, panostus olisi saanut olla huomattavasti suurempi.

Haluan lyhentää puhettani, enkä käy kertaamaan muita pk-yritysten ongelmia, koska ed. Linnainmaa käytti mielestäni erittäin ansiokkaan puheenvuoron pk-yritysten vaikeuksista. Minusta on helppo yhtyä ed. Linnainmaan ajatuksiin.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Suomen kansantaloudet ongelmat ovat vaihtotaseen vajeus ja jatkuvasti kilpailijamaita nopeammin kehittyvä inflaatio. Käytännössä vaihtotaseen vajeus tarkoittaa kansakunnan velkaantumista ulkomaille, eikä se eroa sinänsä yksityistalouden velkaantumisesta. Yli varojen eläminen on hetkellisesti mielihyvää tuottavaa. Maksun aikana kadutaan tehtyä raskaimman päälle. Tunnettua on, että kotitaloudet ovat velkaantuneempia kuin koskaan aikaisemmin. Yritysten oma pääoma kansainvälisessä vertailussa on vähäinen. Ainoastaan valtion velkaa on voitu viime vuosina vähentää.

Vaihtotaseen vajetta on vaadittu korjattavaksi yksityistalouksien kulutusta vähentämällä ja toisaalta säästämisasteen lisäämisellä. Näillä argumenteilla esimerkiksi Suomen Pankki on vaatinut peruskoron nostamista. Tilanne tuskin on niin yksinkertainen. Voidaan kysyä, onko Suomen Pankilla mitakin syitä peruskoron nostamiselle ja mikä on sen osuus nykyiseen tilanteeseen. Onko vaatimukset peruskoron nostamiseksi tehty aikaisempien ratkaisujen paikkaamiseksi?

Vaihtotaseen vajeus on voitu tähän saakka hallita ulkomaisella pääomalla, joka on ollut kiinnostunut Suomen sijoitusmarkkinoista korkean korkotuoton takia. Saman suuntaisesti on vaikuttanut Suomen markan suhteellisen vakaa arvo. Jos kuitenkin tilanne muuttuu, on perusteltu vaara, että ulkomaiset sijoitukset lähtevät edullisempiin kohteisiin, ja se aiheuttaa hyvin lyhyellä aikavälillä suuria ongelmia kansantaloudessamme. Hallitus on puheissaan tunnustanut vaihtotaseongelman, mutta edelleenkin merkittävät korjaavat toimenpiteet puuttuvat esimerkiksi tästä budjetista.

Olen ymmärtänyt, että hallitus mielellään todistelee, että säästämistä on tuettu poliittisilla päätöksillä. On kuitenkin painokkaasti huomautettava, että viimeaikaiset ratkaisut ovat tavalliselle ihmiselle säästämisen elvyttämiseksi vieraita. Ne koetaan riskialttiiksi ja vaikeasti seurattaviksi. Esimerkiksi käypä-korkoisten määräaikaistalletusten verottaminen on aiheuttanut epäluuloa kyseistä säästämismuotoa kohtaan.

Edellä mainituista syistä säästäminen on yksinkertaistettava tavallisen pienen säästäjän tasolle. Tämä tarkoittaa talletusten vero-kohtelussa paluuta verouudistusta edeltävälle linjalle. Niin sanotut pääomilla pelaajat eivät liiku piensäästäjien kanssa samoilla apajilla hakiessaan huomattavasti suurempia voittoja riskialttiista sijoituksista. Tämän vuoksi verotuksen ulottamista piensäästäjien säästöihin ei voida pitää perusteltuna.

Suuri ongelma on mielestäni kansalaisten palauttaminen kulutustavoissaan ns. reaalisolle eli elämään tulojensa ja varojensa mukaan. Nykyinen hallitus pelkää selvästi puuttua tähän ongelmaan. Toisaalta ymmärrän hallituksen pelokkuuden, sillä nykyinen hallitus on julistautunut palkansaajien edun valvojaksi, jonka täytyy nyökätä palkansaajiin päin tavallista syvempään. On ollut vaikeata tunnustaa, että ympäröivän maailman juppimeno ei kuulukaan kaikille, vaan todellisuudessa hirvittävät asumiskustannukset, yleinen korkea hintataso ja melkoiset ammattiin johtavan koulutuksen kustannukset ovatkin useimpien suomalaisten maksukyvyyn lahjomaton mitta. Ylellisyys eletäänkin velaksi. Tämänkin budjetti tosiasiallisesti jättää kansalaisilleen edellä mainittujen perusasioiden hoitoon jatkuvasti pienenevän saldon. Liikevaihtovero, erilaiset maksujen

korotukset, verovähennysten leikkaus ja kunnallisveroasteen korotus pitävät siitä huolen.

Tätä budjettia on useaan otteeseen moitittu epäsosiaalisiksi. Tämä pitää paikkansa. Haluan lisätä, että budjetti on myös epäsolidaarinen veroratkaisuiltaan. Tuloveroasteikon alentaminen siten, että alle 94 000 markan tuloluokassa se jää 2 prosenttiin toisin kuin yli 94 000 markan tuloluokassa, jossa se on 3 prosenttia, sisältää signaalin hallitukselta esimerkiksi hoitoalan työntekijöille, että solidaarisuus ja yleisen edun huomioiminen on unohtunut. Samaan tuloluokkaan kuuluu valtaosa muitakin ihmisten välittömään kehittämiseen ja hoitoon liittyviä ammatteja. Heitä ovat mm. lastenhoitoon liittyvät ammattilaiset, sosiaalityöntekijät, opettajat, kirjastotyöntekijät jne. Kun samanaikaisesti ammattiyhdistyspuolella kohtelu on ollut viime päivinä samalla tavalla epäsolidaarista, uskon, että katkeruus ei ole näkymättä ensi kevään tulospöytäneuvotteluissa. Tunnen myötätuntoa näitä ryhmiä kohtaan ja toivon, että työmarkkinapolitiikkaan löytyvät sellaiset keinot, että ns. kutsumusammattien arvostus saataisiin jälleen niille kuuluvaan arvoon palkkauksellisin ja verotuksellisin keinoin.

Vielä kaksi konkreettista budjettiin liittyvää asiaa. Suomalaisen metsään, sen jalostukseen ja ulkomaankauppaan tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Suomalaisen hyvinvoinnin kulmahammas perustuu edelleenkin keskeisesti metsään ja sen tuotteisiin. Suomen metsäteollisuus tuottaa valuuttaa noin 2/3 kaikista nettovientituloista. Tämän pohjalta metsien puuntuotantokykyistä huolehtiminen on ensiarvoisen tärkeää koko kansantalouden kannalta. Budjetissa valtionapu metsänparannustöihin kasvaa vain 10 prosenttia vuoden 1988 tilinpäätökseen verrattuna.

Tälle vuodelle myönnetty varat ovat olleet aivan riittämättömiä, mikä on johtanut esimerkiksi Kuopion läänissä tilanteeseen, jossa taimikon hoidosta tänä vuonna on voitu tehdä vain 1/3 siitä, mitä valtakunnallinen ohjelma metsä 2000 edellyttää. Metsänparannuslainsuojien kohdalla tilanne on hieman parempi, mutta valtionapu nähdään erityisesti köyhillä Itä-Suomen alueilla metsänparannuslainoitusta merkittävämmäksi. Lisäksi puun kuljetukseen tarvittava alempi tiestö

rappeutuu nopeaa vauhtia. Korjausta asiaan tarvitaan nopeasti, sillä vaikutukset ulottuvat jopa vuosikymmeniksi eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Tiestöstä puheen ollen haluan lopettaa lähetekeskustelun osaltani toivomukseen. Toivon, että valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä ns. Luostarien tie palautuisi budjettikäsittelyyn. Saamani tiedon mukaan tiehanke on tipahtanut pois ns. kalkkiviivoilla ja tiepiirin laatimasta maakunnallisesta tärkeysjärjestyksestä piittaamatta. Tiehankkeen aloittamisen takana ovat läänin kaikki kansanedustajat, ja sitä toivoivat erityisesti laajat matkailijajoukot, jotka suuntaavat matkansa pohjoisesta Heinäveden luostareihin hiljentyäkseen hetkeksi tässä jatkuvasti kovenevassa ja materiaalistuovassa Suomessa.

Ed. Vastamäki: Herra puhemies! Kun näitä puheita on tämän päivän aikana kuunnellut, vaikuttaa siltä kuin maa olisi todellisesti katastrofissa. Kuitenkin kadunmies ei sitä oikein tuolla ole huomannut. Joskus tuntuu siltä, että tämä kansanedustajien totuudenpuhuminenkin alkaa olla jo sitä luokkaa, ettei ole aivan vakuuttunut siitä, mitä uskoisi ja mitä jättää uskomatta. Aivan viime tuntien aikanakin on kuullut sellaista tekstiä, että tällainen nuorempi kansanedustaja ihmettelee.

Ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä esitetään sosiaali- ja terveydenhuoltoon yhteensä 4 257 virkaa. Näistä kohdistetaan 2 675 sosiaalihoitoon ja 1 582 terveydenhuoltoon. Täksi vuodeksi aikaistettiin lasten päivähoitoon kohdistettuina jo 477 ensi vuoden viroista. Virkalisäys on siis varsin mittaava kuten ministeri Liikanenkin totesi, mutta se on tarpeellinen. Ongelmana on kuitenkin ollut se, mistä saadaan näihin virkoihin viranhoitajat.

Kyseessä on lähinnä suorittajaportaan virkoja, sosiaalihoitajia, kodinhoitajia, lasten päivähoitoon virkoja, perus- ja sairaanhoitajan virkoja, joiden palkkaus on jälkeennjäännyttä ja työajat osin vuorotyötä. Nämä virat eivät enää houkuttele naisia miehistä puhumattakaan. Kuitenkin kysymyksessä on inhimillistä työtä ihmisen hyväksi. Tätä työtä ei riittävästi arvosteta rahallisesti. Sen palkkaus on jatkuvasti jälkeennjäännyttä ja moni ns. miehin ammatti, jossa vaatimukset ovat paljon vähäisemmätkin, arvostetaan palk-

kauksessa paljon sosiaali- ja terveydenhuollon ammatteja arvokkaammaksi. Pelkästään työmarkkinajärjestöjen harteille ei voi palkkauksen jälkeenjääneisyyttä työntää. Onhan kyseessä virat, joihin annetaan budjetin kautta valtionapu.

Tämä kehitys on tapahtunut vuosien mitaan, ja sosiaali- ja terveydenhuollon virat ovat jääneet aina heikompaan asemaan. Tästä asemasta ei voi suinkaan syyttää tätä hallitusta. Se on pitkien aikojen kehitys. Toivon kuitenkin, että palkkakehitys saadaan positiivisemmaksi, ennen kuin nämä alipalkkatut sosiaali- ja terveydenhuollon naistyöntekijät lähtevät ammateistaan paremmin palkatuille työmarkkinoille, nyt kun työvoimapula uhkaa monia muita aloja. Esimerkiksi tänään täällä on puhuttu rakennusalan. On jo näkynyt naisten siirtymistä pois sosiaalipuolen työtehtävistä. Kyllä se pysyy työkalu naisenkin kädessä, ja paljon tarkempiakin naiset totta puhuakseni ovat, mikä näkyy esimerkiksi siitä, että nosterinkuljettajat ovat usein naisia. Tässä aikaisemmin miesvaltaisessa työssä palkkaus on aivan muuta kuin sosiaali- ja terveydenhuollon alalla. Valitettavasti näiltä aloilta eivät miehet siirry sosiaalipuolelle muuten kuin palvelujen käyttäjiksi.

Tilanne on huolestuttava, eikä korjauksena riitä enää työolojen parannus, koska se on mahdollista. Päinvastoin tarve ympäri-vuorokautiseen vuorotyöhön lisääntyy myös sosiaalipuolella, kun yhä useammin pyritään vanhukset ja sairaat hoitamaan kotiympäristössään. Palkkaukseen on puututtava, ennen kuin se on myöhäistä.

Koulutusta on lisätty, mutta näihin oppilaitoksiin ei enää ole samanlaista ryntäystä kuin esimerkiksi viime vuosikymmenellä. Päinvastoin hakijat ovat usein jo alalla olevia, itselleen täydennyskoulutusta hakevia. Nämä siis jättävät aikaisemmin hoitamansa saman alan vielä vähän heikommin palkatun toimen ja kouluttautuvat siten, että pystyvät toimimaan päivätyössä. Muutaman palkkaluokan lisäys ei edes koskaan korvaa niitä kustannuksia, jotka tämä 1—2 vuoden lisäkouluttautuminen vaati.

Pidän hyvänä esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon ministeriön organisaation uudistuksesta. Hallinnon on palveltava näiden alojen mahdollisimman hyvää ja kattavaa yhteistyötä. Työsarka on tulevaisuudessa

ruohonjuuritasolla asti niin mittava, että kaikki mahdollinen turha päällekkäistyö on poistettava ja päästävä merkittävään yhteistyöhön hallinnon sitä estämättä.

Herra puhemies! Edellä olleissa puheen-vuoroissa ja debateissa puhuttiin myös terveyskeskusmaksuista. Nyt näimme jälleen, miten kävi. Poliklinikkamaksut ja sairaalapäivämaksut kohosivat rajusti ja saivat aikaan sen, että kansalaiset ovat jälleen ensi vuonna vähän enemmän epätasa-arvoisia kuin tänä vuonna. Muistettakoon, että saman sairauden takia toinen käy terveyskeskuksessa ja toinen poliklinikalla tai hoide-taan sairaalassa tai terveyskeskuksessa vuodeosastolla.

Palvelujen käyttöön vaikuttaa esimerkiksi se, miten etäällä terveyskeskuksesta tutkittava asuu. Jos hän ei voi käydä tutkimuksissa polikliinisesti tai terveyskeskuksessa etäisyysien takia, on hänet otettava vuodeosastolle näitä tutkimuksia varten. Silloin hän joutuu maksamaan siitä, mistä parempien kulkuyhteyksien varrella tai lähempänä asuva ei maksa mitään. Esimerkiksi Turussa pitkään toimineena näin, miten saaristossa asuva joutui aina maksulliseen palveluun. Luulisi ed. Pulliaisenkin, joka nyt jo on poistunut salista, ymmärtävän tämän, mutta hän ei oululaisena ilmeisesti ymmärrä, miten joutuu toimimaan Pohjois-Suomen maaseudulla asuva potilas.

Terveyskeskusten maksuttomuudesta hyötyvät nimenomaan taajamien potilaat. Sen sijaan todella sairaat, palveluista etäällä asuvat joutuvat taas maksamaan enemmän. Tämä tapa, jolla nyt jouduttiin keräämään terveydenhuollon kustannuksia, iskee jälleen pahimmin juuri niihin, jotka nyt tarvitsisivat helpotusta menoissa, todella sairaisiin avuntarvitsijoihin, kroonikkoihin ja pitkäaikaissairaisiin. Esimerkiksi reumaatikot, sokeritautipotilaat, syöpäpotilaat, kulumasairauksia potevat ym., jotka joutuvat olemaan pitkiä aikoja sairaalassa vuodeosastolla, joutuvat maksamaan tämän hinnan ja myös tänä aikana ovat sairaslomalla, joten heidän tulonsakin ovat huonommat vuoden mitaan.

Kaiken lisäksi sairauskuluvähennys jäi mittättömäksi, edelleen vain vähän sairauskuluja omaavia suosivaksi, eikä vähennyksen poistosta kertyviä rahoja voida nyt kohdistaa niihin, jotka todella tarvitsisivat sairauskulu-

jensa korvaamista. Sairaanhoidon kustannuksien jaossa tarvitaan remonttia, mutta vielä ei aika ilmeisesti ollut kypsä siihen. Palvelut maksavat aina. Tulosvastuuta ei voi sosiaali- ja terveydenhuollossa vaatia siten kuin jollain tuotannollisella alalla, mutta kustannussäästöihin on pyrittävä. Kuitenkin palvelusta mielestäni on myös jaettava omavastuu, jonka pitää kohdistua paremmin tulevaisuudessa kuin ensi vuoden budjetissa.

Ed. Kokko: Herra puhemies! Valtion vuoden 1990 talousarvioesitys on noin 13 miljardia tulolyijäämäinen. Hyvän taloudellisen tilanteen vallitessa tietty pidättyväisyys menolisäyksissä on perusteltua. Kuitenkin on monia sellaisia kohteita, joihin nyt olisi ollut oikea aika osoittaa enemmän määrärahoja lisäämättä suoranaisesti paljon puhuttua kulutuskysyntää.

Hallituksen aikaisemmin suuresti kuuluttama verouudistus näyttää nyt juuttuneen jollain tavoin paikoilleen. Taulukkojen 1—3 prosentin alennus suosii vain suurituloisia. Liikevaihtoveron korotus vie alennuksen tuoman edun pois pienempituloisilta, kun siihen lisätään vielä vähennysten omavastuiden lisäämiset.

Hallitus näyttää siirtävän eräitä verovähennyksien lisäyksiä kuntien kannettavaksi. Kunnille suunniteltu puolentoista miljardin suhdanvero tai -talletus tuntuu ihmeelliseltä. Ilman sitäkin monet kunnat joutuvat korottamaan veroäyrin hintaa ja ottamaan lisää lainaa. Kuntien taloutta rasittavat monet lakisääteiset menolisäykset, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon menojen lisääntyminen esimerkiksi päivähoiton ja vanhusten hoidon osalta. Kuntainliittomenot kasvavat myös varsin runsaasti. Siihen ovat osaltaan syynä esimerkiksi henkilökulujen lisäykset. Toivottavasti tästä kunnille suunnitellusta verosta luovutaan.

Valtionosuusjärjestelmän muuttuessa ns. pienten valtionapujen osuuksien osalta olisi nyt tarvittu kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin huomattava lisäys. Hallitus ei kuitenkaan esitä lisäystä tuohon 30 miljoonaan markkaan lainkaan. Toivottavasti tähän eduskuntakäsittelyssä voidaan tehdä lisäys. Valtio näyttää unohtaneen eräitä valtion ja kuntien kesken järjestelyasiakirjassa sovitteja asioita ja tietysti kuntien tappioksi. Maatalouden pääluokan menojen lisäys on nimel-

lisesti noin 3 prosenttia eli käytännössä ei mitään. Kehittämisrahaston varoihin olisi nyt kuitenkin tarvittu huomattavasti lisää rahaa. Tuotanto-olosuhteita tulisi voida parantaa rakentamisen ja rakennekehityksen kautta. Määrärahat eivät nyt kuitenkaan lisäännä. Myöntämisvaltuuksien lisäämiset johtuvat uudesta kirjaamisjärjestelystä, joka nyt otetaan käyttöön.

Maataloudelle esitetty fosforivero, jonka tuotto olisi noin 60 miljoonaa markkaa, lisää maatalouden kustannuksia erikoisesti, jos sitä ei lueta maatalouden vähennyskelpoisiksi kustannuksiksi. Tuntuu, että se on ristiriidassa maataloustulolain kanssa, koska se suoranaisesti vähentää maatalouden tuloa. Se kohtelee myös epäoikeudenmukaisesti niitä viljelijöitä, jotka käyttävät fosforia jo nyt kohtuullisesti. Lannoitteiden sisällön muutoksella saataisiin mielestäni parempi kokonaistulos fosforin vähentämiseksi. Tähän suuntaan kai Kemira myös on lähtenyt liikkeelle lannoitteiden seoksissa. Veron tuotto tulisi ainakin käyttää maatalouden päästöjä vähentävien investointien edistämiseksi.

Eilinen Uusi Suomi otsikoi tiemäärärahoja koskevan uutisointinsa ”TVH:n rahat riittävät vain pääteiden urien paikkaamiseen”, ja lehti toteaa, että valtion ensi vuoden budjetissa tiemäärärahat kokonaisuudessaan eivät lisäännä tästä vuodesta, vaan mieluummin hieman vähenevät. Kuitenkin valtio kerää erilaisina auto- ja polttoaineveroina yli 13 miljardia markkaa. Teiden rakentamiseen ja kunnossapitoon käytetään ensi vuonna runsaat 5,5 miljardia markkaa. Budjetin runsaan ylijäämän johdosta tiemäärärahoihin olisi nyt ollut hyvä mahdollisuus tehdä kunnan tasokorotus. Nimellinen lisäys on budjetin mukaan vain 406 miljoonaa markkaa eli se ei vastaa edes kustannusten nousun tuomaa lisäystä.

TVL:n Kymen piirin tiemäärärahat eivät käytännössä lisäännä lainkaan. Läänin alueen läpi risteävät päätiet vievät määrärahat kokonaan. Ensi vuodelle on vain yksi alemman tieverkon uusi tiekohde nimettyä budjetissa. Päätiet on tietysti tärkeää pitää kunnossa, mutta paikallisteiden kunnossapitoon ja parantamiseen tulisi osoittaa myös enemmän varoja. Tähän päästäisiin vain lisäämällä tiemäärärahoja kokonaisuudessaan. Tiemäärärahojen jaossa tulisi tiepiirejä kohdella tasapuolisesti tiesuorite ja suhteelli-

suus huomioon ottaen. Näin ei näytä käyvän tässä budjetissa Kymen tiepiiriin osalta.

Viime vuosina on lisätty luonnonsuojelualaideiden hankintaa lähinnä valtioneuvoston periaateohjelmien pohjalta. Tämä on tietysti hyvä asia, mutta kun ohjelmia laaditaan, tulisi olla myös varoja niiden hankintaan. Ensi vuoden budjetissa on rahaa näihin tarkoituksiin 60 miljoonaa markkaa, joka on varsin vähän. Kun yhteisesti halutaan suojella, tulisi myös osoittaa varat alueiden hankintaan.

Ilman saasteet uhkaavat metsiämme eli tärkeätä teollisuutemme raaka-ainetta. Tuhot ovat pahimmillaan nähtävillä tuolla pohjoisessa. Kaakkois-Suomessa ilman saasteputoitusarvot ovat myös crittään korkeita. Kuitenkin näistä ilmansaasteista kaksi kolmasosaa tulee rajojen ulkopuolelta. Asian korjaamiseksi tarvitaan siksi kansainvälistä yhteistyötä, ja tällä asialla olisi nyt jo kiire.

Etelä-Karjalassa ollaan tyytyväisiä siitä, että keskussairaalan peruskorjaus- ja laajennushanke on nyt toteutumassa yhteismäärärahojen turvin. Pettymys on taas puolestaan, kun sairaanhoitopiiriin lunastuskorvauksiin lupailtu valtionapu etenee liian hitaasti. Ensi vuodelle on varattu vain 2 miljoonaa markkaa, yhteisesti todettu ja sovittu tarve olisi vähintään 6 miljoonaa markkaa. Määrärahan tarve olisi nyt erittäin kiireellinen, kun lunastuskorvaukset joudutaan maksamaan ja keskussairaalan rakennushanke vaatii runsaasti niin sairaanhoitopiiriin kuin kuntien varoja. Toivoisin, että tähän asiaan valiokunnassa myös saataisiin korjaus aikaan.

Ed. Viinanen: Herra puhemies! Muutama vuosi sitten eduskunnassa käsiteltiin lakiesitystä, jolla mahdollistettiin Suomeen perustettavaksi uusi suurtelakka. Silloin fuusioitiin Wärtsilän ja Valmetin telakat toisiinsa. Huomenlahjaksi muutettiin lakia siten, että armahdettiin noin 600—700 miljoonan markan verot uudelta yhtiöltä, ja kuvittelimme ja ehkä useimmat uskoivatkin meistä, että tuon menettelyn jälkeen Suomeen saadaan todella kilpailukykyinen telakkayhtiö. Olivathan kokemukset erityisesti Wärtsilän aikaansaannoksista varsin näyttäviä.

Kaikki näyttikin erinomaisen hyvin sujuvan. Uusi yhtiö kahmi tilauksia roppakaudella niin ulkomaisten yrittäjien, kilpailijoi-

den kuin suomalaisten hämmästykseksi. Saa-toimme olla ylpeitä siitä, että tällä päätöksellä Suomeen oli saatu todella kilpailukykyinen, korkeatasoinen telakkayhtiö.

Kuitenkin pari kuukautta sitten tieto siitä, että kyseinen Wärtsilä Marine telakka on ajautumassa konkurssiin, tuli varmasti kaikille yllätyksenä. Tuskin se kuitenkaan on ollut yllätys sen yrityksen johdolle, joka on näitä tilauksia hankkinut ilmeiseen alihintaan. Me olimme kuvitelleet, että pitkään eräänlaisena vientiteollisuuden lippulaivana ollut Wärtsilä ja Wärtsilä Marine on todella hyvä yritys. Se on ollut Suomi-kuvan luoja ulkomailla ja todella loistava esimerkki suomalaisesta vientiteollisuudesta. Kuvittelimme myös, että tämän fuusion myötä aikanaan työllisyys telakkateollisuudessa pystytään säilyttämään ja muodostamaan sellainen runko metalliteollisuudelle ja nimenomaan telakkateollisuudelle, joka terveenä tulee tätä mainetta suomalaisesta metalliteollisuudesta edelleen jatkamaan ja huolehtimaan myös pitkälle tämän alan työllisyydestä.

Kuitenkin toisin kävi, ja pakon sanelemana jouduttiin tekemään KTM:ssä tiettyjä ratkaisuja, jotka eivät tässä budjetissa vielä näy. Ne tulevat näkymään ilmeisesti seuraavien vuosien budjeteissa todella merkittävinä lukuina. Kyse ei ole sadoista miljoonista markoista, on ilmeisesti kyse yli miljardista, kunhan vain ei olisi kahdesta miljardista.

KTM:n päätös sinänsä on ymmärrettävä, sillä kyllä Suomelle todella ikävän leiman olisi antanut se ratkaisu, että yhtiö olisi päästetty konkurssiin. Varsinkin kun joka tapauksessa takaukset olisivat merkinneet sitä, että tappiot olisivat langenneet valtion ja veronmaksajien maksettaviksi, oli tässä valittu kuitenkin pienemmän pahan tie. Pysyttiin ainakin tilapäisesti useammaksi vuodeksi usean tuhannen ihmisen työllisyys säilyttämään. (Ed. Kettunen: Eduskunnan selän takana!)

On syytä kuitenkin kysyä, mikä on suuryrityksen moraali tällaisessa tapauksessa. (Ed. Kettunen: Ei niillä ole moraalia!) On aivan selvää, että yrityksen johto on ollut selvillä siitä takauksista hakiessaan, että kaupat ovat alihintaisia. Ei kai tällainen tappioiden määrä voi muuten olla selitettävissä. Jos he eivät siitä olleet selvillä, sekin on tuomitavaa, että kehtaavat hakea takauksia niin huonoilla taidoilla, etteivät tiedä, millä hin-

nalla kaupat on tehty. On syytä epäillä, että tässä on ehdoin tahdoin takauksia haettaessa harhautettu kyseisiä luottolaitoksia, annettu epäluotettavia tietoja yhtiön taloudellisesta tilanteesta ja nimenomaan mittavan tilauskannan kannattavuudesta.

Tämä on valitettavaa sikäläkin, että tämä operaatio kyllä heittää varsin synkän varjon suurteollisuuden moraalille ja sille tavalle, millä se suhtautuu valtion takauksiin, joilla pyritään työllisyyttä ja Suomen vientiteollisuutta pönkittämään. Se varjo tulee seuraamaan kyllä takauspäätöksiä, ja erittäin huollissani olen siitä, että tämän jälkeen takauspäätösten käsittely ilmeisesti joutuu paljon tarkemman kontrollin alle kuin tänä päivänä ja siitä tulevat kärsimään erityisesti pienyritykset, jotka jo tänäkin päivänä ovat valitelleet sitä, että heidän asioitaan syynätään erittäin tarkalla suurennuslasilla ja takauksia on vaikea saada. Voi vain kysyä, kuinka monen sadan tai tuhannen pienyrityksen riskipääoman saannin turvaamiseksi nämä sadat miljoonat, ehkä muutama miljardi, olisi voitu käyttää, mitä niillä olisi saatu aikaan.

Wärtsilän hyvä maine ja Wärtsilä Marinen sen jälkeen on ilmeisesti aiheuttanut sen, että sinisilmäisesti on luotettu niihin puheisiin, jotka luottoanomuksia ja takuuanomuksia tehtäessä on annettu. Toivon, että tämä asia todella tarkoin tutkitaan, ja mikäli tahallista harhautusta ja tietojen pimittämistä löytyy, kyseisen yhtiön johtohenkilöt ja vastuuhenkilöt saatetaan edesvastuuseen tästä menettelystä.

Herra puhemies! Edelleen haluaisin kiinnittää huomiota erääseen ehkä vähäpätöiseltä tuntuvaan seikkaan, ja se on budjetissa mainitut eduskuntaan perustettavat uudet virat. Ymmärrän varsin hyvin ne virat, jotka varsinaisen lainsäädäntötyön avuksi ja lainsäädäntötyön piiriin tänne perustetaan, ja ehkä atk-toimeen liittyvät virat myös, mutta puhtaat hallinnolliset virat mielestäni pitäisi kyllä jäädyttää, jättää ne perustamatta ja aloittaa täällä samanlainen hallinnonuudistus kuin on aloitettu valtionhallinnossa. Toivon, että aikanaan valtiovarainvaliokunta ja sen jaosto tulee paneutumaan tarkoin tämän talon omaan hallintokoneistoon, sen toimivuuteen ja virkatarpeisiin ja tekee johtopäätökset ja mahdolliset virkojen jäädytykset, mikäli se on tarpeellista. Ymmärrän hyvin,

että tämän talon asioihin ei ole sopivaa eduskunnassa puuttua. Teen sen kuitenkin pyrkiäkseni ravistelemaan hereille uudistuksen hengen tässäkin suhteessa tämän talon sisällä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Viinanen kiitettävällä tarmolla ja ponnekkuudella kiinnitti huomiota Wärtsilän Meriteollisuuden takuuoperaatioihin. Tuohon lisäaineksia antaa kaksi muuta ulottuvuutta. Toinen on se, mitä tässä seuraakaan suhteessa muuhun laivanrakennusteollisuuteen Suomessa. On luotu ennakotapaus ja järjestelmä. Selvitäkseen poliittisesti tulevaisuudesta on pakko ottaa ennakotapauksena tämä tapaus huomioon.

Ed. Viinanen aivan oikein varmasti pohdiskeli sitä, että tähän on saattanut sisältyä todella harhautusoperaatio, jonka kolmas ulottuvuus on siinä, että Wärtsilän osakkeiden arvohan laski voimakkaasti silloin, kun nämä kannattavuustekijät tulivat julkisuuteen, ja valtavat määrät Wärtsilän osakkeita myytiin tosi alemyynissä pörssissä, kunnes valtio tuli pelastajaksi ja Wärtsilän osakkeiden arvo nousi jyrkästi ylöspäin. Eli tällä tavalla suoritettiin Wärtsilän osakkeiden uusjako pörssissä. Jos tässä oli tietoisuus siitä, mikä on taustalla, niin siinä omistajienkin kesken suoritettiin omaisuuksien uusjako.

Eli tässä on erittäin monta ulottuvuutta. Toivottavasti ed. Viinanen, kun kuuluu hallituspuolueeseen, jaksaa olla ponnekas tässä asiassa ja valvoa, että kaikki asiat selvitetään perusteellisesti.

Ed. Heikkinen: Herra puhemies! Alueellisesti tasapainoisen kehityksen turvaamisessa harjoitettava aluepolitiikka on keskeisessä asemassa. Aluelainsäädäntöä uudistettiin kuluvan vuoden alusta lukien, mutta vain osittain. Tehdyt uudistukset eivät tuoneet käytännöllisesti ja asiallisesti juuri mitään parannuksia ainakaan Kainuun ja Pohjois-Suomen näkökulmasta katsottuna. Kun taloudellisiakaan voimavaroja ei ole lisätty lainsäädännön ja kysynnän edellyttämää määrää vastaavasti, jäi uudistus näennäiseksi. Lisäksi aluelainsäädännön uudistaminen on kesken. Itä- ja Pohjois-Suomelle keskeiset kuljetustukilaki ja kehitysalueiden yritystoiminnan veronhuojennuslaki ovat edelleen

uudistamatta, vaikka ne päättyvät kuluvan vuoden lopulla. On painokkaasti tuotava esille, että tärkeimmissä kilpailijamaissamme Ruotsissa, Norjassa ja Saksassa maksetaan yrityksille kuljetustukea ja annetaan muita julkisiin palveluihin kohdistuvia helpotuksia. Emme voi asettaa oman maamme yrityksiä aluepoliittisesti kilpailijamaitamme huonompaan asemaan, ellemme tietoisesti halua romuttaa kehitysalueiden yritystoimintaa.

Hallituksen eduskuntaan jo tuoma kehitysalueiden veronhuojennuslaki on kuitenkin raskas pettymys. Kuluvan vuoden lopussa päättyvää lakia heikennetään sen keskeisiltä osilta. Hallituksen esitys on kuin nuijanisku kehitysalueiden yritystoimintaa kohtaan. Aluepolitiikalta viedään vaikeimmilla työttömyysalueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa jälleen pohjaa pois. Palaan veronhuojennuslakiin yksityiskohtaisemmin toisessa yhteydessä.

Eduskuntakäsittelyn aikana veronhuojennuslakiin tulisi tehdä tarpeelliset korjaukset ja uutena kohtana ottaa mukaan valtion tuloveron poistaminen kokonaan liiketoimintaa harjoittavilta niin yksityisiltä yrittäjiltä, yhtiöiltä kuin yhteisöiltä. Verovapaus voitaisiin rajata koskemaan esimerkiksi aluepolitiikkalain ensimmäistä vyöhykettä. Työntekijän sosiaaliturvamaksun porrastaminen tulisi myös vihdoin toteuttaa samalla tavalla rajattuna kuin edellä mainitsin valtion tuloveron poistamisen osalta.

Yhteistyömahdollisuudet kaupan, teollisuuden ja matkailun alalla Kuolan ja Neuvosto-Karjalan kanssa ovat kehittymässä suotuisasti. Itä- ja Pohjois-Suomen mahdollisuudet elinkeinotoimintansa kehittämiseksi Kuolan ja Neuvosto-Karjalan kanssa ovat mittavat. Yhteistyön kehittäminen olisi mielestäni otettava Suomessa aluepoliittisten tukitoimenpiteiden kohteeksi ja aluelainsäädäntöä tulisi kehittää niin, että se tukisi yhteistyömahdollisuuksia. Yritystason yhteistyömahdollisuudet ovat parantuneet ratkaisevasti, kun Neuvostoliiton puolella on kuluvan vuoden alussa aloittanut toimintansa Kuolan alueen ulkomaankaupan edistämiseksi perustettu yhteistyöjärjestö Kuola Assosiaatio. Kuola Assosiaation ja suomalaisten, lähinnä Kainuun ja Lapin yritysten välillä on ensimmäisen toimintavuoden aikana päästy jo merkittävään aikaan. Esimerkiksi viime viikolla Ylä-Kainuun teollisuusyrittäjät r.y. ja Kuola Assosiaatio solmivat

sopimuksen yhteistyöstä rajakaupan ja teollisuusyhteistyön aloittamiseksi Murmanskin, Kainuun alueen ja kolmansien maiden kesken. Kolmas maa tarkoittaa käytännössä tässä vaiheessa Hollantia ja hollantilaisia yrityksiä.

Viime keväästä alkaen käydyt neuvottelut, jotka johtivat mm. edellä mainittuun sopimukseen, ovat osoittaneet yhteistyömahdollisuuksien mittavuuden. Neuvottelujen aikana on jo alusta alkaen kuitenkin käynyt ilmi, että käytännön yhteistyölle on pahoja esteitä, joiden poistamisesta vastuu on Suomen ja Neuvostoliiton valtioilla. Rajanylityspaikkojen vähäisyys tai oikeammin niiden puuttuminen sekä liikenneyhteyksien heikkous muodostavat pahan esteen. Tämän vuoksi Suomen hallituksen tulisi yhteistyössä naapurin kanssa toimia entistä pontevammin näiden esteiden poistamiseksi. Liikenneyhteyksillä tarkoitan kaikkia liikennemuotoja, maantie- ja rautatieliikennettä samoin kuin lento- ja tieliikenneyhteyksiä. Toivon ja vetoan vakavasti, että nämä asiat otettaisiin esille ja niistä voitaisiin tehdä yhteistyösopimukset lähiaikoina toteutuvan presidentti Gorbatschovin valtiovierailun yhteydessä.

Kustannustason nousu, liikennemäärien kasvu ja liikenneturvallisuuden heikentyminen huomioon ottaen tiemäärärahojen määrä on riittämätön. Määrärahojen kasvuprosentti on tosiasiaa jopa virheellinen. Tähän asti on työllisyysmäärärahoista osoitettu teiden rakentamiseen vaikeille työttömyysalueille vuosittain 100 miljoonaa markkaa. Nyt tätä määrärahaa ei ole ollenkaan, vaan epämääräinen lupaus yleisperusteluissa. Liikenteeltä perittävien verojen ja maksujen voimakkaan kiristämisen ja kasvun vuoksi määrärahojen voimakkaallekin lisäämiselle olisi ollut edellytyksiä.

Erityisesti TVL:n Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Keski-Pohjanmaan piirien teiden rakentamisen määrärahaa on supistettu viime vuosien aikana hyvin nopeasti. Nyt myös Lapin piiri on joutunut tämän kohtalon uhriksi. Työllisyysmäärärahojen käyttö tieinvestointeihin on jonkin verran parantanut tilannetta tähän asti. Kun tämäkin mahdollisuus nyt on poistumassa, on rakentamismäärärahojen supistuminen edellä mainittujen piirien alueilla romahdusmainen. Kainuun kohtelu tiemäärärahoissa tällä tavalla on järkyttävää ja kohtuutonta. Tieverkosto

tulee tällä menolla rappeutumaan kauttaaltaan hyvin nopeasti.

Yritys- ja elinkeinotoimen kehittämisen kannalta hyvät liikenneyhteydet muodostavat kehityksen perustan. Tiestön rappeutuksen myötä nakerretaan hyvin nopeasti pohjaa pois kehitysalueiden elinkeinotoiminnalta. On pakko kysyä, onko tämä tarkoituskin ja tavoite. Rakennusveron ulottaminen koko maahan tukee vahvasti tätä epäilystä. Päämääränä lieenee myös pienimpien piirihallintoyksiköiden kuten TVL:n Kainuun piiriin lakkauttaminen jatkossa. On täysin välttämätöntä, että myös työllisyysmäärärahoja korotetaan ja niistä osoitetaan sitovasti riittävä määrä, vähintään 120 miljoonaa markkaa, tie- ja vesirakennuslaitokselle teiden rakentamiseen.

Lopuksi muutama ajatus verouudistuksesta. Hallituksen veroesityksistä on vaikea löytää selviä tai selkeitä linjoja eli ns. punaista lankaa, mihin esityksillä pyritään tai mitä niillä tarkoitetaan. Alkuperäinen mahtipontinen tavoitehan oli toteuttaa kokonaisverouudistus. Kokonaisverouudistuksesta tai edes sen jatkamisesta ei ole enää kysymys. Alkuperäisiin suurusuuntaisiin tavoitteisiin nähden kysymys on jopa näpertelystä. Verouudistus on saanut vain aikaan ennen kuulumattoman suuttumuksen kansalaisten keskuudessa.

Jos kaikesta huolimatta yritän eritellä hallituksen esityksiä, päädyn seuraaviin johtopäätöksiin. Ensiksikin kaikista hallitusohjelman mukaisista kolmesta pää tavoitteesta on luovuttu ja toimittu jopa niiden vastaisesti. Toiseksi tuloverojärjestelmää on pystytty monimutkaistamaan. Kolmanneksi käteen jäävän tulon osalta tuloeroja on kasvatettu suurituloisia suosivalla tavalla, ja neljänneksi sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus on lisääntynyt.

Hallitusohjelman mukaan uudistuksen lähtökohtana tuli olla eri tulojen yhtäläinen verottaminen. Vuoden 1990 verotuksen osalta ei taida tapahtua juuri mitään muutoksia, joilla olisi mainittavaa fiskaalista merkitystä. Vuoden 1989 osalta oli sentään hallituksella hiukan yritystä. Henkilöverotuksessa merkittävin muutos oli talletusten osittainen verolepano. Mikä oli lopputulos? Kotitalouksien säästämisaste on romahtanut. Pidän tähän epäonnistumiseen yhtenä suurena yksittäisenä syynä korkotulojen verouudistusta.

Toiseksi vähennysjärjestelmää aiottiin selkeyttää ja yksinkertaistaa sekä tarvittaessa korvata niitä suorilla tulonsiirroilla. Tältä osin veroministeri Puolanne myönsi jo viime syksynä, että tavoitteissa on epäonnistuttu. Nyt hallitus esittää ainakin kaksi verojärjestelmää tavattomasti monimutkaistavaa uudistusta. Toinen on uusi asuntovähennys ja toinen lopullisille veroille perittävä sekä palautuksille maksettava korko. Asuntovähennys on verolakijärjestelmän periaatteisiin tavattoman huonosti sopiva vähennys. Veronmaksajalle oikean ja oikeudenmukaisen valintaratkaisun tekeminen tulee olemaan ylivoimainen, koska hänen pitäisi pystyä ennustamaan tulevaisuutensa. Vähennykseen liittyy lukuisia muita arveluttavia näkökohtia. Viittaan ministeri Esko Rekolan 14.9.1989 antamaan kannanottoon. Verovähennysten korvaamisesta suorilla tulonsiirroilla en ole nähnyt esityksiä viime enkä tänä vuonna.

Kolmanneksi aiottiin alentaa marginaaliveroprosenttia kaikissa tuloluokissa. Tulonjaon ei pitänyt yhteiskunnassa muuttua pienin ja keskituloisten eikä lapsiperheiden asemaa heikentävällä tavalla. Miten on tältä osin käynyt? Hallituskin on joutunut myöntämään, että keskituloisten ja lapsiperheiden verotus on kiristynyt. Kun ensi vuoden alusta korotetaan liikevaihtoveroa, joutuvat myös pienituloiset kokemaan katkerasti jääneensä uudistuksessa maksumiehen osaan.

Verouudistuksen vaikutuksesta käteen jäävän tulon osalta ovat tuloerot kasvaneet nimenomaan pieni- ja keskituloisia sekä lapsiperheiden asemaa heikentävällä ja suurituloisia suosivalla tavalla eli juuri päinvastoin, kuin hallitusohjelma lupasi.

Mitä tulee esittämään neljanteen johtopäätökseen eli että sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus on verouudistuksen myötä lisääntynyt, viittaan tältä osin ajan niukkuuden vuoksi vain yhteen kohtaan, elatusvelvollisiin, joita tässä maassa on lähes 60 000. Heidän asemaansa on huononnettu todella raskaasti. Mitään korjausta ei esitetä vielä.

Mitä verouudistuksen yksityiskohtiin tulisi, niissä olisi aihetta moneenkin nuhdesaaraan, mutta sivuutan ne tällä kertaa.

Herra puhemies! Mielestäni nyt alkaa näyttää siltä, että verouudistajat ovat seonneet pasmoissaan lopullisesti. Verouudistus

loittonee elävästä elämästä päivä päivältä. Tuskin Suomen verohistoriasta löytyy sellaista kaaoksen aikaa, mikä vallitsi verotoimistoissa viime kevättalven aikana ja jatkuu melko pahana edelleen. Verohallinnon henkilökunta on uupunut jo uudistuksen alkumetreillä. On ihmeellistä, elleivät verouudistajat ymmärrä, kuinka vastenmieliseksi koko verouudistus on käynyt kansan keskuudessa.

Asialla on myös mielestäni vakava yhteiskunnallinen näkökulma. Kun veronmaksajille selviää päivä päivältä, etteivät veroviranomaiset ehdi heidän veroilmoituksiaan edes tutkia, tulee veronkierto ja pienen verovilpin tekeminen kansanurheiluksi. Tämä tulee arveluttavasti heikentämään kansalaisten moraaliala yhteiskuntaa kohtaan. Olisiko syytä pysähtyä, arvoisat verouudistajat, hiukan miettimään?

Ed. Pohjanoksa: Herra puhemies! Tarastelen vuoden 1990 budjettiesitystä koulutuspoliittisesti sekä myös hivenen aluepoliittisesti Satakunnan kannalta.

Koulutuspolitiikkaa on mielestäni tällä hetkellä tarkasteltava erityisesti työvoiman näkökulmasta. Opetusministeriön laatimassa selvityksessä "Työvoiman koulutus Suomessa" todetaan, että maamme nuori työvoima on hyvin koulutettua. Suurin piirtein kaikilla on takanaan 9-vuotinen peruskoulu, ja yli puolet ikäluokasta käy 12-vuotisen yleissivistävän koulun. Sen lisäksi jokaisella peruskoulun tai lukion päättävällä on mahdollisuus hankkia ammatillinen koulutus ammatillisissa oppilaitoksissa tai jatkaa opintoja korkeakouluissa. Tämä edellä todettu luo hyvän pohjan tulevaisuudessa työvoiman jatkuvaan kouluttamiseen.

Tänä päivänä löytyy myös ongelmia, joista yhtenä otan esille ylioppilaiden ohjaamisen yhteiskunnan työvoimaksi mielekkäällä tavalla.

Vuoden 1990 budjetissa on opetusministeriön pääluokassa paljon hyviä uutisia. Pääluokan kokonaiskasvu on 9,4 prosenttia ja markkamääräisesti yli 2 miljardia. Erityisesti voimavaroja suunnataan korkeakouluille ja tutkimukseen. Korkeakouluopetuksen keskeisiä määrärahoja, opetus- ja tutkimusmenoja sekä tutkimus- ja opetusvälinemäärärahoja, nostetaan edelleen reaalisesti 15 prosenttia. Tähän lisään vaatimuksen, että tulevaisuudessa näiden momenttien lisäksi tär-

keiden virkoja ja rakentamista sisältävien momenttien määrärahojen tulee nousta samassa suhteessa. Nyt korkeakoulut saavat 410 pysyvää virkaa ja 50 virkaa tuntiopetukseen. Henkilöstölisäys on 60 uutta virkaa.

Korkeakoulujen monet pienet yksiköt potevat työvoimapulaa kaikilla sektoreilla. Eri-tyisen vaikeata on monilla pienillä tiedekirjastoilla, joiden opiskelijapalvelut jäävät vajaksi, koska kirjaston aukioloaikoja on supistettava työvoiman puutteesta johtuen. Tämä ei opiskelun kannalta ole mielekäs tilanne. Siksi asia on tutkittava ja pyrittävä hoitamaan mahdollisimman nopeasti.

Yhteiskunnassa on puute ammattityövoimasta. Puuttuu päteviä luokanopettajia, lastentarhanopettajia, erityisopettajia, taideaineiden opettajia jne. Opettajapulaa on pyritty poistamaan poikkeuskoulutuksella. Tämä ei kuitenkaan kata koko kysyntää. Luokanopettajaksi valmistumaan on tulossa runsaasti hyvää opiskelija-ainesta. Tuntuu hämmästyttävältä, että tätä tilannetta ei käytetä hyväksi, vaikka tiedossa on, että kasvatustieteiden kandidaatiksi valmistuvat saattavat valita muunkin tehtävän kuin opettajan ammatin, joten ylituotannon pelkoa ei ole. On vaikea kuvitella, että nykyisellä poikkeuskoulutustahdilla päästään sellaiseen tilanteeseen, että jokaisella oppilaalla olisi kaikissa oppiaineissa pätevä opettaja.

Koko opettajankoulutus on jälleen kerran muutosvaiheessa. Opetusministeriön työryhmä on pohtinut tilannetta. Ratkaisuihin liit-tynee myös opettajien kokonaistarpeen uudelleen arviointi ja sen mukaiset uudet määrälliset ja laadulliset suunnitelmat.

Koulutuksen kehittäminen on ensiarvoisen tärkeä tehtävä. Tämän opetusministeriö on oivaltanut. Olemme saaneet tiedoksi uusia visioita, joista yksi mahdollisesti toteutumiskelpoinen on ammattikorkeakoulu. Hallitus on kuitenkin tämän budjetin yhteydessä vain varautunut ammattikorkeakoulukokeiluun. Lastentarhanopettajien koulutusta pohtineen työryhmän muistiossa on mainittu, että päätös ammattikorkeakoulumuodon perustamisesta maamme koulujärjestelmään tehdään vuoden 1989 aikana. Toivottavasti näin myös tapahtuu.

Ammattikorkeakoulut ovat uusi väylä niille ylioppilaille, jotka ovat ammatillisesti suuntautuneita. On lausuttu epäilyksiä siitä, että ammattikorkeakoulu olisi vain nykyisen

ammattioppilaitoksen uusi nimi eikä muuta tapahtuisikaan. Tämä epäily on jyrkästi torjuttava ja muodostettava uudesta oppilaitosmuodosta ammattitaidon ja opetuksen tasoa kohottava. Tämä vaatii hyvin koulutettua ja pätevää opettajakuntaa ammattikorkeakouluihin. Tämän opettajakunnan pätevyyteen ja koulutukseen tulee ajoissa kiinnittää huomiota.

Vuoden 1990 budjetissa ammattiopetuksen opiskelijamäärä kasvaa 7 000 opiskelijalla. Esityksessä on varauduttu Forssan terveydenhoito-oppilaitoksen ja Imatran hotelli- ja ravintolaoppilaitoksen perustamiseen. Saab-Valmet saa oman erikoisoppilaitoksen.

Ammattioppilaitosten ongelmina ovat olleet tyhjät opiskelijapaikat. Näin on edelleen monessa oppilaitoksessa. Erityisesti olisi kiinnitettävä huomiota sosiaali- ja terveydenhoito-oppilaitosten opiskelijoiden määrään ja selvitettävä, onko jokin muu kuin alan keino palkkaus syynä opiskelijapulaan. Kun tässä budjetissa sosiaali- ja terveydenhoitosektori saa 4 700 uutta virkaa, pitää niihin löytyä myös pätevät työntekijät.

Nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja korkeakoulujen aloituspaikat on jaettu eri aloille yhteiskunnan ja työelämän koulutustarpeista tehtyjen ennusteiden mukaisesti. Ongelmia on ollut siinä, että yhteiskunta muuttuu nopeasti ja koulutusjärjestelmää ei voida sopeuttaa yhtä nopeasti uusiin tarpeisiin. Nuorten ammattiuratoiveet eivät ole myöskään täysin vastanneet työelämän tarpeita. Koulutuksen ja työelämän yhteen soveltaminen ei ole täysin kohtaantunut. Tiedon tarjonta ammattialoista ja niiden tehtävistä ei myöskään ole ollut paras mahdollinen, joten yritysten antamaa tietoa esimerkiksi metallialan työtehtävistä tulee lisätä. Samoin työelämään tutustumista tulee monipuolistaa.

Keski-ikään ehtineen ja sitä vanhemman työvoiman koulutustaso on alhaisempi kuin nuorilla. Puolella yli 40-vuotiaista ei ole oppivelvollisuuskoulun jälkeisiä koulutusjärjestelmän tutkintoja suoritettuna. Ammattitaito on pääasiassa työelämässä ja lyhyehköillä kursseilla hankittua.

Opetusministeriön tiedotteessa erikseen kootun yhteenvedon mukaan aikuiskoulutuksen määrärahat kasvavat vuoden 1988 noin 1 906 miljoonasta markasta 2 480 miljoonaan markkaan vuoden 1990 esityksessä.

Aikuisopiskelijalle on erittäin tärkeää, että opiskelumahdollisuus turvataan taloudellisesti. Näin aikuisopiskelun opintotuen kehittäminen on välttämätöntä. Aikuisopintorahakokeilua jatketaan edelleen, ja siitä tehdään pysyvä vuonna 1991. Määrärahan suuruus on ensi vuonna 77 miljoonaa, joten sen kasvu on 18,5 prosenttia. Aikuisopintotukea saa näin noin 9 000 opiskelijaa. Tämä määrä ei vielä riitä, mutta on alkua tulevalle.

Kun koulutusta katsotaan työvoiman tarpeen kannalta, on erityisesti pohdittava uudelleen-, jatko- ja täydennyskoulutusta. Nuorten työvoiman määrän arvioidaan vähenevän vuosituhannen vaihteeseen mennessä voimakkaasti ja vastaavasti ikääntyvän työvoiman määrän kasvavan. Tällöin myös koulutuksen rahoitus nousee keskeisesti esille. Se liittyy läheisesti myös koulutukseen osallistumiseen. Henkilöstökoulutuksen ja työllisyyskoulutuksen maksumiehet ovat tiedossa, mutta omaehtoinen koulutus tulee osittain turvautumaan valtion opintotukeen ja jo mainitsemani aikuisopintorahajärjestelmään sekä erorahan aikuiskoulutuslisään, riippuen elämäntilanteesta.

Muiden koulutusmuotojen ohella painotaisiin erityisesti omaehtoisen koulutuksen tukemista. Tätä koulutusta varten on useita opiskelukanavia käytettävissä. Aikuisopiskelija, joka tietää tavoitteensa, pystyy nykyisestä opintotarjonnasta valitsemaan tarvitsemansa. Kansalais- ja työväenopistot, kesäyliopistot, yliopistojen ja korkeakoulujen täydennyskoulutuslaitokset, ammatillisten oppilaitosten uudet aikuiskoulutusosastot jne. tarjoavat eritasoista koulutusta. Ammatillisia tutkintoja on mahdollista suorittaa entistä joustavammin. Tutkintotavoitteinen opiskelu on lisääntynyt muutamasta sadasta vuositain aloittaneesta aikuisopiskelijasta tuhansiin eri tutkintoja tavoitteleviin. Kansainvälistymisen tarpeet lisäävät aikuisten omaehtoista kouluttautumista esimerkiksi kieliopinnotu suhteen.

Herra puhemies! Vuoden 1990 koulutuspoliittinen painopiste on korkeakoulujen ja ammattiopetuksen tukemisessa. Korkeakoululaitoksen kehittäminen heijastuu koko koulutusjärjestelmämme tasokkuutena. Siksi hallituksen toimenpiteet ovat erityisen arvokkaita maamme koko koulutustason nostamiseksi. Aluepoliittisesti ammattikorkeakoulut tulevat toivottavasti antamaan esimerkiksi

Satakuntaan uutta pontta yritystoiminnan edelleen kehittämiseksi. Koulutuksen ohella tulee huolehtia siitä, että maamme kaikki alueet on tasapuolisesti hoidettu hyvien kulkuyhteyksien kautta. Tie- ja vesirakennushallitus on tehnyt suunnitelman maamme tiedoston, erityisesti päätieverkoston, kehittämistä. Tässä suunnitelmassa vaihtoehto A tarjoaa myös Satakunnalle kehittämismahdollisuuden. Se turvaa tasokkaat maatieyhteydet etelään ja pohjoiseen sekä valtatie 2:n kautta pääkaupunkiin. Tämä vaihtoehto tulee toteuttaa.

Satakunnassa on kaksi kehittyvää satamaa, joihin tulee turvata rautateitse tapahtuva tavarankuljetus. Vuoden 1990 budjetti ei täytä rautatien kehittämistoiveita. Rautatien merkitys alueen kehitykselle tulee arvioida uudelleen.

Hallitus lupaa budjetin perusteluissa, että hallitus harjoittaa pitkäjänteistä alueellista kehittämispolitiikkaa kunkin alueen kilpailukyyn turvaamiseksi pitkälle 1990-luvulle. Tähän turvataan Satakunnassa.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Aion puheenvuorossani keskittyä vain yhteen budjetin pääluokkaan, sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan, ja siinäkin vain muuttaman asian käsittelyyn. Tämä puhe ei ole mikään linjapuhe. Sellaisiakin täällä on pidetty ja sellaisia on toivottu. Sellainen kuitenkin kätkee helposti taakseen ns. elävän elämän, koska linjat vedetään yleensä keskiarvoluvuilla.

Kun aion käsitellä lähinnä sosiaalibudjettia, olisi mielenkiintoista, jos ajankohta olisi toinen, paneutua aluksi pääministeri Holkerin kuuluisaan köyhyyspuheeseen. Etten antaisi vääriä todistuksia lähimmäisistä, toetan vain, että köyhyys on meilläkin muuttanut kasvojaan. Viime vuonna ilmestyi eräs tutkimus köyhyydestä nimellä Huono-osaisen muotokuva. Lopputulos siinä on se, että meidän keskellämme elää monenlaisia huono-osaisia eli köyhiä.

Tuossa tutkimuksessa todettiin myös, että juuri näkymättömyys tekee tämän ongelman erityisen vaikeaksi sekä ulkopuolisille että niille ihmisille, joita ongelma välittömästi koskee. Yksi lainaus tässä yhteydessä ehkä on paikallaan: "Silloin kun ihminen ei näe huono-osaisuutta lähiympäristössään, hän on valmis uskomaan, että koko ongelma on

jo ohitettu ja että on turha pitää yllä liian raskasta sosiaaliturvakoneistoa, koska vähemmälläkin tullaan toimeen." Lisäksi täytyy muistaa, että köyhyyttä on monenlaista. Äiti Teresa on joskus todennut, että suurinta köyhyyttä on se köyhyys, ettei uskalleta synnyttää lapsia maailmaan. Äiti Teresa varmaankin tuntee köyhyyden monia muitakin muotoja.

Me keskustalaisetkin tunnemme, vaikka ed. Rinne taisi täällä toisin väittää. On hyvä, että myös sosialidemokraatit tuntevat edelleen köyhät keskuudessamme, kuten puolueen varapuheenjohtaja Ahde totesi puolueensa 90-vuotisjuhlan yhteydessä. (Ed. Rinne: Niin kuin meidänkin periaateohjelmassamme!)

Haluan kirjata tässä puheessa myös joitakin budjettiesityksen sosiaalipuolen myönteisiä asioita, niitä onnen pipanoita, joita täällä on toivottu opposition taholtakin mainittavaksi. Moni kansalainen on kansani onnellinen siitä, että valtiovarainministeri Erkki Liikanen on vuoden kuluessa sisäistänyt erään ongelman, jonka verouudistus aiheutti ns. suurperheille ja jota ongelmaa mm. kokoomuksen eduskuntaryhmä on esillä pitänyt.

Kun valtionverotuksesta poistettiin perheen koon mukaan porrastettu huoltajavähennys, syntyi tilanne, että monilapsiset perheet joutuvat maksamaan valtiolle veroa enemmän kuin maksettiin kunnille aikaisemmin. Kunnallisverohan käytännössä poistui monilapsisilta perheiltä kunnallisen lapsivähennyksen voimakkaalla korotuksella.

Nyt budjettiesityksessä on uusi lapsilisäerä viidennestä ja sitä seuraavista lapsista. Tämä tulee voimaan maaliskuun alusta ja on suuruudeltaan 80 markkaa. Vaikka tämä on periaatteessa hyvä asia, se ei kaikkien perheiden tappiota suinkaan tasoita.

Hallitus muistaa usein kertoa, että lapsilisät sen kuin nousevat ja kasvavat. Siksi on syytä kertoa esimerkki tästäkin elämän arjesta. Kun lapsilisien maksamista on jatkettu 16 vuotta täyttäneisiin nuoriin, on monissa perheissä oltu ikävän yllätyksen edessä. Tätä ns. jatkettua lapsilisää ei nimittäin oteta huomioon lapsilisien porrastuksessa, eli kun perheessä lapsi täyttää 16 vuotta, hän lapsilisäjärjestelmässä putoaa eri lokeroon toisten lasten kanssa ja näin perhe saakin lapsilisää todellisuudessa vähemmän kuin aikaisem-

min, eli odotettu korotus ja jatko muuttuikin lapsilisän pienennykseksi.

Kun hallitus ilmoittaa budjetissa, että perheturvan kehittämistä selvitetään, toivon, että myös tätä epäkohtaa tutkitaan ja se aikanaan korjataan. Kokoomuksen kansanedustaja Varpasuo totesi eilen illalla tältä paikalta seuraavaa: "Ensi vuoden budjetin pitää kuitenkin olla huomattavasti lapsi- ja perheystävällisempi kuin mitä hallitus tulo- ja menoarvioesityksessään esittää. Toivonkin, että budjetin eduskuntakäsittelyssä suurimmat korjaukset tehdään juuri lapsia ja perheitä koskevien asioiden kohdalla."

On hyvä asia, että monet hallituspuolueiden kansanedustajat ovat rohkeasti tuoneet esille lapsiperheiden tarpeita. Eiväthän lapsiperheet mahdottomia ole oppineet odottaamaan, ja aivan niin kuin ed. Rinne on täällä tänään jo todennut, eivät oikein jouda kiireiltään toivomuksia esittämään. Myönteisenä otetaan vastaan tietysti se tuki, jonka yhteiskunta antaa. Haluan tälläkin kertoa korostaa sitä asiaa, jota olen usein korostanut, että lasta ja lapsen arvoa ei kuitenkaan voi mitata rahalla. Lapsi on arvo itsessään. Meidän päättäjienhän pitäisi tiedostaa se, etteivät ihmiset jaksa synnyttää tulevia sukupolvia pelkkä rahan kiilto silmissään. Rahaa tarvitaan lasten hoitoon, mutta tarvitaan myös rakkautta lapsiin ja vastuuntuntoa Suomen tulevaisuudesta.

Haluan vastata myös ed. Rantaselle, joka eilen illalla kyseli Suomen keskustan kantaa perhepolitiikan tulonsiirtoihin ja verovähennyksiin. En kylläkään kuulu siihen veroasiantuntija-arsenaaliin, josta ed. Rantanen puhui, mutta uskallan todeta, että meiltä varmasti löytyy kannatusta sille ed. Rantasen esittämälle perhepolitiikalle, että siirrytään verovähennyksistä suoraan tukeen. Vähennyksissähän on se huono puoli, että pienituloiset eivät pysty niitä hyödyntämään. Lapsilisät taas ovat hyviä siitä, että ne arvostavat tasapuolisesti lapsia.

Äitiysavustus nousee budjettiesityksen mukaan 640 markasta 670 markkaan. Se on nousu mutta vaatimaton. Ei sekään kannusta synnyttämiseen. Tämä avustushan suoritetaan äidin hakemuksen mukaan joko rahana tai luontoisavustuksena. Vuosittain noin 20 prosenttia äideistä valitsee rahan. Ainakin ensisynnyttäjien avustusta voitaisiin laadullisesti kehittää niin, että vauvan vaatteiden ja

hoitotarvikkeiden lisäksi avustus kattaisi ensimmäisestä lapsesta välttämättä aiheutuvat muutkin hankinnat kuten lastenvaunut, hoitopöytä jne., ja tällöin asiantuntijat ovat laskeneet, että äitiysavustuksen sopivampi ja oikeampi määrä olisi jo nykyisin 2 000—3 000 markkaa. Lisämäärärahaa tämä vaatisi tietysti useita kymmeniä miljoonia markkoja.

Ainakin edustajat Varpasuo, Taina ja Jouppila ovat puhuneet huolestuneina siitä, ettei hallitus ole korottanut merkittävästi lasten kotihoidon tukea. Sehän on totta, että lasten kotihoidontuki lyhentää päivähoitonoja. Eilen illalla luin viime viikonvaihteessa ilmestynyttä ilmaisjakelulehteä nimeltä Alueutiset, jossa Helsingin sosiaaliviraston kehittämiskeskuksen projektisihteeri Raili Metsälä kertoo mielipiteenään, että kotihoidon tuki puree päivähoitonoihin. Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossakin todettiin, että budjetin suurimpia puutteellisuksia on juuri se, ettei kotihoidon tuen perusosaa korotettu. Kun ajattelen, että tämä asia oli varmasti kokoomuksen vilpiton tahto ja tavoite, ei voi muuta kuin sanoa, että edelleen on kotona tapahtuva lasten hoito siis poliittinen ongelma tai se on ollut koko ajan.

Murheellisen totta on erään sosiaalialan asiantuntijan kesällinen lausunto, että "sosiaalipalvelut riippuvat rahasta, politiikasta ja tarpeista" — tässä järjestyksessä, siis rahasta, politiikasta ja tarpeista. Kun myös keskustan eduskuntaryhmä on kirjannut keskeiseksi tavoitteeksi kotihoidon tuen voimakaikan korotuksen, tästä eduskunnasta saataisiin, jos niin haluttaisiin, laaja tuki muuttaa tätä hallituksen budjettiesityksen kohtaa. Edustajat kuuluttivat naiskansanedustajarin-tamaa tämän asian läpi viemiseksi. Tasa-arvolain nimissä kuitenkin rohkenisin ilmoittaa myös tuon esityksen kannattajaksi.

Kuntien maksamat kotihoidon tuet ovat hyvä asia, mutta periaatteelliselta kannalta koko yhteiskunnan tulisi kantaa vastuuta ja huolta tulevien sukupolvien kasvusta. Siltäkin kannalta kotihoidon tuen korotus budjettikäsittelyn yhteydessä eduskunnassa olisi perusteltu. Tässäkin on ilmennyt eräs väliinputoajaryhmä, ja se on sellaisten perheiden ryhmä, jotka ovat saaneet esimerkiksi pääkaupunkiseudulla hyvin tuntuvaan kunnan maksamaa kotihoidontukea ja joissa perheissä sitten aletaan odottaa uutta lasta. Siinä vaiheessa perheen saama yhteiskunnan tuki

alenee, koska peruspäivärahat ovat pieniä.

Suomen keskustan ja Suomen kansan demokraattisen Liiton eduskuntaryhmien yhteisessä perusturva-aloitteessa ehdotetaan, että lasten kotihoidontuen perusosa irrotettaisiin kytkennästä vähimmäispäivärahaan mutta tuen lisäosaa korotettaisiin tuntuvasti ja sitä koskeva tarveharkinta poistettaisiin. Ihmettelen vielä, ettei vieläkään edellä mainittu uutta perheenjäsentä odottava perhe voi valita sille edullisinta tukimuotoa, niin kuin luvattiin moneen otteeseen silloin, kun kotihoidon tuki ei ollut vielä lakisääteinen. Kun sitä sellaiseksi odotettiin, oli lupauksia siitä, että sen jälkeen perhe voisi valita kahdesta lakisääteisestä tuesta itselleen edullisimman. Tällä esimerkillä olen halunnut myös perustella perusturvauudistusta, jota olisi tarvetta jatkaa ja perheiden asemaa yksinkertaistaa. Haluan muistuttaa kahdesta eduskunnan kannanotosta.

Eduskunta valvoitti hallitusta perusturvan kehittämiseen 23 päivänä tammikuuta 1987 vastauksessaan hallituksen esitykseen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1987. Eduskunta lausui tuolloin, että hallituksen on kiireellisesti valmisteltava ja annettava tarpeelliset lakiesitykset sosiaalivakuutuksen, työttömyysturvan ja opintotuen kehittämiseksi niin, että ne antavat riittävän perustoi-meentulon erilaisissa perhetilanteissa aiheut-tamatta sosiaalihuoltolain mukaisen toi-meentuloturvan tarvetta. Eduskunnan so-siaalivaliokunnan esityksestä on eduskunta lausunut hallituksen kertomusta käsitel-lään 29 päivänä tammikuuta 1987 näin: "Eri toimeentuloturvajärjestelmistä huolehtivien sosiaalivakuutusten osalta eduskunta kiinnit-tää huomiota niiden vähimmäisturvaa kos-keviin säännöksiin. Eduskunta kiirehtii toi-meentuloturvajärjestelmien yhteensovittamis-ta niin, että tapauksesta riippumatta kansa-laisille taataan riittävä vähimmäistoimeentu-loturva."

Edelleenkin jäämme näissä asioissa sen toivon varaan, jonka hallitus budjettiesityk-sessä lupaa, kun se lupaa edistää lapsiperhei-den toimeentulojärjestelmien yhteensopivuut-ta ja kattavuutta. Edellä lainattujen eduskun-nan kannanottojen perusteella olisi voinut ryhtyä tutkimuksista jo toimenpiteisiin.

Eräs sosiaalibudjetin myönteinen yksityis-kohta on se, että vaikeasti sairaan lapsen vanhemmille maksettava avustus nyt lakisää-

teistetään. Myönteinen on myös se yksityis-kohta, että perhe-eläkeuudistus etenee. Tällä uudistuksella budjetin mukaan parannetaan juuri lasten perhe-eläketurvaa. Taas esimerk-ki elämästä ja samalla kuolemasta. Olin kesällä hautaamassa 11-lapsisen perheen äi-din. Kun siinä perheessä on 7 alaikäistä lasta, saa tuo perhe tällä hetkellä lasten perusteella kansaneläkettä 1 400 markkaa kuukaudessa. Ei sillä varmaan pysty apulaista palkkaamaan. On siis korkea aika tätä uudistusta viedä eteenpäin.

Myös ylimääräisen rintamalisän korotus on asiana hyvä. Sekin on kuitenkin vaatima-ton. Veteraanijärjestöthän esittivät jo kulu-van vuoden budjettiin tuon lisän korottamis-ta 7,5 prosentista 30 prosenttiin kansaneläk-keen lisäosan määrästä. Nyt hallituksen esi-tyt on 12,5 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Paksussa budjettikirjas-a olisi tietysti paljon mainitsemisen arvoisia asioita. Sanon kuitenkin lopuksi tältä paikalta, niin kuin sanotaan joka sunnuntai kir-koissa luettavassa yleisessä esirukouksessa: "Johda eduskuntaa ja maan hallitusta palve-lemaan oikeutta ja vanhurskautta." Tässä hengessä toivon valtiovarainvaliokunnan ja koko eduskunnan budjettikirjaa tutkivan.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! Kotihoidon tukikeskustelu kumpuaa aina silloin tällöin esille, ja toki on hyvä antaa erilaisia vaihtoehtoja perheille, mutta kotihoidon tuen pitäisi olla sen suu-ruinen, että se antaisi todellisen vaihtoehdon niin perheen äidille kuin perheen isällekin. Tuohon summaan on vielä todella pitkä matka, että kotihoidon tuki voisi olla myös miehelle vaihtoehto. Luulen, että kerralla näin suuren korotuksen aikaansaaminen on todella vaikeaa, joten ilmeisesti meidän täy-tyy vielä joitakin vuosia odottaa.

Ed. Tenhiälä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Alaranta kiin-nitti aivan oikein huomiota vähempiosaisiin ihmisiin ja erityisesti sen jälkeen, kun meillä yleisissä keskusteluissa jopa pääministerin taholta esitetty, että tässä maassa ei köyhiä ihmisiä olisi. Kuitenkin tilanne on se, niin kuin hän puheenvuorossaan totesi, että meil-lä on hyvin paljon henkilöitä, jotka elävät tulorajan minimillä ja tilanteissa, joissa eri-tyisesti valtion auttavan käden pitäisi olla

suunnattuna heihin päin. Minusta ed. Alarannan puheesta kävi aivan selkeästi ilmi se alkiolainen aate, joka keskustalla on vähempiosaisen ihmisen ajatuksien ja toimintojen eteenpäin viemiseksi.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä on ollut puhetta kotihoidon tuen tasosta. Ed. Alaranta aivan oikein sitä eritteli, sen tarpeita, nimenomaan siltä pohjalta, että syntyisi vaihtoehtoja lasten vanhemmille valita itselleen sopiva vaihtoehto. Minä ihmettelen ed. Myllerin suhtautumistapaa kotihoidon tukeen. Olen kyllä yhtä mieltä siitä, että tämän tuen täytyy olla todella niin suuri, että se on kilpailukykyinen isän ja äidin elämäntilanteessa suhteessa kaikkiin muihin lapsenhoitovaihtoehtoihin.

Tätä asiaa on ollut jo vara hoitaa vuoden 1985 jälkeen monta vuotta, siis sen jälkeen, kun tehtiin kompromissi SDP:n ja keskustan välillä. Viisi vuotta on mennyt aikaa tai oikeastaan neljä vuotta. Pari viime vuotta on ollut pelkkää vesitystä kotihoidon tuen kannalta, joten kyllä nykyinen tilanne on pelkästään tästä seurausta eikä mistään muusta. Minusta pitää tämä tilanne ottaa pikemminkin pontimina nostaa kotihoidon tukea eikä tyytyä tähän nykyiseen heikkoon kotihoidon tuen tasoon.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkoitin vain sitä, että täytyy olla sen verran realististi, että yhdellä kertaa ei saa niin suurta korotusta, että saavutettaisiin sellainen taso, jolloin kotihoidon tuki myös perheen isälle, miehelle, tulisi todelliseksi vaihtoehdoksi. Mehän kaikki tiedämme, mikä tällä hetkellä on miesten palkkataso yhteiskunnassa ja mikä naisten.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Myller viittaa rahaan, vastaisin hänelle lyhyesti, että niin valtion taloudessa kuin yksityistaloudessakin rahaa on aina siihen, mitä pidetään tärkeänä.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Holkerin hallitus esittää budjettia, mikä on aluepoliittisesti tylyin hallituksen tähänastisista budjeteista. Tätä osoittaa mm. lääninrahan jäädyttäminen, lisäys on vain neljä miljoonaa markkaa, samoin Keran määrärahojen pudottaminen lähes puoleen nykyisestään. Yri-

tysten tukitoiminnan pysyttäminen nykyisellä tasollaan myös jäädyttää kehitystä, kehitysalueilla ensisijaisesti. Myös energiainvestointien avustusten pieneminen 11 miljoonaan markkaan ja maaseudun sähköistämiseen varattu pienoinen määräraha, vain 1,5 miljoonaa markkaa, puhuvat korutonta totuutta.

Voiko hyvinvointi-Suomen eduskunnassa jokainen rehellisesti myöntää, että Suomessa ei olisi asukkailla oikeus sähköön. Mutta meillä tässä maassa on vielä talouksia, joilla ei ole sähköä. Meillä on myös kouluja, joissa ei vielä kyetä kaikkia av-välineitä käyttämään puutteellisten varusteiden takia. Mutta näin on tosiasiallinen tilanne.

Luetteloa voisi jatkaa hyvinkin pitkästi, mutta samassa yhteydessä on syytä todeta, että maatalouden ja maaseudun kehittämiseen liittyvien rahoitusmuotojen niukkuus puhuu samasta kylmästä aluepoliittisesta linjasta. Maatilatalouden kehittämisrahaston määrärahasiirto laskee 50 miljoonalla markalla sekä maaseudun kehittämiseen esitetään 62 miljoonaa markkaa vähemmän kuin tämän vuoden budjetissa.

Työllisyyden hoidon kannalta vaikeimmilla alueilla olisi välttämätöntä lisätä myös tiemäärärahoja ja kuivatusmäärärahoja. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Esimerkiksi Oulun tiepiirin varoja on vähennetty nykyisestään, ja viime vuonnakin ne olivat riittämättömät. Näitä määrärahoja on hallintokuntien sisällä siirretty eteläisten tiepiirien hyväksi. Kuivatusmäärärahojen tarve Oulun maatalouspiirin mukaan on 40–50 miljoonaa markkaa, siis yhdessä läänissä, jossa kuitenkin suopinta-alaa on yli 60 prosenttia maa-alasta ja ilmeisesti kuivatustarve suurin. Budjetissa koko maahan esitetään vain 18 miljoonaa markkaa kuivatushankkeisiin. Ei ihme, että osa maatalouden viljelyalasta jää käyttämättä liikamärkyyden takia, mutta tähän hallitus pyrkineekin.

On syytä kysyä, miten hallitus hoitaa työllisyyttä niillä alueilla, missä maatalouden supistustoimenpiteet ovat kaventaneet toimeentuloa. Maataloudesta suoraan vapautuvaa työvoimaa ei voida siirtää teknologian käyttöön tai palveluammatteihin, niin kuin hurskaasti arvellaan hallitusohjelmissa korvaavien työpaikkojen syntyvän. Tarvitaan edelleenkin perinteisiä alueellisesti purevia työllisyyden hoitokeinoja ja siihen riittävät määrärahat vuosittain. Päivällä käyty kes-

kustelu rakennusverolaista oli viimeinen nau-la nimenomaan tällaisella kuristavalla linjal-la. Toivottavasti nyt saatu välipäätös on kuitenkin kestävä tämän vuoden loppuun ilman hallituksen uusia ylimielisiä esityksiä.

Toinen budjettiesityksen suuri epäkohta on sosiaalinen epätasa-arvo. Siihen on viitat-tu useissa puheenvuoroissa. Ed. Matti Ahde pohjoissuomalaisena työväenluokan kasvat-tina tähdensi aivan oikein Turun kokoukses-sa, että maassamme on enenevää köyhyyttä. Niin on, mutta budjetti ei tuo perusturvauu-distusta. Sitä odotetaan. Keskustan ja SKDL:n lakiesitys nimenomaan hyvin perus-teellisesti tähtää tähän.

Tässä yhteydessä on syytä myös muistut-taa SMP:n hallitusheikkoutta suhteessa kent-täpuheisiin ja uhitteluihin. Missä viipyy tei-dänkin vaatimanne kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe tai reilu tasokorotus kansanelä-keisiin? Budjetti ei tuo myöskään indeksitar-kistusta eikä tasa-arvoa aviopuolisoiden eläkkeisiin. Ylimääräinen rintamalisä nousee noin viisi prosenttia, käytännössä kuitenkin edelleen jää alle 200 markan, ja järjestöjen oma tavoite on 400—500 markan taso.

Opintotuki kohoaa minimaalisesti ja on kaukana siitä eduskunnan hyväksymästä lau-sumasta, jossa tavoitteeksi tulee asettaa 50 prosentin rahoitusosuus kokonaismenoista.

Kotihoidon tuki tuli äskeisessä puheen-vuorossa hyvin asiallisesti ja monipuolisesti valotettua. Haluan puuttua itsekin siihen omalta osaltani. Laki lasten hoidosta astuu voimaan ensi vuoden alusta, ja vallankin suurimmat kaupungit ovat vaikeuksissa tuon lakisääteisen velvoitteen edessä. Mistä joh-tuu, että ei kyetä lakia toteuttamaan? Siihen löytyy varmasti yhtä monta syytä kuin on selittäjääkin. Jo vuoden 1980 valtioneuvos-ton perhepoliittisen selonteon kirjauksista löytyy eräs perusvirhe, joka kertaantuu kai-kissa selonteissa. Tuolloin nimittäin hoito-paikkatarve, ns. hoitopaikkakate, on arvioitu mielestäni liian alas. Tämä hoitopaikkatar-peen kateprosentti 35 on kylläkin tällä het-kellä jo 50—60 prosentin luokkaa, mutta tästä laskentaprosentista arvioituna sitten saadaan tarvittavat virat ja vakanssit sekä rakennusluvut päiväkoteihin ympäri maata.

Kun otetaan huomioon Suomessa naisten koulutustaso ja koulutusaikojen piteneminen ja myös se, että meillä hyvin suuri määrä naisia käy kodin ulkopuolella töissä, enää ei

riitä tuollainen 50 prosentin katearvio, vaan se tulisi nostaa lähelle 70:tä prosenttia ja päivähoitopaikat mitoittaa tämän pohjalta, niin henkilöstö kuin myös päiväkotien rakentamisluvat. Kun näin ei kuitenkaan ole tapahtunut, vaan raahataan jäljessä jo kohta kymmenen vuotta, on itsestään selvä asia, että meillä on hoitamattomia lapsia ja kaikki pesevät kätensä kuin Pilatus tästä asiasta.

Nyt laki lasten kotihoidon tuesta kuiten-kin on voimassa. Se on lakisääteistetty. Täytyy ihmetellä edellisten puheenvuorojen käyttäjien tapaan, että sitä ei markkamääräi-sesti ole kyetty nostamaan lähes viiteen vuoteen. Tosiasia kuitenkin on, että laki lasten päivähoidosta edellyttää eri hoitomuo-tojen tasapuolista käyttömahdollisuutta myös käytännössä. Voidaan kysyä: Millä oikeudella hallitus jarruttaa kotihoidon tuen kehittämistä edelleenkin, vaikka mukana on kokoomus, joka pitää tätä puheissaan hyvin tärkeänä asiana?

Käytännössä kotihoidon tuen markka-määräisellä nostamisella saamme nimen-omaan vauvaloita vähemmäksi ja voimme vapauttaa paikkoja, jopa yhtä vauvalapaik-kaa kohti kaksi kolme leikki-ikäisen paikkaa eli 3—6-vuotiaan paikkaa lohkeaisi päiväko-teihin. Nyt kolmen vuoden ikäraja, joka on tuossa laissa määritelty, on johtanut kunnat vaikeaan tilanteeseen, että ensisijaisesti pyri-tään täyttämään alle kolmivuotiaitten hoito-tarve. Kasvatustieteilijät ja psykologit sano-vat juuri päinvastoin lapsen kehityksestä, perusturvasta ja minäkuvan kehittämisestä: paras kasvupaikka olisi oma koti. Jotta tähän päästäisiin, että pienten sekä myös 3—6-vuotiaitten hoitopaikat olisi turvattu, eduskunnassa tulisi asettaa tavoitteeksi hoi-topaikan saanti kaikille alle kouluikäisille ja niin, että kaikki hoitomuodot tasapuolisesti olisivat myös käytettävissä taloudellisessa mielessä.

Ihmetellä täytyy ed. Myllerin perusteluja siitä, että ei voida kotihoidon tukea kehittää sen takia, että sitä pitäisi nostaa niin paljon, ennen kuin miehetkin jäisivät kotiin hoita-maan lasta. Kyllä lasten hoito-oikeus, ihan lasten oikeuksien julistuksen pohjalta, lähtee lapsesta eikä mistään tasa-arvolaista taikka palkkapoliittisista kysymyksistä. Tässä kävi aika selvästi parilla virkkeellä ilmi sosialide-mokraattien näkemys ja keskustan näkemys yleensä lapsen arvosta yhteiskunnassa. Me

lähdemme lapsista käsin ja lapsen oikeuksista eikä suinkaan tasa-arvolaista tässä kysymyksessä.

Joka tapauksessa lastenhoito-ongelma on huutava tässä maassa. Väestöpoliittinen tilanteemme vääristyy, naiset liituraiastuvat ja syntyvyys pienenee, ja se ei ole tämän yhteiskunnan etu, mikäli hoito-ongelmia ei haluta ratkaista. Se edellyttää silloin kaikkien hoitomuotojen käyttöönottoa, ei ainoastaan päiväkotipaikkojen määrällistä lisäämistä ja henkilökunnan koulutuksen lisäämistä, vaan myös kotihoidon tuen selvää korottamista. Ed. Myllerin perustelut eivät riitä siihen, että sitä ei nytäkään korotettu, vaan jätettiin edelleenkin odottamaan tavaltaan poliittista sietokykyä muilta hallituspuoleilta.

Mihin saakka sitä on syytä korottaa? Minusta kunnat ovat hakemassa juuri sitä tasoa. Etelä-Suomen suurimmat kaupungit puhuvat 4 000—5 000 markan tasosta. Pohjois-Suomen kaupungeissa riittää 3 000—4 000 markan tasokin. Asteittain edettäessä olisi järkevää, että valtio tulisi niitä kuntia ja kaupunkeja vastaan, jotka maksavat ns. omaa kotihoidon tukea. Tällä tavalla löytyisi ehkä portaittainen vaihtoehtomalli myös rinnan päiväkotien kehittämisen kanssa.

Toisaalta myös sosiaali- ja terveystieteillä ollaan menossa ostopalveluihin. Herää kysymys, minkä takia lastenhoitokysymyksissä ei ostopalveluja kehitetä. Yritystoimintaa tukeamalla ja myös valtionavustusta kunnille ostopalvelun kehittämiseen tulisi nykyistä rohkeammin ottaa käyttöön. Hoitumuotoja varioitaessa on syytä elvyttää edellisen eduskunnan ajalta kokoomuksen ja keskustan yhteistyönä läpiajama kotiapulaisen palkkauksen sotu-maksujen verovähennysoikeus.

Samassa yhteydessä, jolloin me puhumme, että nuorten ihmisläheisyys, työntekokyky ja motivaatio heikkenee, olisi mahdollista sosiaalialan oppilaitosten työharjoittelu siirtää laitosten ohella myös koteihin. Heistähän tulee ihmisiä, jotka työskentelevät ihmisten kanssa eivätkä luudun ja sangon kanssa. Työharjoittelu pitää kohdentaa siihen, mitä se työ tosiasiallisesti sisällöltään on.

Monia muita rohkeita ja osin ennakkoloolottomiakin toimenpiteitä kunnat ja kaupungit ovat miettineet ja joutuvat miettimään. Oma kotikaupunkini Oulu on nyt viimeisen neljän vuoden aikana kolminkertaistanut las-

tenhoitoon menevät kustannukset, ja valtionosuus suhteessa ei ole noussut, eli omilla veromarkoillamme joudumme tätä hoitamaan. Hyvä näinkin, sillä lapset ovat aina hoitamisen arvoisia.

Samassa yhteydessä on syytä myös puuttua yhteiskunnan toiseen isoon ongelmaan eli lapsi- ja nuorisoihkaluokan häiriintyneisyyteen. Koulumaa ilma puhuu siitä, rikostilastot puhuvat ja myös psyykkinen työsuojelu lasten osalta puhuu tästä. Tutkijoitien mukaan varhaislapsuuden hoito-ongelmilla on selvä korrelaatio lasten ja nuorten psyykkisiin ongelmiin, ja yhteiskunta maksaa näistä liian kovan veron. Toivoa sopiikin, että valiokunnan käsittelyssä hyvät puheenvuorot kotihoidon tuen ja yleensä lastenhoidon kehittämisestä tulevat konkretisoitua ja markkamääriä lisätään ensisijaisesti kotihoidon tuen tasoa nostamalla ja myös muita hoitumuotoja avaamalla.

Lopuksi, herra puhemies, haluan lyhyesti puuttua sivistysbudjettiin. Niin kuin ed. Pohjanoksen puheenvuorosta kävi ilmi, budjetin nousua vähemmän sivistyksen budjetti kohtaa, arviolta noin 9 prosenttia. Pääpaino on siinä perustutkimuksessa, johon korkeakoulujen kehittämislakikin tähtää. Nousu korkeakoulujen osalta on noin 14 prosenttia. Aikuiskoulutus on toisena pääpainoalueena. Joskin se on riittämätön kentältä tullesiin tarpeisiin nähden. Kolmantena painoalueena on kansainvälisyys.

Jos ajatellaan tämän pienen Suomen sivistämistä ja historiaa koululaitoksen kehittämistä, kyllä kai ensimmäinen lähtökohta on se, että on koulurakennukset ja pätevät opettajat. Nyt tämä budjetti on kylläkin nostanut sivistykselliset tavoitteet kansainvälisesti ja korkeakoulutasoisesti ihan oikein, mutta lyö laimin mm. koulurakentamisen täysin ja samoin myös opettajankoulutuksen määrällisen lisäämisen.

Oulun läänissä lääninhallituksen ilmoituksen mukaan tarvittaisiin vuoteen 1994 mennessä 200 miljoonaa markkaa pelkästään peruskoulujen ja lukioiden rakentamiseen. Me saamme 2—4 rakennuslupaa eli arviolta 20—30 miljoonaa markkaa vuosittain, joten me jäämme jälkeen koulurakennuksien rakentamisen osalta. Ensi vuoden budjetti ei tuo meille yhtään keskiasteen koulurakentamishanketta. Meillä oli kymmenkunta hanketta lääninhallituksen listoilla, kiireellisyysjärjes-

tyksessä viisi aivan välttämättömiä, jotta keskiasteen uudistus pääsisi liikkeelle. Kaikki on pyyhitty pois. Olemme nollalinjalla, ja ammattitaitoisen työvoiman puutteesta puhutaan monilla aloilla. On ymmärrettävää lääninhallituksen kouluosaston ja jopa maa-herrankin epätoivo valtiovarainministeriön punakynän edessä.

Maassamme on yli tuhat epäpätevää opettajaa ja epäpätevien opettajien määrän ennakoidaan kasvavan lähivuosina. Tämä koskee muitakin kuin luokanopettajia, ennen kaikkea taito- ja taideaineitten opettajia. Budjetissa niukasti lisätään poikkeuskoulutuksen määrärahoja. Niitä tulisi valiokunnan käsittelyssä lisätä roimasti, jotta päästäisiin pätevien opettajien riittävään tarjontaan eri puolilla maata. Huomion arvoista on lisäksi se, että poikkeuskoulutus pitäisi hajasijoittaa ympäri maata, koska siinä tapauksessa, kun hajasijoitus suoritetaan, usein myös jäädään hyödyntämään kotiseutua, koulutuspaikkakuntaa ja lähikuntia, ja näin voitaisiin alueellisesti myös koulutustasoa pitää yllä. Muuten me ajaudumme siihen, kuten ed. Rinne sanoi, että Suomen köyhä on kohta tyhmä. Jos koululaitoksessa ei ole päteviä opettajia ja epäpätevien opettajien joukkue ajautuu lähinnä kehitysalueille, olemme hyvin ja yllättävän nopeasti siinä tilanteessa, mitä ed. Rinne ihan oikein aavistelikin.

Samoin on syytä todeta, että taito- ja taideaineitten pätevien opettajien määrä koko maassa on liian niukka. Sibelius-Akatemia ja Taideteollinen korkeakoulu ovat esittäneet jo useaan kertaan hajasijoitus suunnitelmiaan ja tällä kertaa osoitteena molempien osalta on Oulun kaupunki, jolloin saataisiin myös toinen valmistuspooli tähän maahan. Nämä Sibelius-Akatemian ja Taide-teollisen korkeakoulun esitykset ovat menneet kuuroille korville eikä budjettiesityksessä niitä ole otettu huomioon.

Oulun ja Lapin läänissä taito- ja taideaineitten epäpätevien opettajien määrä on lähellä 80:tä prosenttia, joten olisi syytä kuun-

nella alan korkeakoulujen esityksiä ja palauttaa rahat budjettiin, niin kuin opetusministeriölle asianomaiset laitokset ovat esityksensä tehneet.

Arvoisa puhemies! Haluaisin olla myös myötäkarvaan silittäjä silloin, kun budjettia käsitellään, ja yhdyin siihen, mitä ed. Alaranta näistä pienistä murusista sosiaalipääloukan osalta toi esille. Totean kuitenkin, että ne ovat hyvin pieniä murusia, mutta jos ne kuitenkin avaavat pään kohti sosiaalista tasa-arvoa, niin hyvä näinkin, ja toivotan jatkossa niille momentteille lisää rahaa.

Omalta osaltani lausun iloni kahdesta asiasta. Se, että ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtovero esitetään poistettavaksi, on hyvä asia. Sitä keskusta esitti jo keväällä, mutta se äänestettiin nurin. Toinen asia on metsänparannusvarat, joita olemme ponnekkaasti olleet ajamassa, ja nämä varat lisääntyvät ensi vuoden budjetissa. Vastaavanlaisia ala- ja aluekohtaisia linjauksia olisi kaivanut budjetissa enemmän.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 3)—14) asia.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 23.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

